

Kształcenie dorosłych 2016

Adult education 2016

Kształcenie dorosłych 2016

Adult education 2016

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
Urząd Statystyczny w Gdańsku Statistical Office in Gdańsk

Gdańsk 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów
Statistics Poland, Methodology, Standards and Registers Department

Urząd Statystyczny w Gdańsku, Ośrodek Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego
Statistical Office in Gdańsk, Centre for Education and Human Capital Statistics

Zespół autorski

Editorial team

Piotr Jaworski, Teresa Miszke, Robert Wieczorkowski, Magdalena Wiktor, Anna Żochowska

Kierujący

Supervisor

Jerzy Auksztol, Małgorzata Buńko

Prace redakcyjne

Editorial work

Wiesława Bryłowska

Tłumaczenie

Translation

Małgorzata Kruszewska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Magdalena Wojdyńska

ISBN 978-83-89047-80-9

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Kształcenie osób dorosłych jest stałym elementem współczesnej rzeczywistości. Konieczność przystosowania się do dynamicznie zmieniającego się świata stawia przed społeczeństwami zupełnie nowe wyzwania. Jednym z nich jest budowanie gospodarki opartej na wiedzy, w której głównym czynnikiem rozwoju są kwalifikacje i wykształcenie ludności. Drugim ważnym priorytetem jest przeciwdziałanie wykluczeniu lub marginalizacji najsłabszych grup społecznych. To właśnie edukacja jest jednym ze sposobów wyrównywania szans życiowych i integracji społecznej.

Niniejsza publikacja obejmuje tematykę zróżnicowanych form kształcenia, w których uczestniczą osoby dorosłe. Edukacja formalna – w szkole, czy też na studiach – daje solidne podstawy wiedzy i umiejętności, jednak często nie jest wystarczająca wobec oczekiwań pracodawców. Różnego rodzaju szkolenia, kursy i inne odmiany kształcenia pozaformalnego, prowadzą do zdobywania i poszerzania wiedzy czy umiejętności potrzebnych zarówno w życiu zawodowym, jak i pozazawodowym. Kształcenie tego typu daje możliwość samodzielnego decydowania o własnym rozwoju, pozwala też na zachowanie elastyczności na rynku pracy i ułatwia przekwalifikowanie. Najbardziej otwartą, a przez to najbardziej dostępną formą kształcenia jest edukacja nieformalna, czyli uczenie się samodzielne.

Z przyjemnością przekazujemy Państwu opracowanie *Kształcenie dorosłych 2016*, przygotowane przez zespół pracowników Ośrodka Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego oraz Pomorskiego Ośrodka Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Gdańsku przy współpracy z Departamentem Metodologii, Standardów i Rejestrów GUS. Zawiera ono wyniki kolejnej edycji ogólnopolskiego badania o tej tematyce, przeprowadzonego na początku 2017 r. Praca została zrealizowana dzięki zaangażowaniu respondentów biorących udział w badaniu, którzy zamieszkiwali wylosowane mieszkania.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Gdańsku

Jerzy Auksztol

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Preface

Adult education is an integral part of our modern reality. The need to adapt to a dynamically changing world sets completely new challenges for the societies. One of them is building a knowledge-based economy in which the qualifications and education of the population are the main development factor. The second important priority is to counteract the exclusion of the weakest social groups. Education is one of the means to level life opportunities and social integration.

The study encompasses various forms of adult education. Formal education – at school or university – gives a solid foundation of knowledge and skills, but is often insufficient to meet employers' expectations. Various types of training, courses and other forms of non-formal education lead to the acquisition and expansion of knowledge or skills needed in both working and non-working life. This type of education makes it possible to independently decide about own development, promotes labour market flexibility and facilitates retraining. Informal learning, or independent learning, is the most open and therefore the most accessible form of education.

We are pleased to present the publication titled *Adult Education 2016*, prepared by a team of employees of the Centre for Education and Human Capital Statistics and the Pomeranian Centre for Regional Surveys of the Statistical Office in Gdańsk in cooperation with the Methodology, Standards and Registers Department, Statistics Poland. It contains the outcomes of the consecutive edition of the nationwide survey on this subject, conducted at the beginning of 2017. The work was carried out thanks to the involvement of respondents participating in the survey who inhabited the randomly selected dwellings.

Director
of the Statistical Office in Gdańsk

Jerzy Auksztol

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Spis treści

Przedmowa	3
1. Ogólna ocena aktywności edukacyjnej ludności	14
Tablica 1. Osoby w wieku 18-69 i 25-64 lata uczestniczące w kształceniu	14
Tablica 2. Osoby w wieku 18-69 lata według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym, płci i miejsca zamieszkania	15
Tablica 3. Osoby w wieku 25-64 lata według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym, płci i miejsca zamieszkania	17
Tablica 4. Osoby dorosłe według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym i wieku w 2016 r.	18
Tablica 5. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz poziomu wykształcenia	19
Tablica 6. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz głównego statusu na rynku pracy	20
2. Dostęp do informacji o możliwości uczenia się	21
Tablica 1(7). Podstawowe informacje na temat dostępu do informacji o możliwościach uczenia się osób w wieku 18-69 lat według płci, miejsca zamieszkania i poziomu wykształcenia w 2016 r.	21
3. Kształcenie w systemie formalnym	24
3.1 Charakterystyka osób uczących się w systemie edukacji formalnej	24
Tablica 1 (8). Osoby uczestniczące w kształceniu formalnym według wieku w 2016 r.	24
3.2 Poziom i dziedzina ukończonego wykształcenia osób kształcących się w systemie edukacji formalnej	24
Tablica 2 (9). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie formalnym według poziomu ukończonego wykształcenia w 2016 r.	24
3.3 Osoby uczące się w edukacji formalnej a wykształcenie rodziców	26
3.4 Osoby uczestniczące w edukacji formalnej według czasu poświęconego na naukę oraz kształcenia przez Internet	27
Tablica 3 (10). Przeciętna liczba godzin nauki w systemie formalnym dla ostatniego działania edukacyjnego według wieku w 2016 r.	27
3.5 Udział osób uczestniczących w edukacji formalnej w kształceniu pozaformalnym i nieformalnym	27
Tablica 4 (11). Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w edukacji formalnej dokończające się w systemie pozaformalnym i nieformalnym według płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	28
3.6 Pozostałe aspekty uczestnictwa w kształceniu formalnym	28
4. Kształcenie dorosłych w systemie pozaformalnym	31
4.1. Charakterystyka poziomu uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym według podstawowych cech społeczno-demograficznych i ekonomicznych	31
Tablica 1 (12). Osoby uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku, płci, miejsca zamieszkania i statusu na rynku pracy w 2016 r.	32
Tablica 2 (13). Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia, płci, miejsca zamieszkania i statusu na rynku pracy w 2016 r.	33
Tablica 3 (14). Osoby pracujące w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku, płci, miejsca zamieszkania i zawodu wykonywanego w głównym miejscu pracy w 2016 r.	34

4.2. Struktura społeczno-demograficzna i ekonomiczna zbiorowości osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym	35
Tablica 4 (15). Osoby w wieku 25-64 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według poziomu ukończonego wykształcenia i wieku w 2016 r.	36
Tablica 5 (16). Pracujący kształcący się w systemie pozaformalnym według poziomu ukończonego wykształcenia i wieku w 2016 r.	36
Tablica 6 (17). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według płci i wieku w 2016 r.	37
4.3. Liczba podejmowanych działań edukacyjnych w systemie pozaformalnym	39
4.4. Ogólne motywy podjęcia kształcenia i tematyka edukacji pozaformalnej, ocena przydatności nabytej wiedzy i charakterystyka procesu kształcenia	40
Tablica 7 (18). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według oceny stopnia aktualnej i spodziewanej przydatności nabytych umiejętności, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	42
4.5. Czas poświęcony na edukację pozaformalną oraz rodzaje działań edukacyjnych	43
Tablica 8 (19). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według liczby godzin poświęconych na działania edukacyjne, przeciętnej liczby godzin nauki, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	43
Tablica 9 (20). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według liczby godzin nauki i motywacji podjęcia kształcenia w 2016 r.	43
4.6. Finansowanie i organizacja kształcenia w systemie pozaformalnym	45
4.7. Powody podejmowania kształcenia w systemie pozaformalnym	46
4.8. Korzyści z podejmowania kształcenia w systemie pozaformalnym	47
Tablica 10 (21). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według sposobu potwierdzenia zdobytych kwalifikacji, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	49
5. Trudności w uczestnictwie w kształceniu formalnym lub pozaformalnym oraz charakterystyka osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia	50
5.1. Charakterystyka osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia	50
5.2. Powody nieuczestniczenia lub nieuczestniczenia w szerszym zakresie w kształceniu formalnym i pozaformalnym	51
Tablica 1 (22). Osoby w wieku 18-69 lat, które nie uczestniczyły lub nie uczestniczyły w szerszym zakresie w edukacji formalnej i pozaformalnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie według wybranych przyczyn w 2016 r.	51
6. Kształcenie nieformalne	53
6.1. Charakterystyka osób uczących się w systemie edukacji nieformalnej	53
6.2. Osoby uczące się samodzielnie według metod kształcenia	55
Tablica 1 (23). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod, miejsca zamieszkania i płci w 2016 r.	55
Tablica 2 (24). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod i wieku w 2016 r.	56
Tablica 3 (25). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod i poziomu wykształcenia w 2016 r.	57
7. Znajomość języków obcych	58
Tablica 1 (26). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych i wieku w 2016 r.	58
Tablica 2 (27). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	58

Tablica 3 (28). Osoby w wieku 18-69 lat znające jeden język obcy według poziomu znajomości języka, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	60
Tablica 4 (29). Osoby w wieku 18-69 lat znające jeden język obcy według poziomu znajomości języka i poziomu wykształcenia w 2016 r.	60
Tablica 5 (30). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych i poziomu wykształcenia w 2016 r.	61
Tablica 6 (31). Osoby w wieku 18-69 lat znające co najmniej dwa języki obce według poziomu ich znajomości, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	61
Tablica 7 (32). Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu znajomości wybranych języków obcych w 2016 r.	61
8. Kształcenie dorosłych według województw	63
Tablica 1 (33). Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz województw w 2016 r.	63
Uwagi metodyczne	66
1. Organizacja i przebieg badania	66
2. Dobór próby oraz uogólnianie wyników badania	67
Tablica 1 (34). Struktura próby i populacji według województw	68
Tablica 2 (35). Poziom kompletności wywiadów w gospodarstwach domowych według klas miejscowości	69
3. Podstawowe pojęcia i definicje	70
Wykresy	
1. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według płci	15
2. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według miejsca zamieszkania	16
3. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według płci	16
4. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według miejsca zamieszkania	17
5. Osoby, które otrzymały bezpłatne informacje na temat możliwości kształcenia według wieku w 2016 r.	22
6. Osoby w wieku 18-69 lat, które otrzymały bezpłatne informacje na temat możliwości kształcenia według sposobu uzyskania informacji i płci w 2016 r.	22
7. Osoby w wieku 18-69 lat uczące się w kształceniu formalnym na poziomie wyższym według dziedziny kształcenia w 2016 r.	26
8. Osoby w wieku 18-69 lat posiadające wykształcenie wyższe uczestniczące w kształceniu formalnym według poziomu wykształcenia rodziców w 2016 r.	26
9. Osoby w wieku 18-69 lat uczące się w systemie edukacji formalnej według stopnia w jakim spodziewały się wykorzystać zdobytą podczas tego kształcenia wiedzę w 2016 r.	29
10. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu formalnym według wybranych powodów podjęcia nauki w 2016 r.	29
11. Pracujący w wieku 18-69 lat według wybranych korzyści wynikających z wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie kształcenia formalnego w 2016 r.	30
12. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku w 2016 r.	31
13. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia w 2016 r.	32
14. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według dziedziny ukończonego wykształcenia w 2016 r.	34

15. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia w 2016 r.	35
16. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku w 2016 r.	37
17. Osoby w wieku 25-64 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według dziedziny ukończonego wykształcenia w 2016 r.	39
18. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym biorące udział w co najmniej dwóch działaniach edukacyjnych według poziomu ukończonego wykształcenia w 2016 r.	39
19. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym biorące udział w co najmniej dwóch działaniach edukacyjnych według wybranego poziomu ukończonego wykształcenia i płci w 2016 r.	40
20. Osoby w wieku 18-69 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według celu podjęcia kształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	40
21. Osoby w wieku 18-69 lata uczestniczące w działaniu edukacji pozaformalnej motywowanym pracą według dziedziny kształcenia w 2016 r.	41
22. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym korzystające z Internetu podczas nauki w 2016 r.	42
23. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według rodzaju działania edukacyjnego, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	44
24. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według związku czasu odbywania nauki z płatnymi godzinami pracy, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.	44
25. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według sposobu jego finansowania w 2016 r.	45
26. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według rodzaju podmiotu prowadzącego kształcenie w 2016 r.	46
27. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według wybranych powodów podjęcia nauki w 2016 r.	46
28. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według korzyści z dokończenia się w 2016 r.	48
29. Osoby w wieku 18-69 lat nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia według wieku w 2016 r.	50
30. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu nieformalnym według wieku i miejsca zamieszkania w 2016 r.	53
31. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu nieformalnym według poziomu wykształcenia i płci w 2016 r.	54
32. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu nieformalnym według płci i statusu na rynku pracy w 2016 r.	54
33. Pracujący, którzy posiadali umiejętność posługiwania się co najmniej jednym językiem obcym według zawodu wykonywanego w głównym miejscu pracy w 2016 r.	59
34. Znajomość wybranych języków obcych w 2016 r.	52
35. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu oraz województw w 2016 r.	64

Contents

Preface	4
1. Overall assessment of educational activity of the population	74
Table 1. Persons aged 18-69 and 25-64 participating in education	74
Table 2. Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education, sex and place of residence	75
Table 3. Persons aged 25-64 by participation rate in formal, non-formal, informal education, sex and place of residence	77
Table 4. Adult persons by participation rate in formal, non-formal and informal education and age in 2016	78
Table 5. Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and educational attainment level	79
Table 6. Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and labour status	80
2. Access to information about learning possibilities	81
Table 1(7). Basic information about access of persons aged 18-69 to information on learning opportunities by educational attainment, place of residence and sex in 2016	81
3. Participation in formal education and training	84
3.1 Profile of participants in formal education	84
Table 1 (8). Persons aged 18-69 participating in formal education by age in 2016	84
3.2 The level and field of completed education of participants in formal education	84
Table 2 (9). Persons aged 18-69 participating in formal education by level of educational attainment in 2016.....	84
3.3 Educational attainment level of respondents and their parents	86
3.4 Persons participating in formal education by number of instruction hours and training via the Internet	86
Table 3 (10). Average number of instruction hours of the most recent learning activity in formal education by age in 2016	87
3.5 Participants in formal education attending informal and non-formal education	87
Table 4 (11). Persons aged 18-69 participating in formal education who attended non-formal and informal learning activities by educational attainment level in 2016	87
3.6 Other aspects of participation in formal education	88
4. Non-formal adult education	90
4.1. Participation rate in non-formal education by basic socio-demographic and economic characteristics	90
Table 1 (12). Persons participating in non-formal education by age, sex place of residence and labour status in 2016	91
Table 2 (13). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by educational attainment level, sex, place of residence and labour status in 2016	92
Table 3 (14). Employed persons aged 18-69 participating in non-formal education by age, sex, place of residence and occupation in 2016	93

4.2. Socio-demographic and economic structure of the population participating in non-formal education	94
Table 4 (15). Persons aged 24-64 participating in non-formal education by educational attainment level, and age in 2016	95
Table 5 (16). Employed persons participating in non-formal education by educational attainment level, age and labour status in 2016	96
Table 6 (17). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by sex and age in 2016	96
4.3. Volume of undertaken non-formal learning activities	97
4.4. Reasons for participation in non-formal education, its subject matter, assessment of usefulness of acquired knowledge and skills, and characteristics of education process	98
Table 7 (18). Persons aged 18-69 participating in non-formal education assessment of current or expected usefulness of knowledge and skills acquired by sex and place of residence in 2016	99
4.5. Volume of participation and types of learning activities	100
Table 8 (19). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by number of instruction hours received, average number of instruction hours, sex and place of residence in 2016 ...	100
Table 9 (20). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by number of instruction hours and purpose in 2016	101
4.6. Payment for non-formal education and organisation of non-formal education	102
4.7. Reasons for participating in non-formal education	103
4.8. Outcomes of non-formal education	105
Table 10 (21). Person aged 18-69 participating in non-formal education by form of certification, sex and place of residence in 2016	106
5. Difficulties related to participation in formal or non-formal education and profile of non-participants	107
5.1. Profile of non-participants in any form of learning	107
5.2. Difficulties related to participation (or more participation) in formal and non-formal education	108
Table 1 (22). Persons aged 18-69 who did not participate or did not participate more in formal and non-formal education in the 12 months preceding the survey by selected reasons in 2016	108
6. Informal learning	110
6.1. Characteristics of participants in informal learning	110
6.2. Self-learners by methods of education	111
Table 1 (23). Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning, sex and place of residence in 2016	112
Table 2 (24). Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning and age in 2016	113
Table 3 (25). Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning and educational attainment level in 2016	113
7. Foreign language skills	114
Table 1 (26). Persons aged 18-69 by number of spoken foreign languages and age in 2016	114
Table 2 (27). Persons aged 18-69 by number of spoken foreign languages, sex and place of residence in 2016	114
Table 3 (28). Persons aged 18-69 speaking one foreign language by level of language competence, sex and place of residence in 2016	116

Table 4 (29). Persons aged 18-69 speaking one foreign language by level of language competence and educational attainment level in 2016	116
Table 5 (30). Persons aged 18-69 by the number of spoken foreign languages and educational attainment level in 2016	116
Table 6 (31). People aged 18-69 who speak at least two foreign languages by level of language competence, sex and place of residence in 2016	117
Table 7 (32). Persons aged 18-69 by level of competence of selected foreign languages in 2016	117
8. Adult education by voivodships	119
Table 1 (33). Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and voivodships in 2016	119
Methodological notes	122
1. Organisation and course of the survey	122
2. Sampling and generalisation of the survey outcomes	123
Table 1 (34). Sample and population structure by voivodships	124
Table 2 (35). Level of completeness of the interviews in households by class of locality	125
3. Basic concepts and definitions	125
Charts	
1. Persons aged 18-69 participating in any form of learning by sex	75
2. Persons aged 18-69 participating in any form of learning by place of residence	76
3. Persons aged 25-64 participating in any form of learning by sex	76
4. Persons aged 25-64 participating in any form of learning by place of residence	77
5. Persons who received free information on learning opportunities by age in 2016	82
6. Persons who received free information on learning opportunities by mode of delivery of guidance and sex in 2016	82
7. Persons aged 18-69 participating in formal education at tertiary level by field of study in 2016	85
8. Persons aged 18-69 with a tertiary level of education participating in formal education by parents' level of educational attainment in 2016	86
9. Persons aged 18-69 participating in formal education by their assessment of expected use of the skills and knowledge acquired from this training in 2016	88
10. Persons aged 18-69 participating in formal education by reasons for undertaking education in 2016	89
11. Participants aged 18-69 by indicated outcomes of knowledge and skills acquired from formal education in 2016	89
12. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by age in 2016	90
13. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by educational attainment level in 2016 ...	91
14. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by field of the highest level of education in 2016	92
15. Persons aged 25-64 participating in non-formal education by educational attainment level in 2016	93
16. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by age in 2016	95
17. Persons aged 25-64 participating in non-formal education by field of the highest level of education in 2016	97
18. Persons aged 25-64 taking part in at least two non-formal education activities by educational attainment level in 2016	97
19. Persons aged 25-64 taking part in at least two non-formal education activities by selected educational attainment level and sex in 2016	98

20. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by purpose, sex and place of residence in 2016	98
21. Person aged 18-69 participating in job related non-formal learning activity by field of education in 2016	99
22. Persons aged 18-69 participating in non-formal education using the Internet during learning in 2016	100
23. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by type of education activity, sex and place of residence in 2016	101
24. Persons aged 18-69 participating in non-formal education bytime of traaining (during working or leisure time), sex and place of residence in 2016	102
25. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by financing method in 2016	103
26. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by training provider in 2016	103
27. Persons aged 18-69 participation in non-formal education by selected reasons in 2016	104
28. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by its outcomes in 2016	105
29. Persons aged 18-69 not participating in any form learning by age in 2016	107
30. Persons aged 18-69 participating in informal learning by age and place of residence in 2016	110
31. Persons aged 18-69 participating in informal learning by educational attainment level and sex in 2016	111
32. Persons aged 18-69 participating in informal learning by sex and labour status in 2016	111
33. Employed persons aged 18-69 speaking at least one foreign language by occupation in the main work place in 2016	115
34. Knowledge of selected foreign languages in 2016	118
35. Persons aged 18-69 by voivodships and participation rate in education in 2016	120

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol	Opis
<i>Symbol</i>	<i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Kropka (.)	szacunek wynosi 45 tysięcy i mniej, konkretna wartość niepodana ze względu na wysoki losowy błąd próby <i>estimate 45 thousand and less, specific value not given because of high random error of sample</i>
Znak *	zalecana jest ostrożność w posługiwaniu się danymi, ponieważ liczba obserwacji w badaniu nie spełnia wszystkich kryteriów precyzji niezbędnych przy szacowaniu wartości uogólnionych <i>caution should be exercised when using data, since the number of sample observations on which this statistic is based, do not meet all precision requirements for estimation of generalized data</i>
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
„W tym” “Of which” Comma (,)	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i> <i>used in figures represents the decimal point</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviation

Skrót	Pełna nazwa	Skrót	Pełna nazwa
<i>Abbreviation</i>	<i>Complete name</i>	<i>Abbreviation</i>	<i>Complete name</i>
zł	złoty	np.	na przykład
PLN	złoty	e.g.	for example
tys.	tysiąc	m.in.	między innymi
thous.	thousand	i.a.	among others
mln	milion	Dz. U.	Dziennik Ustaw
	million	nr (Nr)	numer
r.	rok	No.	number
dok.	dokończenie	poz.	pozycja
cont.	continued	GUS	Główny Urząd Statystyczny <i>Statistics Poland</i>
p.proc.	punkt procentowy	EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej <i>Statistical Office of the European Union</i>
tzw.	tak zwany	UE	Unia Europejska
tj.	to jest	EU	European Union
i.e.	that is	WE	Wspólnoty Europejskie
ozn.	to znaczy	EC	European Communities
i.e.	that is		
itp.	i tym podobne		
etc.	and the like		

1. Ogólna ocena aktywności edukacyjnej ludności

Dotychczas odbyły się trzy tury międzynarodowego, organizowanego co pięć lat badania *Kształcenie dorosłych*. Od danych za rok 2011 możliwe jest prezentowanie informacji dotyczącej osób w wieku 18-69 lat, gdyż w badaniu krajowym rozszerzono obserwowaną populację o respondentów w wieku 18-24 lata i 65-69 lat.

W 2016 r. w Polsce 45,9% osób w wieku 18-69 lat deklaroowało udział w szeroko rozumianym kształceniu, w tym 31,4% (blisko 8,5 mln osób) w edukacji nieformalnej (samokształceniu), która była najbardziej popularną formą nauki. Edukacja w systemie szkolnym (kształcenie formalne) obejmowała nieco ponad 3 mln. osób, tj. 11,3% badanej populacji, natomiast co piąta osoba z tej grupy wieku (blisko 5,8 mln. osób) dokształcała się na kursach i szkoleniach oraz w innych formach kształcenia pozaformalnego.

Analiza skali uczestnictwa w kształceniu osób dorosłych wskazuje, że ich aktywność edukacyjna systematycznie wzrastała. Udział procentowy osób w wieku 25-64 lata, które podjęły jakąkolwiek formę kształcenia wzrósł w porównaniu z 2006 r. o 7,5 p.proc. Wzrost ten dotyczył kształcenia pozaformalnego (o 4,3 p.proc.) i nieformalnego (o 5,6 p.proc.), natomiast w przypadku edukacji formalnej nastąpił spadek poziomu uczestnictwa z 5,5% do 4,4%.

Tablica 1. Osoby w wieku 18-69 i 25-64 lata uczestniczące w kształceniu

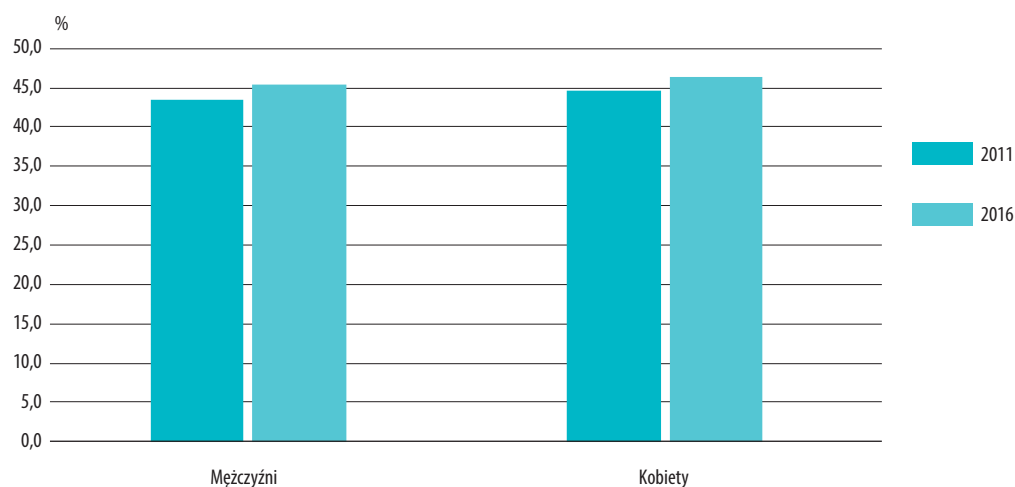
Wyszczególnienie		Ogółem w tys.	Osoby uczestniczące w ^a				Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
			jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
				kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym	
w %							
Osoby w wieku 18-69 lat	2011	27 483	44,0	13,6	20,9	30,0	56,0
	2016	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
Osoby w wieku 25-64 lata	2006	20 634	35,8	5,5	18,6	25,4	64,2
	2011	22 299	40,0	5,4	21,0	29,0	60,0
	2016	21 729	43,3	4,4	22,9	31,0	56,7

a Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

Analiza skali uczestnictwa w kształceniu osób w wieku 18-69 lat wskazuje, że w porównaniu z 2011 r. wskaźnik uczestnictwa w jakiegokolwiek formie kształcenia wzrósł o 1,9 p.proc. Wzrost poziomu uczestnictwa dotyczył kształcenia pozaformalnego (o 0,5 p.proc.) i nieformalnego (o 1,4 p.proc.). Mniej osób w wieku 18-69 lat brało udział w kształceniu formalnym (spadek z 13,6% w 2011 r. do 11,3% w 2016 r.).

W grupie osób w wieku 18-69 lat dla wszystkich badanych form aktywności edukacyjnej wskaźniki uczestnictwa były nieco wyższe dla kobiet niż dla mężczyzn z wyjątkiem kształcenia pozaformalnego, w którym 2016 r. brało udział 21,7% mężczyzn w porównaniu z 21,1% kobiet.

Wykres 1. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według płci

W przypadku kształcenia pozaformalnego wśród mężczyzn odnotowano wzrost poziomu uczestnictwa z 20,7% w 2011 r. do 21,7% w 2016 r., natomiast dla kobiet wskaźnik ten utrzymywał się na tym samym poziomie – 21,1%. Porównując z poprzednią edycją badania, w kształceniu formalnym w mniejszym zakresie uczestniczyły zarówno kobiety (spadek o 2,6 p.proc.), jak i mężczyźni (spadek o 1,8 p.proc.).

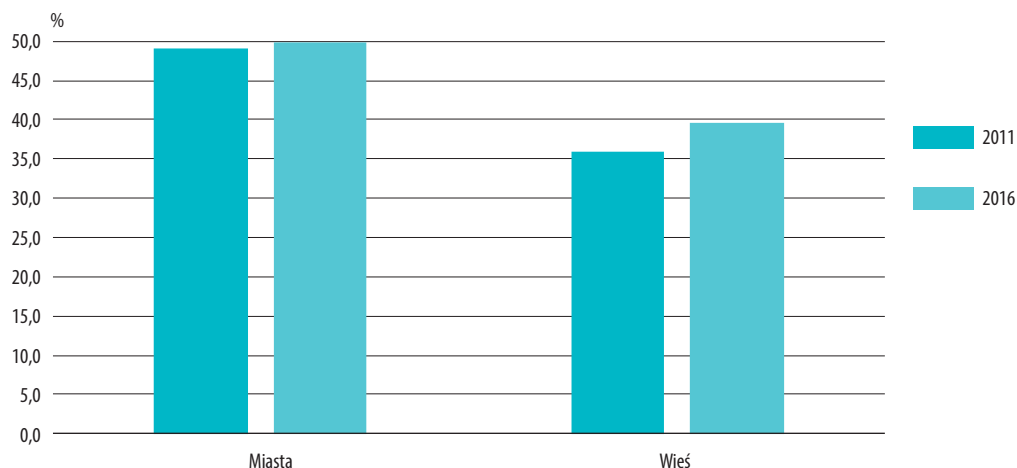
Tablica 2. Osoby w wieku 18-69 lata według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym, płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie		Ogółem w tys.	Osoby uczestniczące w ^a				Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
			jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
				kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym	
w %							
Ogółem	2011	27483	44,0	13,6	20,9	30,0	56,0
	2016	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
mężczyźni	2011	13 597	43,5	12,2	20,7	28,9	56,5
	2016	13 323	45,3	10,4	21,7	30,8	54,7
kobiety	2011	13 886	44,6	14,8	21,1	31,1	55,4
	2016	13 637	46,4	12,2	21,1	32,0	53,6
Miasta	2011	17 008	49,0	14,6	24,8	34,1	51,0
	2016	16 393	49,9	11,7	25,4	34,3	50,1
Wieś	2011	10 475	35,9	11,8	14,5	23,4	64,1
	2016	10 567	39,5	10,7	15,2	27,0	60,5

^a Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

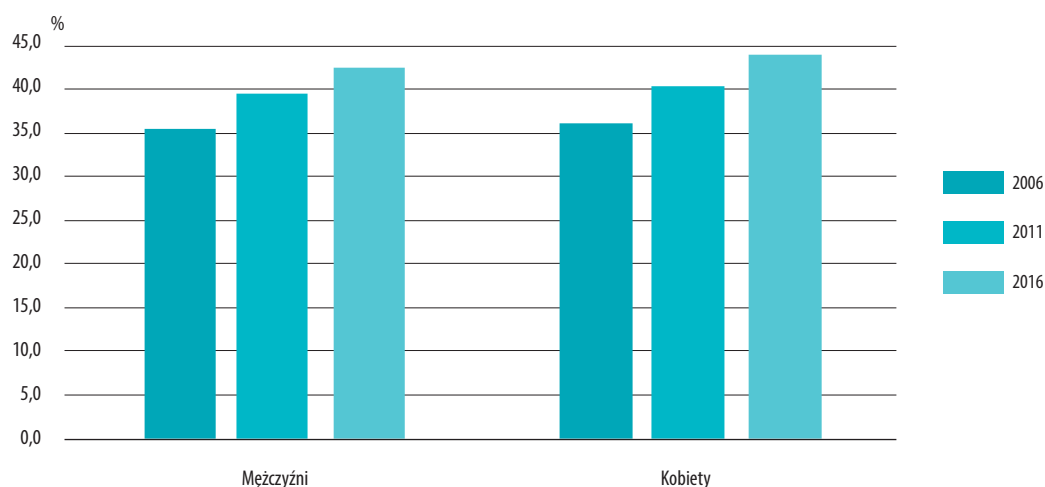
Cechą dosyć istotnie różnicującą uczestnictwo w edukacji było miejsce zamieszkania. W 2016 r. 49,9% mieszkańców miast (wzrost o 0,9 p.proc. w stosunku do 2011 r.) i 39,5% mieszkańców wsi (wzrost o 3,6 p.proc.) w wieku 18-69 lat podjęło bądź kontynuowało jakąkolwiek formę nauki lub szkoleń. Osoby zamieszkałe w miastach częściej uczyły się lub dokształcały w każdej z omawianych form edukacji. Szczególnie było to widoczne w przypadku kształcenia pozaformalnego. Co czwarty mieszkaniec miasta uczestniczył w różnego rodzaju kursach lub innych formach szkolenia, w porównaniu z zaledwie co siódmym mieszkańcem wsi. Wśród osób w wieku 18-69 lat w kształceniu formalnym udział brało 11,7% osób zamieszkałych w miastach i 10,7% osób zamieszkałych na wsi, natomiast w formie samokształcenia wiedzę uzupełniało 34,3% mieszkańców miast, o 7,3 p.proc. więcej niż mieszkańców wsi.

Wykres 2. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według miejsca zamieszkania

W grupie osób w wieku 25-64 lata (podobnie jak w przypadku grupy osób w wieku 18-69 lat) dla wszystkich badanych form aktywności edukacyjnej wskaźniki uczestnictwa były nieco wyższe dla kobiet niż dla mężczyzn, z wyjątkiem kształcenia pozaformalnego, gdzie w 2016 r. w tej formie edukacji brało udział 23,1% mężczyzn i 22,8% kobiet.

Wykres 3. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według płci

Warto zauważyć, że o ile udział kobiet w wieku 18-69 lat w kształceniu pozaformalnym pozostał na niezmiennym poziomie w stosunku do okresu poprzedniego badania, to dla tej grupy respondentów w wieku 25-64 lata notowano w latach 2006-2016 stały wzrost poziomu uczestnictwa z 18,9% do 22,8%. Poziom uczestnictwa w kształceniu formalnym zmniejszył się zarówno u kobiet (o 1,0 p.proc.), jak i mężczyzn (o 1,3 p.proc.).

Tablica 3. Osoby w wieku 25-64 lata według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym, płci i miejsca zamieszkania

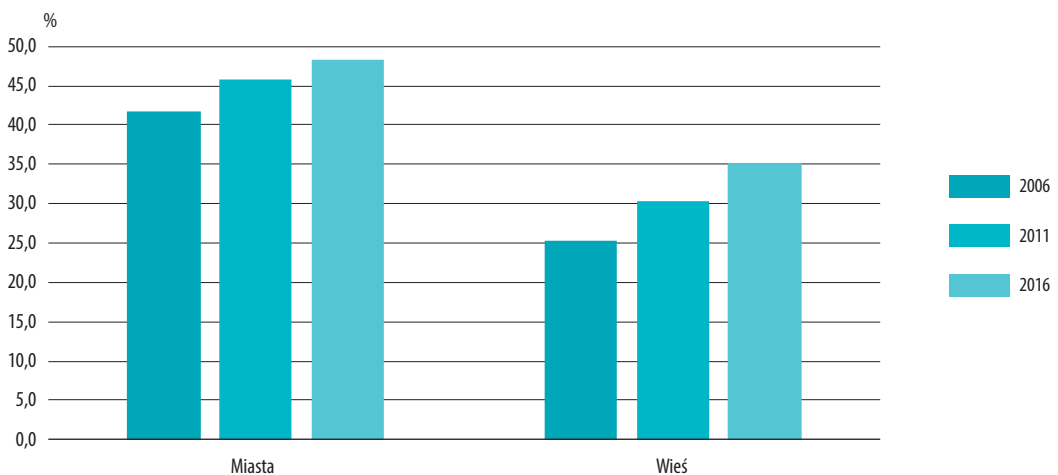
Wyszczególnienie		Ogółem w tys. ^a	Osoby uczestniczące w ^b				Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
			jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
				kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym	
w %							
Ogółem	2006	20 634	35,8	5,5	18,6	25,4	64,2
	2011	22 299	40,0	5,4	21,0	29,0	60,0
	2016	21 729	43,3	4,4	22,9	31,0	56,7
mężczyźni	2006	10 176	35,4	4,8	18,2	24,8	64,6
	2011	11 054	39,5	4,5	20,6	28,3	60,5
	2016	10 793	42,5	3,5	23,1	30,0	57,5
kobiety	2006	10 457	36,2	6,2	18,9	26,0	63,8
	2011	11 244	40,4	6,2	21,4	29,7	59,6
	2016	10 936	44,0	5,2	22,8	31,9	56,0
Miasta	2006	13 158	41,8	6,7	22,6	29,6	58,2
	2011	13 931	45,8	6,6	25,2	33,4	54,2
	2016	13 328	48,3	5,3	27,4	34,4	51,7
Wieś	2006	7 476	25,3	3,5	11,4	18,0	74,7
	2011	8 367	30,4	3,3	14,0	21,8	69,6
	2016	8 401	35,2	2,9	15,7	25,5	64,8

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

b Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

Cechą istotnie różnicującą uczestnictwo w edukacji osób w wieku 25-64 lata, podobnie jak w przypadku grupy wieku 18-69 lat, było miejsce zamieszkania. W 2016 r. 48,3% mieszkańców miast (wzrost o 6,5 p.proc. w stosunku do 2006 r.) i 35,2% mieszkańców wsi (wzrost o 9,9 p.proc.) w wieku 25-64 lata podjęło lub kontynuowało jakąkolwiek formę nauki lub szkoleń. Osoby zamieszkałe w miastach częściej uczyły się bądź doksztalały w każdej z omawianych form edukacji.

Wykres 4. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w jakiegokolwiek formie kształcenia według miejsca zamieszkania

Kolejną cechą, charakterystyczną z punktu widzenia uczestnictwa w edukacji, był wiek respondentów – im starsze osoby, tym w mniejszym stopniu uczestniczyły w podnoszeniu poziomu wykształcenia i rozwijaniu swojej wiedzy lub umiejętności. Z oczywistych względów dotyczyło to przede wszystkim kształcenia formalnego.

Wśród osób w wieku 18-24 lata w 2016 r. z tej formy kształcenia korzystało 67,8% osób, wśród osób w wieku 25-29 lat – 16,3%, podczas gdy wśród osób w wieku 50-69 lat odsetek ten wynosił zaledwie 0,5%. Również udział w kształceniu pozaformalnym i nieformalnym zmniejszał się wraz z wiekiem respondentów. W kursach i szkoleniach (kształcenie pozaformalne) uczestniczyła średnio co czwarta osoba w wieku 18-49 lat i tylko co ósma w wieku 50-69 lat. W samokształceniu uczestniczyło więcej osób niż w pozostałych formach kształcenia i ta prawidłowość miała miejsce w każdej grupie wieku (oprócz grupy 18-24 lata, gdzie podejmowano naukę głównie w ramach edukacji formalnej). Podobnie jak w przypadku kształcenia formalnego i pozaformalnego zaobserwowano, że im starsze osoby, tym wykazywały mniejszą chęć do samokształcenia. Wśród osób w wieku 18-24 lata z kształcenia nieformalnego korzystało 42,5% osób, natomiast w zbiorowości osób w wieku 50-69 lat udział ten wynosił 24,3%.

Tablica 4. Osoby dorosłe według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. ^a	Osoby uczestniczące w ^b				Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
		jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
			kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym	
w %						
Ogółem	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
18-24 lata	3 087	80,2	67,8	22,3	42,5	19,8
25-29	2 775	53,5	16,3	27,8	35,4	46,4
30-34	3 141	49,8	6,0	26,8	35,8	50,2
35-39	3 010	50,3	3,5*	29,6	35,0	49,7
40-44	2 668	48,3	3,7*	27,2	34,1	51,7
45-49	2 285	41,1	2,8*	22,6	28,8	58,9
50-54	2 361	38,5	•	21,4	28,2	61,5
55-59	2 794	33,9	•	16,8	25,7	66,1
60-64	2 695	28,1	•	9,6	22,9	71,9
65-69 lat	2 145	22,4	•	5,2*	20,0	77,5

^a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

^b Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

W 2016 r. w porównaniu z 2011 r. wzrósł poziom uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym lub nieformalnym w prawie wszystkich analizowanych grupach wieku. Jedyne w przypadku osób w wieku 25-29 lat zmalało uczestnictwo w edukacji ogółem (o 2,5 p.proc.) a także we wszystkich analizowanych formach kształcenia osób dorosłych. Analizując poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym zauważyć można spadek uczestnictwa osób młodych (największy w grupie osób w wieku 18-24 lat, o 5,2 p.proc.), przy jednoczesnym wzroście poziomu aktywności edukacyjnej osób najstarszych (wzrost o 2,5 p.proc. dla osób w wieku 50-69 lat).

Uczestnictwo osób dorosłych w edukacji warunkowane było również poziomem i profilem posiadanego wykształcenia. Najczęściej, bez względu na rodzaj podjętego kształcenia w okresie 12 miesięcy przed badaniem, w edukacji uczestniczyli respondenci z wykształceniem wyższym (deklarowanym w momencie przeprowadzania wywiadu). Na uzyskanie wysokich wskaźników uczestnictwa w kształceniu formalnym przez osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz gimnazjalnym, podstawowym i bez formalnego wykształcenia miało wpływ objęcie badaniem najmłodszej grupy respondentów w wieku 18-24 lata, którzy kontynuowali swoją naukę na kolejnych etapach kształcenia przewidzianych w polskim systemie edukacyjnym. Osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym częściej niż osoby z wy-

kształceniem średnim zawodowym kontynuowały swoją edukację w systemie formalnym, co najprawdopodobniej wiązało się z potrzebą uzyskania bardziej ukierunkowanego wykształcenia zawodowego przez absolwentów szkół ogólnokształcących. Osoby te częściej korzystały również z innych form dokształcania się. Ich udział w kształceniu pozaformalnym był w 2016 r. o 1,2 p.proc. większy niż w przypadku absolwentów szkół zawodowych, natomiast w kształceniu nieformalnym wyższy o 2,5 p.proc. Respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym najrzadziej uczestniczyli we wszystkich formach edukacji osób dorosłych.

Analizując ogólny poziom uczestnictwa w kształceniu dorosłych w 2016 r. w porównaniu z wynikami poprzedniej edycji badania, notuje się jego spadek wśród osób lepiej wykształconych (z wykształceniem wyższym, policealnym, średnim ogólnokształcącym), przy jednoczesnym wzroście aktywności edukacyjnej respondentów legitymujących się niższym poziomem ukończonej edukacji. W przypadku osób z wykształceniem wyższym (spadek uczestnictwa o 3,4 p. proc w porównaniu z 2011 r.) i średnim ogólnokształcącym (spadek o 4,2 p.proc.) zjawisko dotyczyło wszystkich form kształcenia. Największy wzrost poziomu uczestnictwa w edukacji osób dorosłych (o 5,3 p.proc.) dotyczył respondentów z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, a spowodowany był większą aktywnością edukacyjną tej grupy osób w ramach edukacji formalnej (wzrost poziomu uczestnictwa o 4,4 p.proc.), jak również w kształceniu nieformalnym (wzrost o 3,1 p.proc.). Na skutek szerszego uczestnictwa w samokształceniu odnotowano również większą ogólną aktywność edukacyjną respondentów posiadających wykształcenie średnie zawodowe i zasadnicze zawodowe (wzrost poziomu uczestnictwa w kształceniu ogółem odpowiednio o 0,9 p.proc i 1,1 p.proc.).

Tablica 5. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. ^a	Osoby uczestniczące w ^b					Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
		jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem				
			kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym		
w %							
Ogółem	2011	27 483	44,0	13,6	20,9	30,0	56,0
	2016	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
Wyższe	2011	6 146	72,4	18,8	43,0	53,1	27,6
	2016	7 296	69,0	13,2	41,4	49,2	30,9
Policealne	2011	959	50,3	12,2	23,5	34,5	49,6
	2016	928	49,0	5,5*	24,2	34,8	51,1
Średnie zawodowe	2011	5 894	41,6	7,8	18,6	28,3	58,4
	2016	5 617	42,5	6,3	18,5	29,4	57,5
Średnie ogólnokształcące	2011	3 046	57,8	34,9	20,1	36,0	42,2
	2016	3 176	53,6	27,3	19,7	31,9	46,4
Zasadnicze zawodowe	2011	7 665	24,1	2,6	9,9	16,5	75,9
	2016	7 038	25,2	1,7*	8,6	18,8	74,8
Gimnazjalne, podstawowe i bez formalnego wykształcenia	2011	3 773	29,4	19,4	10,8	16,4	70,6
	2016	2 900	34,7	23,8	9,0	19,5	65,3

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

b Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

Analiza wyników badania *Kształcenie dorosłych* pod względem głównego statusu respondentów na rynku pracy wskazuje, że zdecydowanie częściej kształciły się osoby pracujące, niż bezrobotne i bierne

zawodowo. Wynikało to przede wszystkim z możliwości podnoszenia kwalifikacji w ramach szkolenia zawodowego w zakładach pracy, co często wiązało się również z partycypacją pracodawców w kosztach edukacji pracownika. Również wymogi współczesnej gospodarki zmuszały pracowników do stałego uzupełniania swojej wiedzy i dostosowywania się do szybko zmieniających się wymogów obowiązujących na rynku pracy. Osoby pracujące stosunkowo najczęściej brały udział w kształceniu nieformalnym i pozaformalnym, natomiast bierni zawodowo w kształceniu formalnym. Wśród osób biernych zawodowo w grupie wieku 18-69 lat aż 20,8% uczestniczyło w kształceniu formalnym. Wynikało to z faktu, że osoby młode są zaliczane do biernych zawodowo bardzo często ze względu na kontynuowanie nauki w szkole lub na studiach. Bezrobotni w 2016 r. rzadziej uczestniczyli w kształceniu niż osoby bierne zawodowo i zjawisko to było charakterystyczne dla wszystkich form kształcenia.

W 2016 r. w porównaniu z 2011 r. odnotowano wzrost udziału w ogólnie pojętym kształceniu osób pracujących i biernych zawodowo (po 1,9 p.proc.), przy jednoczesnym spadku aktywności edukacyjnej bezrobotnych (o 3,8 p.proc.). Osoby bezrobotne mniejszą aktywność edukacyjną przejawiały we wszystkich formach kształcenia. Niższy poziom uczestnictwa w kształceniu formalnym był udziałem wszystkich grup respondentów wyróżnionych ze względu na swój status na rynku pracy. W analizowanym okresie wśród osób pracujących wzrost aktywności edukacyjnej nastąpił w dziedzinie kształcenia pozaformalnego i nieformalnego (po 1,2 p.proc.), natomiast osoby bierne zawodowo stosunkowo częściej uczestniczyły w kształceniu nieformalnym (wzrost o 1,3 p.proc.), rzadziej natomiast w kształceniu pozaformalnym (spadek o 1,1 p.proc.).

Tablica 6. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz głównego statusu na rynku pracy

Wyszczególnienie		Ogółem w tys. ^a	Osoby uczestniczące w ^b				Osoby nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia
			jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
				kształceniu formalnym	kształceniu pozaformalnym	kształceniu nieformalnym	
w %							
Ogółem	2011	27 483	44,0	13,6	20,9	30,0	56,0
	2016	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
Pracujący	2011	15 800	50,1	9,5	29,2	34,4	49,9
	2016	16 160	52,0	6,9	30,4	35,6	48,0
Bezrobotni	2011	2 808	33,9	10,4	10,9	23,0	66,1
	2016	2 198	30,1	6,5*	7,6*	22,7	70,0
Bierni zawodowo	2011	8 851	36,4	21,7	9,2	24,4	63,6
	2016	8 587	38,3	20,8	8,1	25,7	61,7

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

b Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

2. Dostęp do informacji o możliwości uczenia się

Omawianą edycję badania *Kształcenie dorosłych*, w porównaniu z poprzednimi edycjami, wzbogacono o aspekt szukania informacji o możliwościach dalszego kształcenia, tak w zakresie edukacji formalnej, jak i pozaformalnej. W trakcie przeprowadzania wywiadu pytano respondentów w wieku 18-69 lat o to, czy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie sami poszukiwali lub czy kierowane były do nich informacje dotyczące możliwości uczenia się.

Spośród respondentów w wieku 18-69 lat, 15,5% samodzielnie poszukiwało informacji dotyczących możliwości uczenia się bądź kształcenia. Najwięcej ankietowanych szukających informacji o możliwościach kształcenia się reprezentowało grupy wieku 18-24, 25-29 oraz 30-34 lata, co stanowiło odpowiednio 25,8%, 14,5% oraz 14,8% tych grup osób. Najmniej osób wyszukujących informacje na ten temat znajdowało się w najstarszej grupie wieku, tj. 65-69 lat (1,6%). Wśród wszystkich respondentów szukających takich informacji, 11,9% stanowili mężczyźni w wieku 18-24 lata. 70,9% badanych poszukujących możliwości dalszej edukacji pochodziło z miast, w tym 40,8% legitymowało się dyplomem wyższej uczelni, a 11,3% posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące.

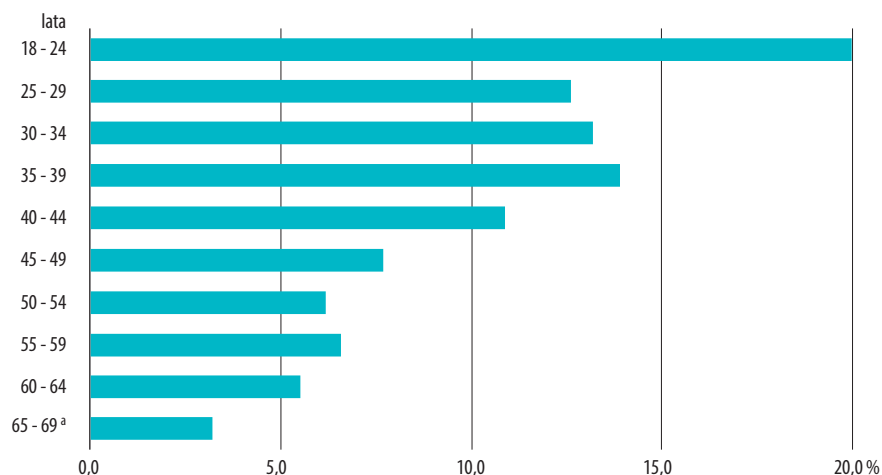
Tablica 1(7). Podstawowe informacje na temat dostępu do informacji o możliwościach uczenia się osób w wieku 18-69 lat według płci, miejsca zamieszkania i poziomu wykształcenia w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem ^a	Z liczby ogółem			
		osoby poszukujące informacji na temat możliwości kształcenia	osoby, które otrzymały jakiegokolwiek informacje na temat możliwości kształcenia	osoby, które otrzymały całkowicie bezpłatne informacje na temat możliwości kształcenia	osoby, które otrzymały częściowo bezpłatne i częściowo płatne informacje na temat możliwości kształcenia
w %					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mężczyźni	49,4	43,4	43,4	43,3	44,1
kobiety	50,6	56,7	56,6	56,7	55,9
Miasta	60,8	70,9	73,6	72,5	78,8
Wieś	39,2	26,5	26,5	27,5	21,3*
Według poziomu wykształcenia:					
wyższe	27,1	51,3	51,9	47,8	65,7
średnie i policealne	36,1	33,9	33,0	35,1	25,3
zasadnicze zawodowe	26,1	7,0	8,5	9,3	•
podstawowe, gimnazjalne i bez formalnego wykształcenia	10,8	7,7	6,6	7,8	•

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem” ze względu na zastosowane zaokrąglenia oraz możliwość wyboru przez respondentów kilku odpowiedzi.

Otrzymanie informacji, porad lub pomocy dotyczącej możliwości uczenia się od jakiejś instytucji lub organizacji deklarowało 16,7% respondentów, z czego co piąty należał do najmłodszej grupy wieku (18-24 lata). Większy udział osób, które otrzymały informacje niż osób poszukujących świadczy o tym, że do części respondentów oferta edukacyjna dotarła pomimo braku poszukiwań z ich strony. 91,0% odbiorców, którzy otrzymali taką ofertę w zakresie kształcenia, twierdziło że wszystkie informacje bądź część z nich była bezpłatna. Respondenci w wieku 18-24 lata stanowili 20,0% spośród tych osób.

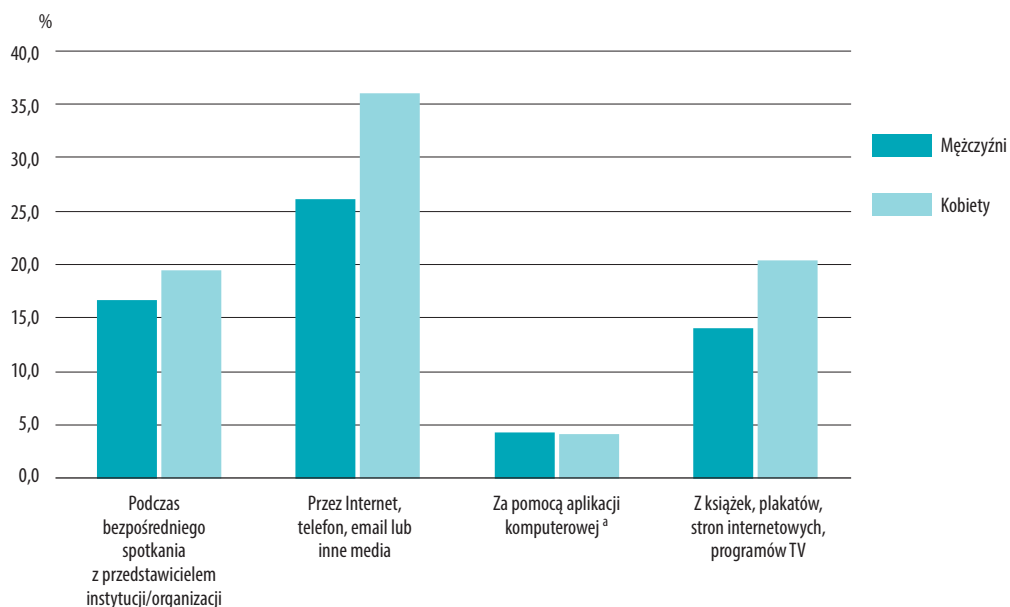
Wykres 5. Osoby, które otrzymały bezpłatne informacje na temat możliwości kształcenia według wieku w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Tylko bezpłatna, instytucjonalna informacja edukacyjna była przedmiotem zainteresowania autorów badania. Spośród odbiorców darmowych informacji 73,7% było mieszkańcami miast, a 26,3% to osoby zamieszkałe na wsi. Respondenci najczęściej wskazywali na instytucje edukacyjne takie jak szkoły, uczelnie, ośrodki szkolenia zawodowego, instytucje kształcące osoby dorosłe czy centra egzaminacyjne jako źródło takiej informacji (68,8%). Ważnym źródłem bezpłatnej informacji o możliwości kształcenia się byli również pracodawcy lub organizacje pracodawców (wymieniani przez 22,1% osób, które otrzymały informację o ofercie edukacyjnej) oraz organizacje lub firmy prowadzące usługi rozwoju kariery zawodowej, w tym urzędy pracy (21,5% respondentów).

Wykres 6. Osoby w wieku 18-69 lat, które otrzymały bezpłatne informacje na temat możliwości kształcenia według sposobu uzyskania informacji i płci w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Informacja edukacyjna dotyczyła głównie możliwości nauki (78,1% respondentów). Porady dotyczące procedury sprawdzenia lub uznawania umiejętności, kompetencji lub wcześniejszej nauki otrzymało 13,3% osób, a 11,5% odpowiadających interesowała ocena umiejętności i kompetencji za pomocą testów, audytów umiejętności lub wywiadów. Bezpłatne informacje na temat możliwości dalszej nauki trafiły do 39,3% respondentów z wykształceniem wyższym w wieku 18-69 lat.

Informacja edukacyjna najczęściej uzyskiwana była przez Internet, telefon, e-mail lub inne media od przedstawiciela danej instytucji bądź organizacji (62,1% respondentów). Kobiety zdecydowanie chętniej pozyskiwały informacje na temat możliwości kształcenia bezpośrednio u przedstawicieli instytucji/organizacji, zarówno przez e-mail i telefon (36,0% spośród ogółu osób, które otrzymały darmowe informacje), jak i podczas rozmowy w trakcie spotkania (19,5%) oraz uzyskiwały je z przeznaczonych do tego celu materiałów (m. in. książki, plakaty, strony internetowe, ulotki) – 20,4%. Warto zwrócić uwagę, że mieszkańcy miast nieco częściej korzystali w tym celu z aplikacji komputerowej służącej udzielaniu informacji lub porad i pomocy niż mieszkańcy wsi (6,7% wobec 1,9%), przy czym dla przedstawicieli najmłodszej grupy wieku było to narzędzie, po które sięgano równie chętnie niezależnie od miejsca zamieszkania i płci.

3. Kształcenie w systemie formalnym

3.1 Charakterystyka osób uczących się w systemie edukacji formalnej

Badaniem *Kształcenie dorosłych* objęto osoby w wieku 18-69 lat, z których 11,3% zadeklarowało uczestnictwo w systemie edukacji formalnej w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zdecydowanie największą aktywność w zakresie kształcenia formalnego odnotowano wśród osób w młodszych grupach wieku – 67,8% osób w wieku 18-24 lata oraz 16,3% osób w wieku 25-29 lat uczyło się w szkole lub na studiach. Udział respondentów powyżej 50 roku życia w kształceniu formalnym był nieznaczny – 0,5%.

Tablica 1 (8). Osoby uczestniczące w kształceniu formalnym według wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w % danej grupy				
Ogółem	11,3	10,4	12,2	11,7	10,7
18 - 24 lata	67,8	63,8	72,0	74,2	60,7
25 - 29	16,3	14,9	17,7	19,4	11,7*
30 - 34	6,0	5,6*	6,4*	7,2*	4,0*
35 - 69 lat	1,8	1,0*	2,5	2,2	1,0*

Więcej mieszkańców miast (11,7%) niż wsi (10,7%) uczestniczyło w tej formie edukacji. W obu grupach najbardziej aktywni byli przedstawiciele najmłodszej badanej grupy wieku. Zaangażowanie kobiet w kształcenie formalne (12,2%) przewyższało udział mężczyzn (10,4%), zarówno w mieście, jak i na wsi.

3.2 Poziom i dziedzina ukończonego wykształcenia osób kształcących się w systemie edukacji formalnej

Wśród osób w wieku 18-69 lat uczestniczących w kształceniu formalnym najwięcej było osób z wykształceniem wyższym (31,6%) oraz średnim ogólnokształcącym – 28,5%. Wśród osób z wykształceniem wyższym co czwarty badany dokończył się na studiach podyplomowych.

Tablica 2 (9). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie formalnym według poziomu ukończonego wykształcenia w 2016 r. ^a

Wyszczególnienie	Poziom wykształcenia					
	wyższe	policealne	średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	co najwyżej gimnazjalne
	w % danej grupy					
Ogółem	31,6	1,7	11,6	28,5	4,0	22,7
mężczyźni	27,1	•	15,3	24,5	4,8*	27,2
kobiety	35,4	•	8,5*	31,8	3,3*	18,8
Miasta	36,6	•	11,5	30,9	2,9*	16,5
Wieś	23,2	•	11,8*	24,4	5,8*	33,2

a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Kontynuację nauki na studiach pierwszego stopnia deklarowało 60,5% osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz 55,9% osób z wykształceniem średnim zawodowym uczestniczących w edukacji formalnej. Ponad połowa respondentów z wyższym wykształceniem kontynuowała naukę na jednolitych studiach magisterskich lub studiach drugiego stopnia. Część uczestników edukacji formalnej na poziomie wyższym (10,0%) studiowała na więcej niż jednym kierunku – odsetek mężczyzn uczestniczących w tej aktywności wyniósł 7,2%, a kobiet 11,8%.

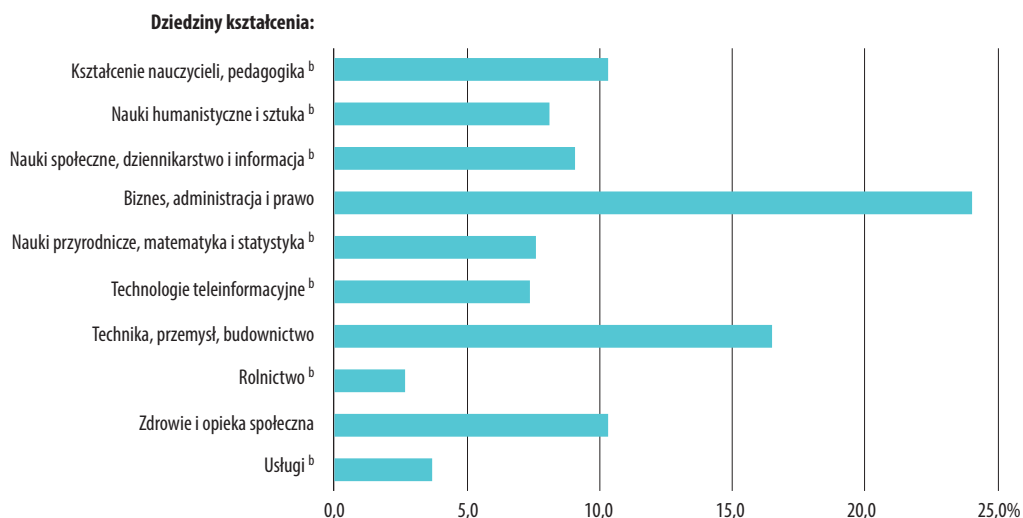
Wśród kobiet na poziomie wyższym uczyło się 64,4% respondentek uczestniczących w kształceniu formalnym (z których 15,8% dokształcało się na studiach podyplomowych), a na poziomie średnim ogólnokształcącym lub zawodowym – 23,6%. Mieszkancki wsi chętniej niż kobiety w mieście wybierały szkoły średnie o profilu zawodowym. Tak jak w przypadku kobiet, ponad połowa mężczyzn kształciła się na poziomie wyższym (58,9%), z czego 9,2% dokształcała się na studiach podyplomowych.

Klasyfikację dziedzin kształcenia na potrzeby badania *Kształcenie dorosłych* opracowano na podstawie Międzynarodowej Klasyfikacji Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013, wykorzystując przede wszystkim najbardziej ogólne grupowania dziedzin kształcenia, z których respondent mógł wybrać tę najbardziej odpowiadającą jego wykształceniu, aktualnemu kierunkowi kształcenia bądź dziedziny dokształcania. Pogrupowano je następująco:

- programy ogólne,
- kształcenie nauczycieli, pedagogika,
- nauki humanistyczne i sztuka,
- nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja,
- biznes, administracja i prawo,
- nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka,
- technologie teleinformacyjne,
- technika, przemysł, budownictwo,
- rolnictwo,
- zdrowie i opieka społeczna,
- usługi.

Najwięcej osób uczestniczących w edukacji formalnej kształciło się w dziedzinach: technika, przemysł, budownictwo (18,3%) oraz biznes, administracja i prawo (17,5%). Wśród osób uczących się na poziomie wyższym 12,9% dokształcało się na studiach podyplomowych, na których słuchacze najczęściej wybierali kształcenie nauczycieli, pedagogikę. Na studia doktoranckie zdecydowało się 2,9% osób kształcących się na poziomie wyższym. Zarówno na wsi, jak i w mieście przeważająca część kobiet uczęszczających na studia podyplomowe wybierała dziedzinę kształcenie nauczycieli, pedagogika. Najliczniejsza grupa mężczyzn wybrała technikę, przemysł, budownictwo.

Wykres 7. Osoby w wieku 18-69 lat uczące się w kształceniu formalnym na poziomie wyższym według dziedziny kształcenia w 2016 r. ^a

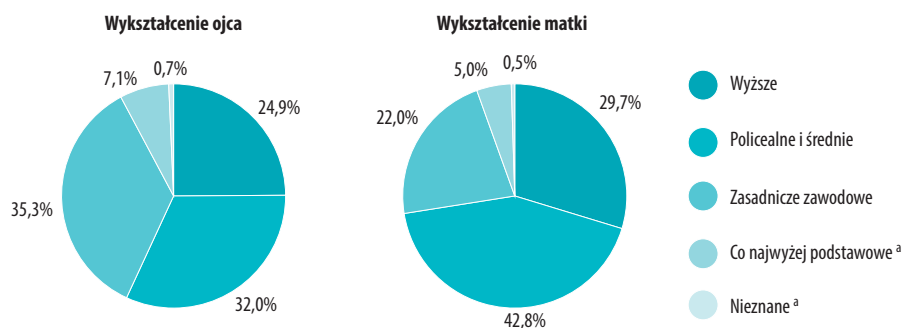

^a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „brak odpowiedzi/nie wiem”.
^b Dane obarczone dużym błędem losowym.

3.3 Osoby uczące się w edukacji formalnej a wykształcenie rodziców

Wykształcenie rodziców i środowisko rodzinne są zmiennymi społecznymi, które mają bezpośredni wpływ na sposób kształcenia oraz poziom wykształcenia, jaki zostanie osiągnięty przez ich dzieci. Osoby biorące udział w badaniu zostały zapytane o najwyższy poziom wykształcenia ukończonego przez ojca oraz matkę (opiekunów prawnych) w okresie kiedy pytany był nastolatkiem. Z analizy danych wynika, że dzieci w większości uzyskują wyższy poziom wykształcenia niż ich rodzice. Respondenci posiadający wykształcenie wyższe przeważnie wskazywali na policealny i średni poziom wykształcenia matki (42,8%) oraz zasadniczy zawodowy ojca (35,3%). Również osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i średnim zawodowym, kontynuujące naukę w systemie edukacji formalnej, często wykazywały wykształcenie zasadnicze zawodowe ojca (43,7%). Poziom wykształcenia matki dużej grupy tych respondentów był na poziomie policealnym lub średnim (38,3%), a także wyższym (28,0%).

Wykres 8. Osoby w wieku 18-69 lat posiadające wykształcenie wyższe uczestniczące w kształceniu formalnym według poziomu wykształcenia rodziców w 2016 r.

^a Dane obarczone dużym błędem losowym.

3.4 Osoby uczestniczące w edukacji formalnej według czasu poświęconego na naukę oraz kształcenia przez Internet

Szczegółowa analiza kształcenia formalnego została przeprowadzona na podstawie jednego, ostatnio odbytego działania edukacyjnego, czyli jednej szkoły, do której respondent uczęszczał lub jednego kierunku studiów, na którym uczył się w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających przeprowadzenie wywiadu.

Najlichniesza grupa (39,3%) uczestników kształcenia formalnego w grupie wieku 18-69 lat poświęcała na naukę 641 i więcej godzin. W większości były to osoby bierne zawodowo, do których zaliczali się przede wszystkim uczniowie i studenci.

Respondenci w wieku 18-69 lat przeciętnie uczyli się 736 godzin. Więcej czasu na naukę poświęcały osoby mieszkające na wsi niż w mieście – zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Analiza danych wskazuje, że największą aktywność wykazywały osoby w wieku 18-24 lata – przeciętnie 871 godzin, a najniższą osoby mające 55-64 lata – przeciętnie 287 godzin.

Tablica 3 (10). Przeciętna liczba godzin nauki w systemie formalnym dla ostatniego działania edukacyjnego według wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
Ogółem	736	688	826
w tym:			
18 - 24 lata	871	829	937
25 - 34	481	485	471
35 - 44	419	392	507
45 - 54	438	412	491
55 - 64 lata	287	329	142

Przeciętna liczba godzin poświęconych na naukę w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie przez osoby pracujące wyniosła 441 godzin. Wśród nich najwięcej czasu na naukę poświęciły osoby w wieku 18-24 lata – przeciętnie 524 godziny.

W tradycyjnej metodzie nauczania, odbywającego się np. w salach lekcyjnych, w obecności nauczyciela lub wykładowcy, brało udział 96,9% respondentów w wieku 18-69 lat, z których 62,9% zamieszkiwała miasta, a 37,1% wieś. W nauczaniu na odległość (między innymi z wykorzystaniem Internetu) brało udział 2,9% badanych.

73,7% osób uczestniczących w edukacji formalnej w różnym stopniu korzystało z kształcenia przez Internet, a 59,3% deklarowało kontaktowanie się z wykładowcami oraz pozostałymi studentami poprzez portale edukacyjne lub strony internetowe. Z tej formy komunikowania się częściej korzystali mieszkańcy miast niż wsi.

3.5 Udział osób uczestniczących w edukacji formalnej w kształceniu pozaformalnym i nieformalnym

Blisko połowa osób uczących się w systemie edukacji formalnej doksztalała się dodatkowo w różnych formach edukacji nieformalnej, a 30,4% w edukacji pozaformalnej. Działania takie najczęściej podejmowały osoby z wykształceniem wyższym (42,1% w edukacji pozaformalnej a 57,1% w nieformalnej). W kształceniu nieformalnym uczestniczyło więcej mężczyzn (52,3%) niż kobiet (48,1%), natomiast w kształceniu pozaformalnym dodatkowo brało udział 31,0% kobiet w porównaniu z 29,7% mężczyzn.

Tablica 4 (11). Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w edukacji formalnej doksztalające się w systemie pozaformalnym i nieformalnym według płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Wyszczególnienie	Osoby, które w ciągu ostatnich 12 miesięcy uczestniczyły w kształceniu				
	ogółem	pozaformalnym			nieformalnym (samokształceniu)
		liczba szkoleń ^a			
		1	2	3 i więcej	
w % danej grupy					
Ogółem	30,4	63,0	20,6	16,3*	50,0
mężczyźni	29,7	68,0	16,0*	16,0*	52,3
kobiety	31,0	59,1	24,3*	16,5*	48,1
Miasta	33,3	59,6	22,8*	17,5*	50,8
Wieś	25,4	70,4	•	•	48,5

a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Co trzeci respondent uczestniczący w kształceniu formalnym deklaruje udział w pozaformalnych działaniach edukacyjnych. Uczestnictwo w jednym szkoleniu zadeklarowało 63,0%, w dwóch – 20,6%, a w trzech i więcej – 16,3% osób. Zarówno w mieście, jak i na wsi w tego typu zajęciach odnotowano większą aktywność kobiet niż mężczyzn. W zajęciach pozaformalnych doksztalało się 43,0% osób pracujących, w tym 23,2% z nich deklaruje udział w trzech i więcej szkoleniach – osoby te w większości posiadały wykształcenie wyższe. Udział osób biernych zawodowo biorących udział w edukacji pozaformalnej, wśród których nieznacznie przeważali mężczyźni, wyniósł 23,6%. Na tę formę rozwoju najczęściej decydowały się osoby posiadające wykształcenie wyższe (26,5%) oraz co najwyżej gimnazjalne (25,7%). Wśród najbardziej aktywnych odnotowano także osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

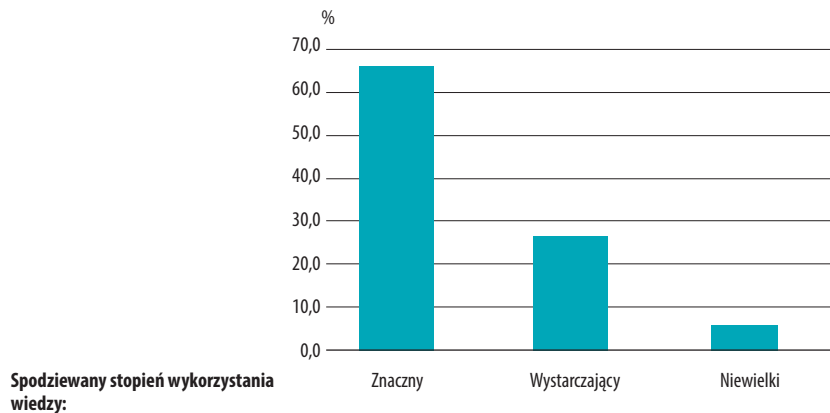
3.6 Pozostałe aspekty uczestnictwa w kształceniu formalnym

Blisko co czwarty uczestnik badania kształcący się w systemie edukacji formalnej w całości samodzielnie finansował podejmowane przez siebie działania edukacyjne, a 6,6% badanych ponosiło częściowe koszty. Osoby pracujące stanowiły 89,3% uczestników zajęć edukacyjnych finansowanych całkowicie bądź częściowo przez obecnego lub przyszłego pracodawcę.

Większość respondentów uczestniczących w kształceniu formalnym w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie (77,9%) w momencie przeprowadzania wywiadu kontynuowała naukę w tym trybie. Najpopularniejszą dziedziną kształcenia tych osób była technika, przemysł, budownictwo (18,4%) oraz biznes, administracja i prawo (17,1%). Udział badanych, którzy przerwali podjętą naukę wyniósł 3,7%. Wśród pracujących 58,5% osób kontynuowało naukę w systemie formalnym, a wśród bezrobotnych – 37,1%.

Respondenci biorący udział w badaniu zostali zapytani o stopień, w jakim spodziewają się wykorzystać wiedzę zdobytą w trakcie kształcenia formalnego, a także o korzyści wynikające z nowo nabytych umiejętności, zarówno w pracy, jak i w życiu pozazawodowym.

Wykres 9. Osoby w wieku 18-69 lat uczące się w systemie edukacji formalnej według stopnia w jakim spodziewały się wykorzystać zdobytą podczas tego kształcenia wiedzę w 2016 r. ^a

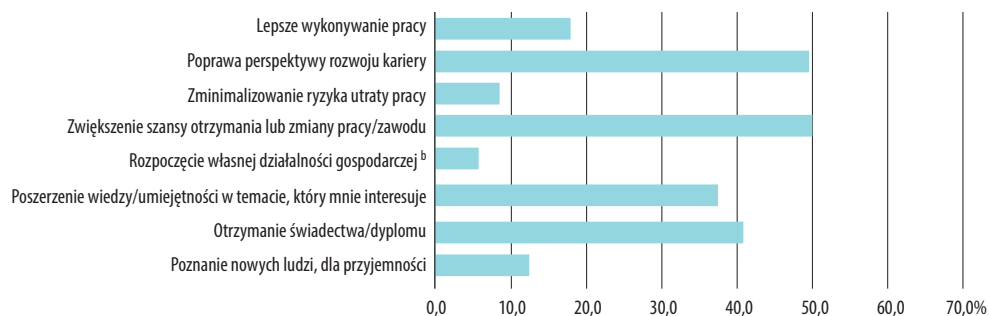

^a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi: „zerowym” oraz: „brak odpowiedzi/nie wiem”.

Wśród badanych uczących się w edukacji formalnej najwięcej osób, które w sposób znaczny wykorzystały zdobytą wiedzę odnotowano w grupach, które kształciły się w dziedzinach: zdrowie i opieka społeczna (43,8%), rolnictwo (40,9%) oraz nauki humanistyczne i sztuka (39,6%). Biorąc pod uwagę wiek respondentów, w grupie osób w wieku 25-64 lata 42,2% badanych wskazało, że zdobytą wiedzę wykorzystali w stopniu znacznym, a 27,2% w stopniu wystarczającym.

Ważne są także powody, dla których ankietowani zdecydowali się podjąć kształcenie w systemie formalnym. Wśród osób w wieku 18-69 lat najczęściej wymienianymi były: zwiększenie szansy otrzymania lub zmiany pracy (50,0%), poprawa perspektywy rozwoju kariery (49,8%) oraz zdobycie dyplomu (41,0%). Wśród pracujących przeważającym powodem była poprawa perspektywy rozwoju (64,2%) oraz zwiększenie szansy otrzymania nowej oferty pracy lub zmiana zawodu (45,1%).

Wykres 10. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu formalnym według wybranych powodów podjęcia nauki ^a w 2016 r.

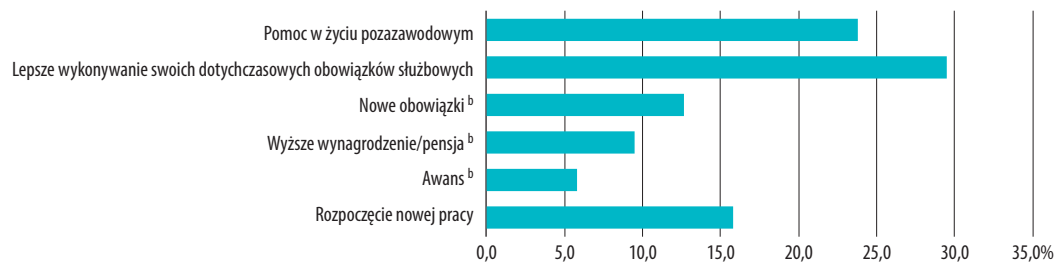

^a Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

^b Dane obciążone dużym błędem losowym.

Uczestnicy formalnego systemu edukacji udzielali odpowiedzi (możliwe było wskazanie więcej niż jednej) na pytania dotyczące korzyści wynikających z tego rodzaju kształcenia. Wśród osób w wieku 18-69 lat, którym nabyta wiedza i umiejętności pomogły, najwyższy odsetek stanowiły osoby uzyskujące obecnie korzyści w życiu pozazawodowym (23,6%). Respondenci, którzy jeszcze nie odczuli tego czy pozyskana wiedza okazała się przydatna stanowili 47,8% badanych uczestników kształcenia formalnego.

Wykres 11. Pracujący w wieku 18-69 lat według wybranych korzyści wynikających z wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie kształcenia formalnego ^a w 2016 r.

a Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.
b Dane obarczone dużym błędem losowym.

4. Kształcenie dorosłych w systemie pozaformalnym

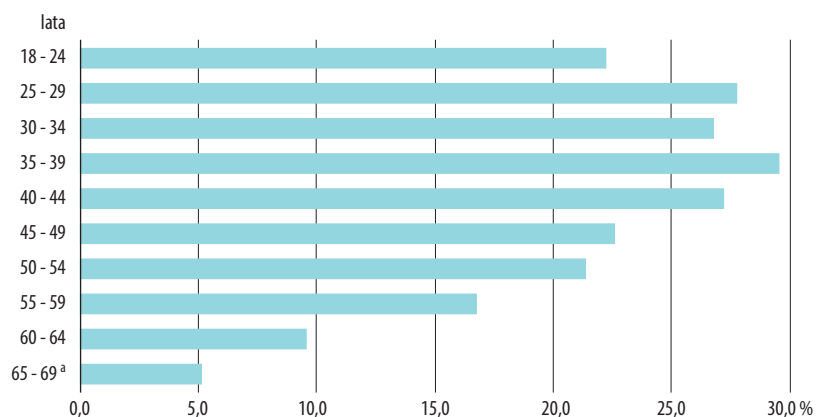
Kształcenie dorosłych w systemie pozaformalnym zyskuje obecnie na znaczeniu, gdyż ciągłe podnoszenie poziomu kwalifikacji i umiejętności staje się koniecznością w warunkach dynamicznie zmieniających się wymagań na rynku pracy powodowanych rozwojem nowoczesnych technologii. Dokształcanie podejmowane w ciągu całego życia zawodowego, w szczególności w trybie pozaformalnym, jest podstawowym czynnikiem poprawy jakości kapitału ludzkiego, który obecnie stanowi główny warunek rozwoju społeczno-ekonomicznego. Celem tej części publikacji jest zaprezentowanie wyników badania *Kształcenie dorosłych* w zakresie edukacji pozaformalnej osób w wieku 18-69 lat. Grupę osób w wieku 25-64 lata dodatkowo przeanalizowano pod względem poziomu wykształcenia i liczby podejmowanych działań edukacyjnych.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi badania, z wszystkich wymienionych przez respondentów działań edukacyjnych, maksymalnie dwa można było szczegółowo zbadać na dalszym etapie przeprowadzania wywiadu. Na podstawie informacji uzyskanych na temat pierwszego z tych działań dokonano szczegółowej analizy edukacji pozaformalnej. Wyjątek stanowią dane na temat przeciętnych wydatków związanych z kształceniem poniesionych przez respondentów, członka gospodarstwa domowego lub krewnego, które obejmują wszystkie koszty, niezależnie od tego czy dotyczą pierwszego czy drugiego działania edukacyjnego. Na pytania dotyczące powodów podjęcia nauki lub korzyści płynących z edukacji pozaformalnej respondenci mogli udzielić kilku odpowiedzi.

4.1. Charakterystyka poziomu uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym według podstawowych cech społeczno-demograficznych i ekonomicznych

Spośród osób w wieku 18-69 lat 21,4% zadeklarowało w styczniu lub lutym 2017 r., że w ciągu 12 miesięcy przed przeprowadzeniem wywiadu uczestniczyło w jakiegokolwiek formie edukacji pozaformalnej. Największą aktywność edukacyjną wykazywali respondenci w wieku od 25 do 44 lat, gdzie ponad jedna czwarta z nich zgłosiła udział w dokształcaniu. Różne formy uzupełniania wiedzy lub umiejętności cieszyły się szczególną popularnością u osób w wieku od 35 do 39 lat (29,6% z nich uczestniczyło w kształceniu pozaformalnym). Wśród najmłodszych respondentów (w wieku 18-24 lata) poziom uczestnictwa w tej formie kształcenia wynosił 22,3%. Zaobserwować można tendencję do systematycznego spadku aktywności edukacyjnej wraz z wiekiem respondentów – od 22,6% uczestniczących w wieku 45-49 lat do około 5% w wieku 65-69 lat.

Wykres 12. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Mężczyźni częściej niż kobiety podejmowali naukę w formie edukacji pozaformalnej (21,7% mężczyzn wobec 21,1% kobiet). Młodszy mężczyźni (liczący od 18 do 39 lat) chętniej niż kobiety w analogicznej grupie wieku, podejmowali edukację pozaformalną. Największa różnica w poziomie uczestnictwa w kształceniu na korzyść mężczyzn (o 3,9 p.proc.) wystąpiła w populacji osób w wieku od 35 do 39 lat. Wśród starszej części badanej populacji, obejmującej osoby w wieku od 40 do 59 lat, kobiety okazały się bardziej aktywne w sferze edukacji pozaformalnej, w szczególności dotyczyło to kobiet w wieku od 40 do 44 lat. Wskaźnik ich uczestnictwa w edukacji był o 5,2 p.proc. wyższy niż dla mężczyzn w tej samej grupie wieku.

Więcej mieszkańców miast (25,4%) niż osób mieszkających na wsi (15,2%) oraz osób pracujących (30,4%) niż biernych zawodowo (8,1%) i bezrobotnych (7,6%) uczestniczyło w kształceniu pozaformalnym.

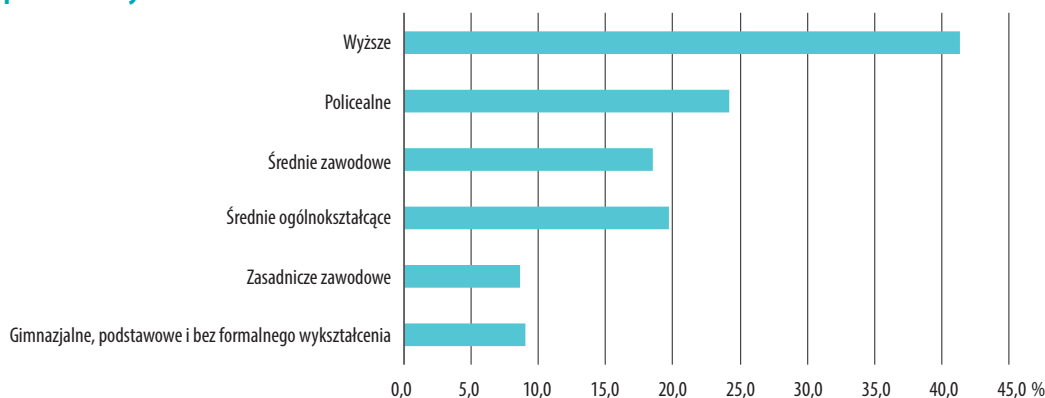
Tablica 1 (12). Osoby uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku, płci, miejsca zamieszkania i statusu na rynku pracy w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. ^a	Poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym						
		ogółem	kobiety	mężczyźni	miasta	wieś	aktywni zawodowo	bierni zawodowo
		w %						
Ogółem	5 776	21,4	21,1	21,7	25,4	15,2	27,7	8,1
18-24 lata	687	22,3	21,9	22,6	25,6	18,5	22,8	21,9
25-29	771	27,8	27,0	28,6	32,3	21,1	30,6	14,0*
30-34	841	26,8	25,0	28,5	31,3	19,2	29,7	•
35-39	890	29,6	27,6	31,5	35,3	20,2	32,9	•
40-44	726	27,2	29,8	24,6	32,7	19,1	29,5	•
45-49	517	22,6	23,8	21,5	28,5	14,4*	24,5	•
50-54	505	21,4	23,8	18,9	27,0	13,4*	25,6	•
55-59	469	16,8	17,7	15,8	20,5	10,5*	23,4	•
60-64	258	9,6	8,2*	11,1*	11,9	5,0*	21,9	4,0*
65-69 lat	111*	5,2*	5,4*	4,9*	6,5*	•	•	4,0*

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

W grupie wieku 18-69 lat w kształceniu pozaformalnym najczęściej brali udział respondenci z wykształceniem wyższym (41,4%) i policealnym (24,2%), natomiast najmniejszą aktywność w dokształcaniu się wykazały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym (mniej niż 10% z nich uczestniczyło w tej formie edukacji).

Wykres 13. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia w 2016 r.

Kobiety z wyższym wykształceniem doksztalały się chętniej niż mężczyźni, którzy posiadali dyplom uczelni (poziom uczestnictwa kobiet był wyższy o 0,7 p.proc.). Inną prawidłowość zaobserwowano wśród respondentów o niższym poziomie ukończonej edukacji bądź nieposiadających formalnego wykształcenia. W tej grupie osób mężczyźni częściej niż kobiety uczestniczyli w edukacji pozaformalnej. Sytuacja ta dotyczyła w szczególności osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wśród których wskaźnik poziomu uczestnictwa mężczyzn był wyższy o 8,7 p.proc. niż kobiet, jak i średnim zawodowym, gdzie analogiczny wskaźnik był wyższy o 8,3 p.proc. Różnice dotyczące skali uczestnictwa w edukacji pozaformalnej na korzyść mieszkańców miast w porównaniu z mieszkańcami wsi oraz na korzyść pracujących w stosunku do biernych zawodowo i bezrobotnych widoczne były wśród wszystkich grup respondentów, niezależnie od poziomu ich wykształcenia.

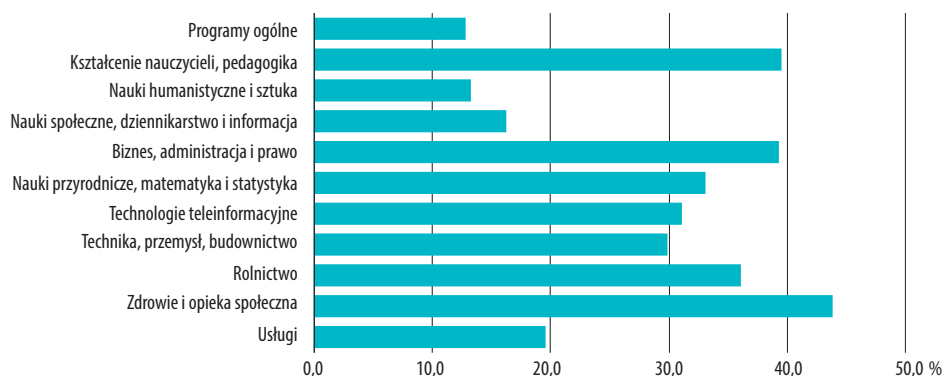
Tablica 2 (13). Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia, płci, miejsca zamieszkania i statusu na rynku pracy w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. ^a	Poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym						
		ogółem	kobiety	mężczyźni	miasta	wieś	aktywni zawodowo	bierni zawodowo
		w % danej grupy						
Ogółem	5 776	21,4	21,1	21,7	25,4	15,2	27,7	8,1
Wyższe	3 022	41,4	41,7	41,0	43,3	35,5	46,3	16,0
Policealne	225	24,2	22,6*	29,3*	25,0*	22,4*	33,1	•
Średnie zawodowe	1 040	18,5	14,1	22,4	19,7	16,7	24,1	4,7*
Średnie ogólnokształcące	625	19,7	16,3	25,0	22,7	13,6*	24,1	14,0
Zasadnicze zawodowe	604	8,6	5,9*	10,3	9,3	7,9	11,9	2,1*
Gimnazjalne, podstawowe i bez formalnego wykształcenia	260	9,0	8,0*	9,9*	10,5*	7,8*	7,3*	10,1*

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników.

Szczególnie wysoki poziom uczestnictwa w edukacji pozaformalnej osiągnęli respondenci z wykształceniem pedagogicznym (43,9%). W tym przypadku rodzaj ukończonej edukacji formalnej w dużym stopniu determinuje wykonywany zawód i stanowi potwierdzenie faktu, że istotną cechą zawodów nauczycielskich jest konieczność stałego rozwoju zawodowego, w tym gotowość do doksztalania się. Wysoką aktywność edukacyjną wykazywały również osoby deklarujące wykształcenie związane ze zdrowiem i opieką społeczną (39,5%) oraz technologiami teleinformatycznymi (39,3%). Można więc stwierdzić, że doskonalenie i poszerzanie wiedzy ma istotne znaczenie również w zawodach medycznych i związanych z technologiami informatycznymi. Mężczyźni osiągnęli wyższe wskaźniki uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym niezależnie od dziedziny posiadanego wykształcenia, z wyjątkiem osób z ukończoną edukacją o kierunku pedagogicznym, gdzie poziom aktywności edukacyjnej kobiet był zbliżony bądź nieznacznie wyższy. Większa skala uczestnictwa w edukacji pozaformalnej mieszkańców miast w porównaniu z mieszkańcami wsi widoczna była wśród wszystkich grup respondentów, niezależnie od dziedziny ukończonego wykształcenia.

Wykres 14. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według dziedziny ukończonego wykształcenia^a w 2016 r.

a Osoby posiadające wykształcenie na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum lub bez formalnego wykształcenia nie podawały jego dziedziny.

Wyniki badania *Kształcenie dorosłych* pozwoliły również na analizę poziomu uczestnictwa w edukacji osób pracujących, z uwzględnieniem wykonywanego przez nich zawodu. Najliczniejszą ogólną grupę zawodową biorącą udział w kształceniu pozaformalnym stanowili różnego rodzaju specjaliści i oni też najczęściej deklarowali udział w tej formie edukacji (54,8%). W niewielkim zakresie doksztalali się natomiast rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (10,4%) oraz pracownicy przy pracach prostych (12,2%). Kobiety osiągnęły nieznacznie wyższy od mężczyzn poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym wśród przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (o 2,4 p.proc.), techników i innego średniego personelu (o 0,2 p.proc.) oraz pracowników przy pracach prostych (o 0,6 p.proc.). Mężczyźni reprezentujący pozostałe wielkie grupy zawodów, byli bardziej aktywni w dziedzinie doksztalania się niż kobiety. W szczególności dotyczyło to mężczyzn pracujących jako pracownicy biurowi (ich poziom uczestnictwa w kształceniu był wyższy niż kobiet o około 8 p.proc.) oraz jako robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (udział w edukacji pozaformalnej był wyższy o około 5 p.proc.). Różnice dotyczące skali uczestnictwa w edukacji pozaformalnej na korzyść mieszkańców miast w porównaniu z mieszkańcami wsi widoczne były wśród wszystkich grup respondentów, niezależnie od wykonywanego zawodu. Wyjątek stanowiły osoby zatrudnione przy pracach prostych, gdzie poziom aktywności edukacyjnej mieszkańców wsi był zbliżony bądź nieznacznie wyższy niż osób zamieszkujących w miastach.

Tablica 3 (14). Osoby pracujące w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku, płci, miejsca zamieszkania i zawodu wykonywanego w głównym miejscu pracy w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Miasta	Wieś
	w % danej grupy				
Ogółem	30,4	33,1	28,2	36,1	21,3
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	40,8	42,2*	39,8	43,4	33,1*
Specjaliści	54,8	54,5	55,3	56,2	49,7
Technicy i inny średni personel	41,7	41,8	41,6	42,1	40,3*
Pracownicy biurowi	35,2	32,8	40,9*	37,4	29,6*
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	22,7	21,7	24,6*	24,8	18,7*
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	17,6	13,4*	18,3	20,7	13,8*
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	21,6	•	22,2	24,2	18,0*
Inne zawody	12,4	9,3*	14,6	14,5*	11,5

4.2. Struktura społeczno-demograficzna i ekonomiczna zbiorowości osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym

Analizując strukturę respondentów pod względem wykształcenia, miejsca zamieszkania oraz wieku i płci kształcących się w systemie pozaformalnym należy pamiętać, że jest ona w głównej mierze odzwierciedleniem cech społeczno-ekonomicznych całej zbiorowości objętej badaniem *Kształcenie dorosłych*.

Wykres 15. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według poziomu wykształcenia w 2016 r.

Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 57,0% wszystkich uczestników kształcenia pozaformalnego w wieku 25-64 lata, natomiast osoby z wykształceniem średnim zawodowym lub policealnym – 22,8%. Odsetek osób legitymujących się wykształceniem średnim ogólnokształcącym wynosił 8,0%, zasadniczym zawodowym – 10,7%, a 1,5% byli to respondenci o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym.

Nieco ponad połowę doksztalających się stanowiły osoby w wieku 25-39 lat. Wśród starszych grup wieku zanotowano tendencję do zmniejszania się udziału w edukacji pozaformalnej wraz z wiekiem respondentów, od 14,6% w przedziale 40-44 lat do zaledwie 5,2% dla osób w wieku 60-64 lata. Odsetek absolwentów wyższych uczelni wśród doksztalających się był najwyższy dla osób z młodszych grup wieku (szczególnie wysoki wśród 30-34 latków – 65,0%), co w głównej mierze było odzwierciedleniem lepszego poziomu wykształcenia notowanego wśród ludzi młodych.

Cała populacja osób w wieku 25-64 lata charakteryzowała się nieznaczną przewagą liczby kobiet (50,3%) w stosunku do liczby mężczyzn. Poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym był z kolei nieco wyższy dla mężczyzn (23,1%) niż kobiet (22,8%), co spowodowało równy udział obu grup respondentów w ogólnej liczbie uczestników edukacji pozaformalnej.

Wśród osób posiadających dyplom wyższej uczelni, kobiety chętniej podejmowały kształcenie pozaformalne niż mężczyźni. Udział kobiet z wykształceniem wyższym wśród ogółu kobiet doksztalających się był znacznie większy niż w przypadku mężczyzn (66,5% kobiet wobec 47,6% mężczyzn), natomiast stosunkowo mniej doksztalających się kobiet posiadało wykształcenie średnie lub zasadnicze zawodowe.

Tablica 4 (15). Osoby w wieku 25-64 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według poziomu ukończonego wykształcenia i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w %	W tym		
		wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe
		w % ogółem		
Ogółem	100,0	57,0	30,7	10,7
25-29 lat	15,5	63,8	27,8	6,6*
30-34	16,9	65,0	26,5	6,5*
35-39	17,9	64,2	26,2	9,2*
40-44	14,6	56,3	30,0	11,7*
45-49	10,4	49,3	34,0*	15,3*
50-54	10,1	48,5	35,0*	14,7*
55-59	9,4	42,0	39,9	15,6*
60-64 lata	5,2	47,7*	39,5*	•

Zdecydowaną większość doksztalających się osób stanowili mieszkańcy miast (73,5% osób w wieku 25-64 lata). Taką strukturę populacji osób uczestniczących w edukacji pozaformalnej należy tłumaczyć nie tylko mniejszym udziałem mieszkańców wsi wśród ludności w wieku 25-64 lata (38,7%), lecz również wyższą aktywnością edukacyjną w miastach, gdzie poziom uczestnictwa tej populacji kształtował się na poziomie 27,4% wobec 15,7% na obszarach wiejskich.

Zarówno wśród doksztalających się mieszkańców miast, jak i wsi, najwięcej było ludzi młodych. Udział respondentów w wieku 25-39 lat wśród ogółu osób uczestniczących w edukacji pozaformalnej w mieście wyniósł 49,4% i 52,6% na wsi. Odsetek uczestników tej formy kształcenia w kolejnych, starszych grupach wieku stopniowo zmniejszał się w obu populacjach.

Osoby z wykształceniem wyższym w miastach stanowiły znacząco wyższy odsetek osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym (61,9%) niż wśród mieszkańców wsi (43,5%). Charakterystyczny był wysoki udział osób posiadających wykształcenie zawodowe (średnie i zasadnicze) w ogólnej liczbie doksztalających się mieszkańców wsi. Należy to w głównej mierze tłumaczyć specyfiką struktury wykształcenia ludności zamieszkującej obszary wiejskie, która charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem osób o takim profilu ukończonej edukacji.

W systemie pozaformalnym kształcili się głównie osoby pracujące – 92,5%, wobec do 2,6% bezrobotnych i 4,9% biernych zawodowo. 58,4% pracujących w wieku 25-64 lata posiadało dyplom wyższej uczelni. Zjawisko to było odzwierciedleniem ogólnego zróżnicowania poziomu wykształcenia badanej populacji pod względem statusu na rynku pracy.

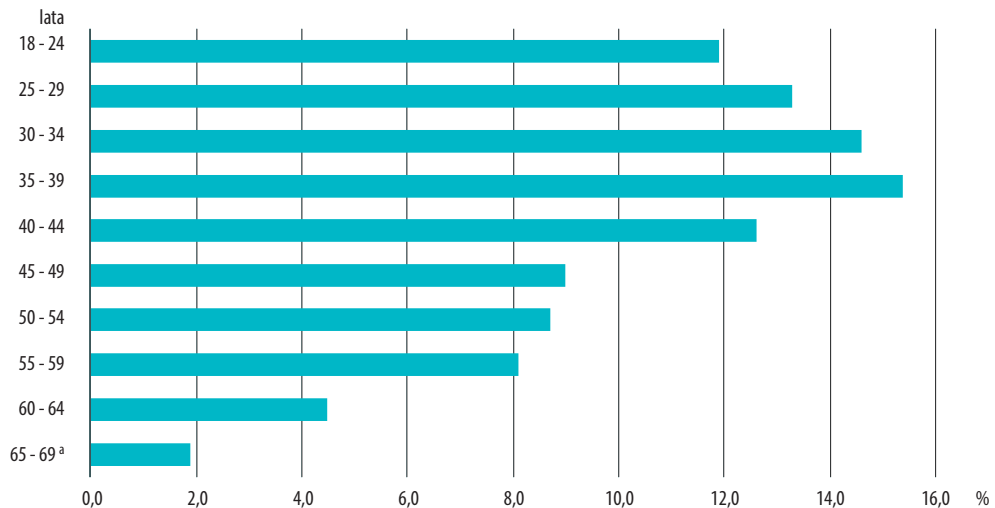
Tablica 5 (16). Pracujący kształcący się w systemie pozaformalnym według poziomu ukończonego wykształcenia i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. ^a	W tym		
		wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe
		w %		
Ogółem	4 602	58,4	29,8	10,6
25-29 lat	676	65,8	26,5*	•
30-34	787	67,2	24,8	6,1*
35-39	859	64,5	25,7	9,4*
40-44	693	57,1	29,6	11,8*
45-49	485	51,1	32,8*	15,1*
50-54	488	49,8	34,8*	13,7*
55-59	436	43,3	39,9*	14,7*
60-64 lata	179*	47,5*	38,5*	•

a Sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycji „Ogółem” ze względu na zastosowanie zaokrąglenia.

Młodsza część respondentów, czyli osoby w wieku od 18 do 44 lat, stanowiła ponad 67% doksztalających się osób w wieku od 18 do 69 lat. W przypadku starszej grupy badanych osób można zauważyć, że udział poszczególnych grup wieku w edukacji pozaformalnej malał wraz z wiekiem respondentów (od 9,0% w przypadku osób w wieku 45-49 lat do 1,9% dla respondentów liczących 65-69 lat). Zjawisko to należy w głównej mierze tłumaczyć spadkiem aktywności edukacyjnej u osób starszych.

Wykres 16. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym według wieku w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

W systemie pozaformalnym doksztalało się stosunkowo więcej pracujących mężczyzn. Stanowili oni 87,3% wszystkich mężczyzn ogółem uczestniczących w tej formie kształcenia, w porównaniu z 82,8% kobiet. Bezrobotne i bierne zawodowo kobiety stanowiły wyższy, w stosunku do analogicznej grupy respondentów wśród mężczyzn, odsetek osób podejmujących kształcenie pozaformalne. Potwierdza to ogólną prawidłowość występującą na rynku pracy, że mężczyźni charakteryzują się większą aktywnością zawodową niż kobiety. Analiza osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym według wieku, statusu na rynku pracy oraz płci potwierdziła obserwację, że doksztalały się głównie osoby młode, co szczególnie uwidoczniło się w przypadku mężczyzn. Około 56% pracujących mężczyzn, w porównaniu z 49,8% kobiet uczestniczących w kształceniu pozaformalnym, nie przekraczało wieku 39 lat. Również wśród osób biernych zawodowo, młodzi mężczyźni (w wieku 18-24 lat) podejmujący kształcenie w systemie pozaformalnym stanowili większą grupę (61,9%) niż kobiety (47,1%). Zjawisko to tylko częściowo można tłumaczyć ogólną strukturą wieku tej grupy respondentów. Należy również stwierdzić, że studiujący bądź uczący się w systemie edukacji formalnej młodzi mężczyźni chętniej się doksztalali niż kobiety.

Tablica 6 (17). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według płci i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym pracujący	
	w %		
Ogółem	100,0	100,0	
18-24 lata	11,9	5,7	
25-29	13,3	13,8	
30-34	14,6	16,0	
35-39	15,4	17,5	
40-44	12,6	14,1	
45-49	9,0	9,9	
50-54	8,7	9,9	
55-59	8,1	8,9	
60-64	4,5	3,6*	
65-69 lat	1,9*	•	

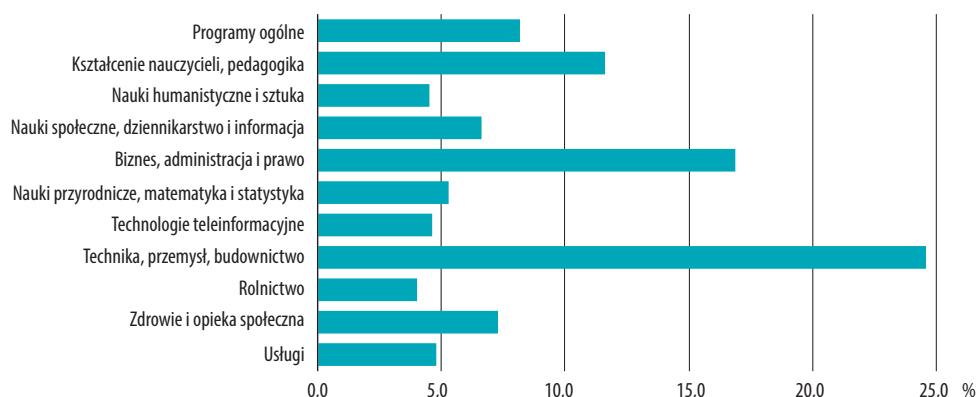
Tablica 6 (17). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według płci i wieku w 2016 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym pracujący
	w %	
Mężczyźni	100,0	100,0
18-24 lata	12,3	6,4*
25-29	14,0	13,9
30-34	15,7	17,1
35-39	16,6	18,6
40-44	11,5	12,9
45-49	8,5	9,1
50-54	7,6	8,6
55-59	7,4	8,0
60-64	4,8*	4,6*
65-69 lat	1,6*	•
Kobiety	100,0	100,0
18-24 lata	11,5	5,0*
25-29	12,7	13,6
30-34	13,4	14,9
35-39	14,2	16,3
40-44	13,7	15,4
45-49	9,4	10,6
50-54	9,9	11,4
55-59	8,9	9,8
60-64	4,1*	2,7*
65-69 lat	2,2*	•

Wśród doksztalających się dominowały osoby, które posiadały wykształcenie związane z techniką, przemysłem i budownictwem – 24,6% ogółu uczestników kształcenia pozaformalnego, a największy odsetek wśród nich stanowiły osoby z wykształceniem średnim technicznym lub policealnym (ponad 40%), obok stosunkowo dużego udziału respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym (31,5%). Dopiero na trzecim miejscu pod względem udziału w edukacji pozaformalnej znalazły się osoby z wykształceniem wyższym technicznym (głównie inżynierowie), którzy stanowili 27,8% doksztalających się osób o tym profilu ukończonej edukacji. Wynikało to w głównej mierze z ogólnej struktury osób w wieku 25-64 lata według profilu posiadanego wykształcenia. Kolejną pod względem popularności dziedziną posiadanego wykształcenia wśród respondentów objętych edukacją pozaformalną był biznes, administracja i prawo – 16,9%. Znaczący udział w ogólnej liczbie uczestników kształcenia pozaformalnego osób z wykształceniem pedagogicznym (11,6%) bądź związanym ze zdrowiem i opieką społeczną (7,3%) determinowany był przede wszystkim wysoką aktywnością w zakresie kształcenia pozaformalnego notowaną u osób o takim profilu ukończonej edukacji.

Wśród doksztalających się mężczyzn zdecydowanie najczęściej występowały ci, którzy posiadali wykształcenie związane z techniką, przemysłem i budownictwem (41,7%), natomiast w grupie kobiet dominowały osoby, które ukończyły naukę związaną z biznesem, administracją i prawem (22,8%), kształceniem nauczycieli i pedagogiką (18,0%) oraz zdrowiem, opieką społeczną (11,6%). Taka struktura uczestnictwa w edukacji pozaformalnej była w głównym stopniu warunkowana nieco odmiennym profilem wykształcenia charakteryzującym obie płcie w całej populacji osób w wieku 25-64 lata.

Wykres 17. Osoby w wieku 25-64 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według dziedziny ukończonego wykształcenia^a w 2016 r.

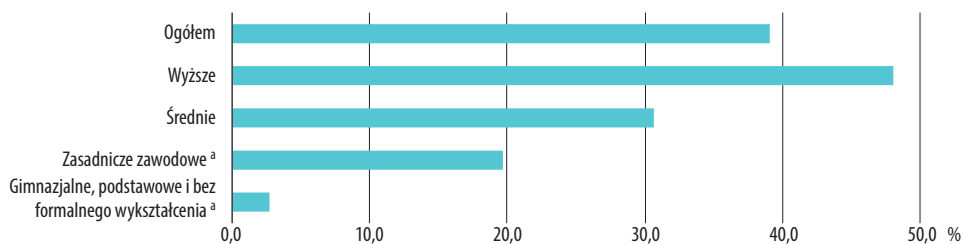

^a Osoby posiadające wykształcenie na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum lub bez formalnego wykształcenia nie podawały jego dziedziny.

4.3. Liczba podejmowanych działań edukacyjnych w systemie pozaformalnym

Edukacja w systemie pozaformalnym może przyjąć różne formy aktywności: kursy, w tym kursy on-line, seminaria, warsztaty, lekcje prywatne itp. Większość jej uczestników w wieku 25-64 lata (ponad 60%) podjęło w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie tylko jedno z wymienionych działań edukacyjnych. Na podstawie wyników badania można wysnuć tezę, że im wyższy był poziom wykształcenia respondentów, tym chętniej podejmowali oni większą liczbę inicjatyw w celu doksztalcenia się. W dwóch lub więcej działaniach w zakresie edukacji pozaformalnej brało udział 48,1% wszystkich uczestników w wieku 25-64 lata z wykształceniem wyższym, przy zaledwie 19,7% osób z zasadniczym zawodowym i 2,7% posiadających ukończoną edukację na poziomie co najwyżej gimnazjalnym.

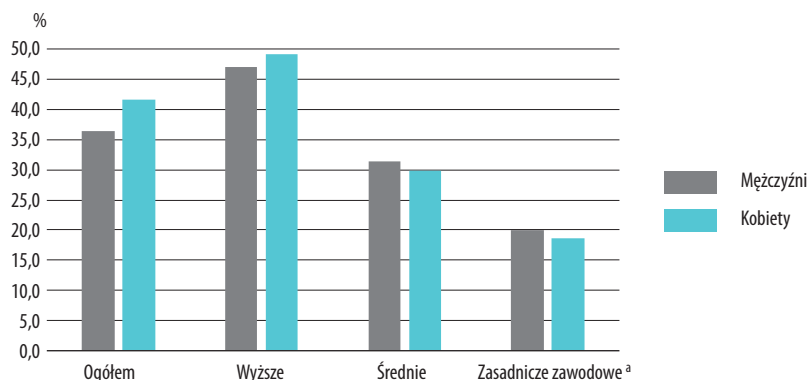
Wykres 18. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym biorące udział w co najmniej dwóch działaniach edukacyjnych według poziomu ukończonego wykształcenia w 2016 r.

^a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Kobiety chętniej podejmowały większą liczbę inicjatyw edukacyjnych niż mężczyźni. 41,6% uczestniczek kształcenia pozaformalnego deklarowało udział w co najmniej dwóch działaniach w tym zakresie, w porównaniu z 36,5% mężczyzn.

Wykres 19. Osoby w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu pozaformalnym biorące udział w co najmniej dwóch działaniach edukacyjnych według wybranego poziomu ukończonego wykształcenia i płci w 2016 r.

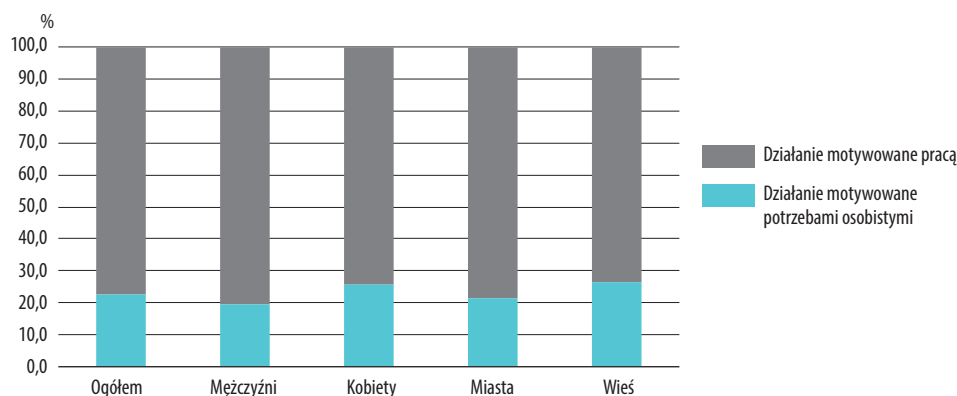
a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Mieszkańcy miast częściej niż mieszkańcy wsi podejmowali więcej niż jedno działanie edukacyjne (42,5% w porównaniu z 29,4% na wsi). Największe różnice odnotowano wśród respondentów legitymujących się dyplomem szkoły wyższej – 13,4 p.proc.

4.4. Ogólne motywy podjęcia kształcenia i tematyka edukacji pozaformalnej, ocena przydatności nabytej wiedzy i charakterystyka procesu kształcenia

Uczestnictwo w szkoleniach i podejmowanie innych form kształcenia pozaformalnego w głównej mierze miało związek z wykonywaną pracą (dla 77,4% osób uczestniczących w tej formie edukacji). Mężczyźni chętniej niż kobiety wybierali różne formy dokształcania się związane z pracą zawodową (80,5% w porównaniu z 74,3% kobiet). Większy udział dokształcających się w związku z pracą zawodową zaobserwować można było również wśród mieszkańców miast (78,8% w porównaniu z 73,6% mieszkańców wsi). Wśród szkoleń związanych głównie z pracą najczęściej wybierane były działania edukacyjne dotyczące biznesu, administracji i prawa (23,5%), techniki, przemysłu i budownictwa (17,1%), usług (13,4%) oraz zdrowia i opieki społecznej (12,5%).

Wykres 20. Osoby w wieku 18-69 lata kształcące się w systemie pozaformalnym według celu podjęcia kształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

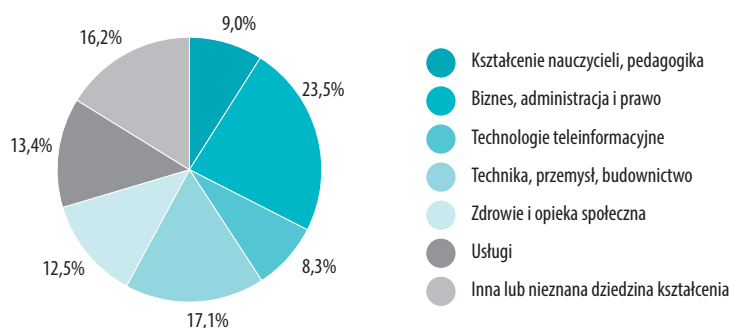

Kobiety szczególnie często w porównaniu z mężczyznami dokształcały się w związku z wykonywaną pracą w dziedzinie kształcenia nauczycieli i pedagogiki (tematyka ta obejmowała 15,6% działań educa-

cyjnych podejmowanych przez kobiety, w stosunku do 3,0% przez mężczyzn). Najwięcej kobiet uczestniczyło w różnych formach kształcenia związanych z biznesem, administracją i prawem – 28,3% (udział o 9,3 p.proc. większy niż mężczyzn) oraz zdrowiem i opieką społeczną – 17,6% (więcej o 9,8 p.proc.). Mężczyźni najczęściej (prawie sześć razy częściej niż kobiety) sygnalizowali uczestnictwo w inicjatywach edukacyjnych związanych z techniką, przemysłem i budownictwem (28,4%).

W porównaniu z mieszkańcami miast, stosunkowo duże znaczenie dla osób mieszkających na wsi miało uzupełnianie wiedzy i doskonalenie umiejętności w zakresie techniki, przemysłu i budownictwa. Zadeklarowali oni, że 23,1% podjętych działań edukacyjnych dotyczyło tej dziedziny kształcenia (w miastach odsetek ten wynosił 15,0%). Niewielka skala uczestnictwa w szkoleniach związanych bezpośrednio z gospodarką rolną (7,0%) była odzwierciedleniem procesu przekształceń struktury zatrudnienia mieszkańców wsi i odpływu pracowników do sektora pozarolniczego.

Wykres 21. Osoby w wieku 18-69 lata uczestniczące w działaniu edukacji pozaformalnej motywowanym pracą według dziedziny kształcenia w 2016 r.

Wśród działań edukacyjnych wynikających głównie z własnych potrzeb i zainteresowań zdecydowanie dominowały inicjatywy podjęte w zakresie nauk humanistycznych i sztuki (26,0%) oraz w dziedzinie usług (13,6%). Mieszkańcy miast w zdecydowanie większym stopniu niż mieszkańcy wsi ukierunkowani byli na rozwój w zakresie nauk humanistycznych i sztuki (udział wyższy o 12,3 p.proc.). Dla mieszkańców wsi dominującą dziedziną kształcenia, stanowiącą 22,2% wszystkich działań edukacyjnych (więcej o 12,7 p.proc. niż w mieście), były szeroko pojęte usługi.

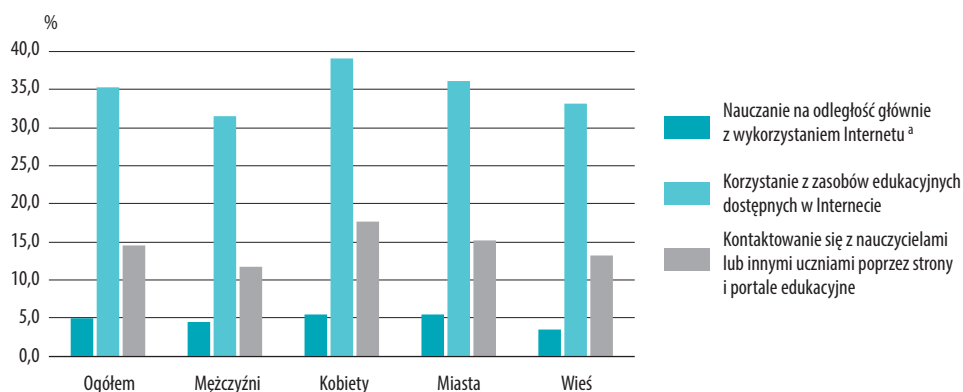
Ponad połowa respondentów w wieku 18-69 lat (51,5%) oceniła, że zdobyta w wyniku doksztalcenia się wiedza i umiejętności były przydatne w znacznym stopniu. Jeszcze więcej osób w tym przedziale wieku (60,5%) spodziewało się, że duże korzyści z podjęcia kształcenia będą widoczne w przyszłości. Udział respondentów, którzy stwierdzili, że nabyte umiejętności były przydatne w stopniu niewielkim lub nieprzydatne był relatywnie niewielki (odpowiednio 14,1% i 7,1%). Więcej mężczyzn niż kobiet oraz mieszkańców miast niż osób zamieszkujących wieś wysoko oceniało korzyści (aktualne lub przyszłe) płynące z podjętego kształcenia.

Tablica 7 (18). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według oceny stopnia aktualnej i spodziewanej przydatności nabytych umiejętności, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r. ^a

Działanie edukacyjne nr 1	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w %				
Nabyta wiedza oceniona jako przydatna w stopniu:					
Znacznym	51,5	50,9	52,0	52,2	49,4
Wystarczającym	34,0	34,3	33,7	33,1	36,4
Niewielkim lub nieprzydatne	14,1	14,4	13,8	14,2	13,8
Spodziewane wykorzystanie nabytej wiedzy w stopniu:					
Znacznym	60,5	60,3	60,8	61,2	58,9
Wystarczającym	31,8	31,7	31,9	30,9	34,0
Niewielkim lub nieprzydatne	7,1	7,2	7,0	7,2	6,7*

a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „brak odpowiedzi/nie wiem”.

Nauka na odległość z wykorzystaniem Internetu staje się coraz popularniejszą metodą kształcenia stosowaną w różnych formach edukacji. Internet jest również coraz powszechniej stosowanym narzędziem wspomagającym sam proces kształcenia. Umożliwia on korzystanie z materiałów edukacyjnych dostępnych w sieci i łatwiejszy kontakt między nauczycielami a uczniami oraz między samymi uczniami. Wyniki badania *Kształcenie dorosłych* skłaniają do wniosku, że nauczanie na odległość głównie z wykorzystaniem Internetu nie jest jeszcze w Polsce powszechne. Zaledwie 5,0% respondentów w wieku 18-69 lat deklaroowało uczestnictwo w tej formie kształcenia pozaformalnego. W dużo szerszym zakresie podczas różnego rodzaju działań edukacyjnych korzystano natomiast z materiałów dostępnych w Internecie (35,4% respondentów) i kontaktowano z innymi uczestnikami bądź nauczycielami (14,6%). Internet w procesie nauki w systemie pozaformalnym w szerszym zakresie wykorzystywały kobiety niż mężczyźni oraz mieszkańcy miast niż osoby mieszkające na wsi.

Wykres 22. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu pozaformalnym korzystające z Internetu podczas nauki w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

4.5. Czas poświęcony na edukację pozaformalną oraz rodzaje działań edukacyjnych

Przeciętna liczba godzin poświęconych na kształcenie w systemie pozaformalnym w ciągu dwunastu miesięcy przed przeprowadzeniem wywiadu wynosiła 55 godzin i była większa u kobiet – 59 godzin niż u mężczyzn – 51 godzin. Ponad połowa respondentów (58,3%) poświęciła na naukę łącznie do 24 godzin, w tym aż 33,8% uczestniczyło w działaniach edukacyjnych, których czas nie przekroczył ośmiu godzin. Na tej podstawie można wysnuć wniosek, że duża część respondentów uczestniczyła w formach edukacji pozaformalnej charakteryzujących się krótkim cyklem edukacyjnym, np. w przeszkoleniach na stanowisku pracy bądź obowiązkowych kursach BHP dla pracowników zakładów pracy. Może również świadczyć o tym stosunkowo duży odsetek osób uczestniczących w nadzorowanych szkoleniach na stanowisku pracy – 21,8% oraz tematyka kształcenia. 13,4% działań edukacyjnych motywowanych pracą podjęto w dziedzinach związanych z usługami.

Tablica 8 (19). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według liczby godzin poświęconych na działanie edukacyjne, przeciętnej liczby godzin nauki, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Działanie edukacyjne nr 1	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
Godziny nauki:					
Przeciętna liczba	55	59	51	56	54
W %:					
1-8	33,8	36,4	31,2	34,4	32,2
9-24	24,5	23,3	25,8	24,7	24,1
25-40	10,9	9,0	12,7	11,5	9,1*
41-80	10,4	9,4	11,5	10,0	11,5
81-160	7,0	7,4	6,5	6,9	7,0*
161 i więcej	5,9	6,4	5,4*	5,6	6,6*
nieznana	7,5	8,2	6,9	6,8	9,5*

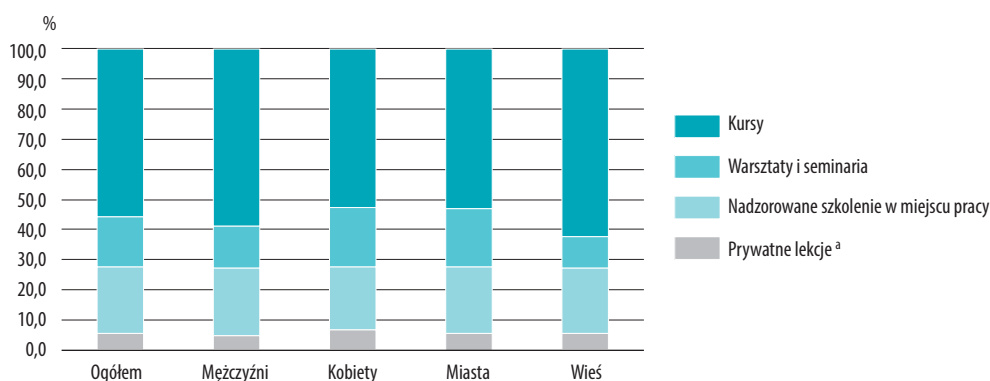
Prawie 40% działań związanych z pracą zawodową nie przekraczało 8 godzin, natomiast inicjatywy edukacyjne podjęte z innych powodów cechował z reguły dłuższy cykl kształcenia (największa liczba szkoleń – 21,1% trwała od 9 do 24 godzin, a 19,3% z nich odbywało się w przedziale czasowym od 41 do 80 godzin). Można więc postawić tezę, że działania edukacyjne związane głównie z pracą miały charakter krótkich kursów bądź innej formy doraźnego przeszkolenia pracowników, natomiast inicjatywy podjęte z powodów związanych z własnymi potrzebami i zainteresowaniami charakteryzowały się dłuższym czasem trwania.

Tablica 9 (20). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według liczby godzin nauki i motywacji podjęcia kształcenia w 2016 r.

Działanie edukacyjne nr 1	Działanie edukacyjne motywowane pracą	Działanie edukacyjne motywowane powodami osobistymi
	w %	
Godziny nauki:		
1-8	39,5	14,2
9-24	25,6	21,1
25-40	10,0	14,0
41-80	7,9	19,3
81-160	4,5	15,3
161-320	2,6	5,0
321 i więcej	2,1	4,6
Nieznana	7,8	6,5

Największą popularnością spośród działań edukacyjnych cieszyły się kursy, stanowiące najbardziej powszechną i równocześnie najbardziej zróżnicowaną postać kształcenia pozaformalnego. Udział w nich deklarowało 55,7% doksztalających się respondentów. Drugim pod względem popularności rodzajem działania edukacyjnego były nadzorowane szkolenia w miejscu pracy (21,8%), kolejnym warsztaty i seminaria (16,8%), zaś udział w prywatnych lekcjach deklarowało jedynie 5,7% uczestników. Wśród kobiet większą popularnością niż u mężczyzn cieszyły się warsztaty i seminaria (u 19,6% kobiet wobec 14,0% mężczyzn) oraz prywatne lekcje (odpowiednio 6,8% i 4,6%). Udział mieszkańców wsi korzystających z różnego rodzaju kursów był większy niż mieszkańców miast (odpowiednio 62,3% i 53,2%), podczas gdy pozostałe formy edukacji pozaformalnej były mniej popularne u tej grupy respondentów.

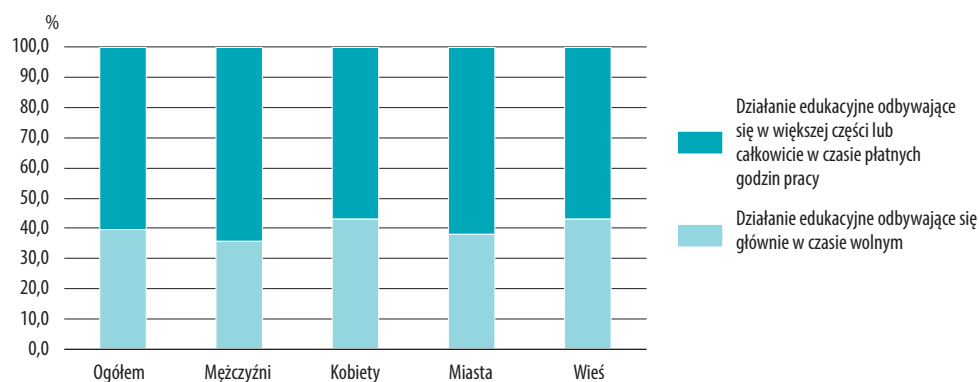
Wykres 23. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według rodzaju działania edukacyjnego, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Większość uczestniczących w kształceniu pozaformalnym (60,6%) brała udział w działaniach edukacyjnych odbywających się wyłącznie lub głównie w czasie płatnych godzin pracy. Mając na względzie fakt, że 77,4% respondentów deklarowało podjęcie kształcenia w związku z wykonywaną pracą zawodową można stwierdzić, że znaczna część osób poświęcała na tę naukę czas wolny. W godzinach pracy kształciło się więcej mężczyzn (64,4% w porównaniu z 56,8% kobiet) oraz mieszkańców miast (62,0%) w stosunku do osób mieszkających na wsi (56,8%). Należy zauważyć, że podobna tendencja dotyczyła również związku nauki z pracą zawodową, gdzie w przypadku mężczyzn i mieszkańców miast praca zawodowa w większym stopniu motywowała do podjęcia kształcenia niż powody osobiste.

Wykres 24. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według związku czasu odbywania nauki z płatnymi godzinami pracy, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

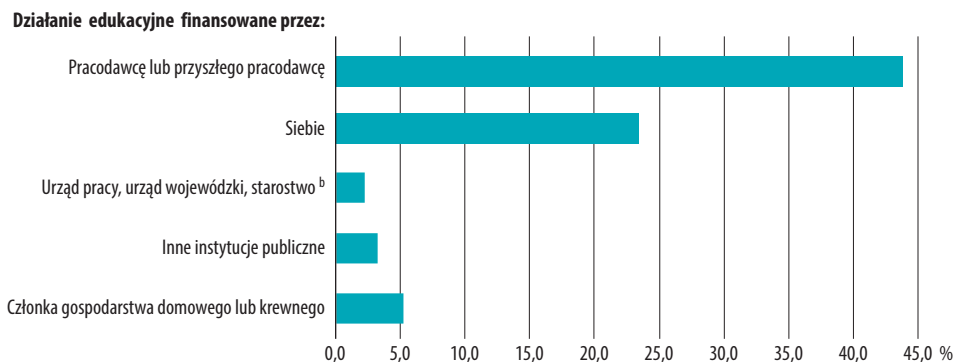
4.6. Finansowanie i organizacja kształcenia w systemie pozaformalnym

Wysokie koszty działań edukacyjnych są niewątpliwie jedną z najistotniejszych barier w podejmowaniu doksztalcenia, w szczególności dla osób o niższych dochodach. Jednak należy podkreślić, że jedynie 22,5% osób podejmujących edukację w systemie pozaformalnym całkowicie, osobiście bądź korzystając z pomocy członka gospodarstwa domowego, ponosiło koszty kształcenia. Zbliżony odsetek osób twierdził, że nauka została podjęta głównie z powodów związanych z własnymi potrzebami i zainteresowaniami (22,6%). Ponad 49% wśród grupy osób uczestniczących w edukacji pozaformalnej deklarowało, że koszty działań edukacyjnych częściowo lub całkowicie ponoszone były przez pracodawcę lub przyszłego pracodawcę bądź przez instytucje publiczne. Można więc wysnuć wniosek, że w dużej większości koszty szkoleń związanych głównie z pracą ponoszone były przez zakłady pracy bądź finansowane ze środków krajowych bądź europejskich funduszy szkoleniowych.

Kobiety w większym stopniu niż mężczyźni same ponosiły wydatki związane z podejmowanymi działaniami edukacyjnymi (18,8% wobec 15,9% mężczyzn), natomiast stosunkowo mniej kobiet wskazało, że pracodawca finansuje bądź współfinansuje ich doksztalcenie się (41,7% w porównaniu z 46,0% dla mężczyzn). Miało to zapewne związek z faktem, że kobiety częściej niż mężczyźni podejmowały szkolenia głównie z powodów związanych z własnymi potrzebami i zainteresowaniami. Mieszkańcy wsi w większym stopniu niż mieszkańcy miast sami finansowali swoje działania edukacyjne (18,4% w porównaniu z 16,9% w mieście), natomiast rzadziej w ich doksztalcenie inwestował pracodawca (38,8% w porównaniu z 45,8% w mieście). Stanowiło to odzwierciedlenie różnic w strukturze statusu zatrudnienia: mniejsza część mieszkańców wsi w porównaniu z osobami żyjącymi w miastach była pracownikami najemnym, natomiast znacząca część mieszkańców wsi pracowała na własny rachunek, w tym prowadziła gospodarstwo rolne. Zaskoczeniem jest, że bezrobotni w głównej mierze sami całkowicie lub częściowo finansowali swoją edukację pozaformalną (dotyczyło to 43,4% działań edukacyjnych). Również bierni zawodowo często sami całkowicie finansowali swoją edukację pozaformalną, w dużym zakresie również korzystali z pomocy finansowej członka gospodarstwa domowego bądź krewnego (21,3%). Należy pamiętać, że znaczną część grupy osób biernych zawodowo stanowili ludzie młodzi (w wieku 18-24 lata), na ogół uczący się i będący na utrzymaniu rodziców.

Wykres 25.

Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według sposobu jego finansowania w 2016 r. ^a

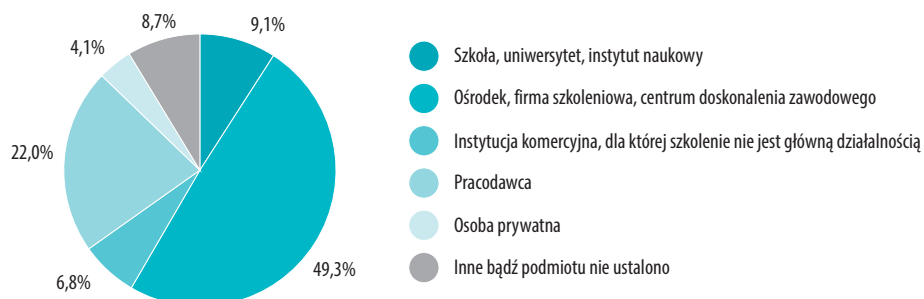
a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „brakodowiedzi/nie wiem”.
b Dane obciążone dużym błędem losowym.

Średni koszt działania edukacyjnego, który poniósł respondent lub jego rodzina, to 348 zł. Przeciętne wydatki obciążające mężczyzn i ich rodziny związane z podjętymi działaniami edukacyjnymi były wyższe niż w przypadku kobiet (358 zł w porównaniu z 340 zł). Średnie wydatki mieszkańców miast były większe niż mieszkańców wsi (367 zł wobec 302 zł). Koszt kształcenia osób pracujących ponoszony przez respondenta lub jego rodzinę (309 zł) był niższy w porównaniu z osobami bezrobotnymi – 472 zł oraz biernymi

zawodowo – 576 zł. Jest to odzwierciedleniem struktury finansowania działań szkoleniowych związanej ze statusem na rynku pracy respondentów (ponad połowa osób biernych zawodowo ponosiło całkowite koszty osobiście bądź korzystało z pomocy rodziny, wobec zaledwie 17,8% osób pracujących).

Zdecydowanie najwięcej, bo prawie połowa doksztalających się osób, uczestniczyła w działaniach edukacyjnych organizowanych przez ośrodki, firmy szkoleniowe czy centra doskonalenia zawodowego. Ważnym również, wskazywanym przez 22,0% respondentów podmiotem prowadzącym kształcenie byli pracodawcy, a także szkoły, uczelnie wyższe lub instytuty naukowe zapewniające różne formy edukacji pozaformalnej dla ponad 9% osób objętych edukacją pozaformalną.

Wykres 26. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według rodzaju podmiotu prowadzącego kształcenie w 2016 r.

4.7. Powody podejmowania kształcenia w systemie pozaformalnym

Zdecydowanie najistotniejszym powodem podjęcia doksztalania była poprawa jakości wykonywanej pracy, wymieniona przez 56,6% respondentów. Ważne były również inne motywy bezpośrednio związane z pracą i karierą zawodową respondentów, takie jak działanie wymuszone przez pracodawcę bądź instytucję (np. obowiązkowe kursy BHP i p. poz.), czy też poprawa perspektyw rozwoju kariery (istotne dla ponad jednej czwartej uczestników edukacji pozaformalnej). Jednocześnie duży odsetek osób wskazywał na powody podjęcia kształcenia wynikające z pobudek osobistych, związanych przede wszystkim z pogłębianiem własnych zainteresowań (30,8%) oraz możliwością wykorzystania umiejętności w życiu codziennym (17,2%). Zjawisko to może świadczyć o tym, że wśród znacznej części respondentów, przyczyny osobiste łączyły się z czynnikami ekonomicznymi wywołanymi konkurencją na rynku pracy wymuszającą określone działania w zakresie stałego podnoszenia i uzupełniania wiedzy.

Wykres 27. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według wybranych powodów podjęcia nauki w 2016 r.

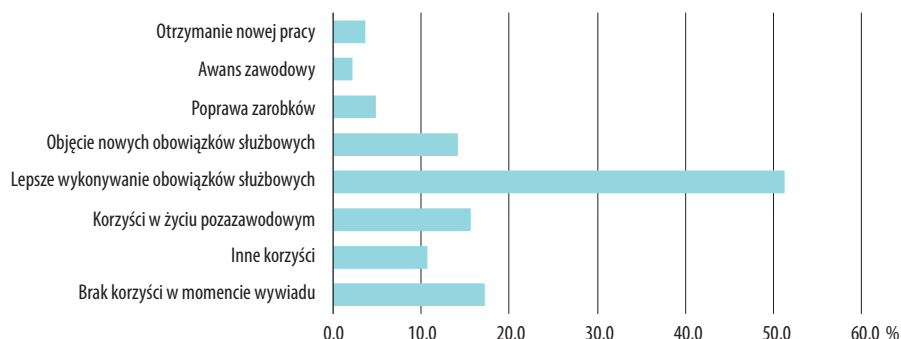
Motywy osobiste podjęcia kształcenia (związane z rozwojem osobistym, hobby, życiem codziennym lub rozrywką) częściej deklarowały kobiety niż mężczyźni. Jako przyczynę uczestnictwa w działaniu edukacyjnym kobiety wskazywały pogłębienie własnych zainteresowań (34,3% wobec 27,3% mężczyzn) lub możliwość wykorzystania uzyskanych umiejętności w życiu codziennym (odpowiednio 19,2% i 15,3%). Analizując przyczyny zaangażowania się w kształcenie pozaformalne według miejsca zamieszkania respondentów zauważyć można, że mieszkańcy wsi (13,5%) częściej niż osoby w miastach (11,6%) wymieniali uzyskanie świadectwa jako powód podjęcia kształcenia. Wynikało to zapewne ze specyfiki potrzeb szkoleniowych mieszkańców wsi, charakteryzujących się zapotrzebowaniem na uprawnienia i certyfikaty (w tym związane ze szkoleniami BHP) wymagane do wykonywania konkretnego zawodu. Świadczy o tym tematyka podejmowanych szkoleń, charakteryzująca się największym udziałem czynności edukacyjnych związanych z pracą zawodową w dziedzinie techniki, przemysłu i budownictwa, gdzie 23,1% inicjatyw edukacyjnych dotyczyło tej dziedziny kształcenia. Mieszkańcy miast zdecydowanie częściej podawali poprawę jakości wykonywanej pracy (59,8%) lub rozwój kariery zawodowej (28,7%) niż mieszkańcy wsi (odpowiednio 48,4% i 17,2%), a także wykazywali większą skłonność do pogłębiania własnych zainteresowań, poznawania nowych osób oraz zaspokajania własnych przyjemności. Pracujący zawodowo twierdzili, że poprawa jakości wykonywanej pracy była podstawowym powodem dokończania się – tę przyczynę wymieniali 63,9% spośród nich. Osoby bierne zawodowo, wśród których coraz bardziej dominują ludzie starsi, z reguły mający już za sobą okres aktywności zawodowej, najczęściej wskazywali na takie powody podjęcia kształcenia, jak pogłębienie własnych zainteresowań (57,6%), czy możliwość wykorzystania uzyskanych umiejętności w życiu codziennym (37,1%). Z drugiej strony wśród osób biernych zawodowo znaczącą grupę osób stanowili najmłodszy respondenci, wchodzący dopiero na rynek pracy. Dlatego też w tej grupie respondentów zauważyć można silną motywację do uzyskania różnego rodzaju świadectw i certyfikatów potwierdzających posiadane kwalifikacje (wskazywaną przez około 22% osób), które mogą być niezbędne bądź ułatwiałyby zatrudnienie i osiągnięcie korzystnej i stabilnej pozycji zawodowej. Należy zwrócić uwagę, że dla osób bezrobotnych najczęściej wskazywanym głównym czynnikiem motywującym do podjęcia kształcenia pozaformalnego (wskazywanym przez 42,2% respondentów) było pogłębienie własnych zainteresowań, a nie chęć zwiększenia swoich szans na rynku pracy. Może to być potwierdzeniem obserwowanego ostatnio zjawiska, że znaczna część osób deklarujących się jako bezrobotne, z różnych przyczyn w ogóle nie poszukuje pracy.

Poprawa jakości wykonywanej pracy była najważniejszym powodem dokończania się w prawie wszystkich grupach wieku (z wyjątkiem 18-24 latków) i była wskazywana przez od 46,9% osób w grupie wieku 60-69 lata, do 67,7% w grupie 50-54 latków. Dla respondentów w wieku 30-34 lata szczególnie istotną okazała się chęć poprawy perspektyw rozwoju kariery (35,4%). Nieco inne czynniki skłaniały do podjęcia kształcenia pozaformalnego najmłodszych i najstarszych respondentów. Szczególnie dla osób w wieku 18-24 lata, często uczących się lub studiujących i pozostających poza rynkiem pracy, najważniejsze okazały się powody osobiste, a w szczególności pogłębianie własnych zainteresowań (istotne dla prawie połowy respondentów w tej grupie wieku). Można również zauważyć, że dla najmłodszej części respondentów stosunkowo ważne (dla 25,8% z nich) okazało się uzyskanie świadectwa, które zapewne mogłoby być pomocne lub niezbędne w poszukiwaniu pierwszej w pracy. Dla starszej grupy respondentów (w wieku 60-69 lat), a więc osób w dużej części w wieku emerytalnym, na znaczeniu zyskiwały pobudki osobiste podjęcia kształcenia. Wśród nich na plan pierwszy wysuwała się chęć pogłębiania własnych zainteresowań (dla 37,7% osób).

4.8. Korzyści z podejmowania kształcenia w systemie pozaformalnym

Poprawa jakości wykonywanej pracy była najważniejszym czynnikiem kształtującym motywację do dokończania się wśród badanych respondentów (56,6%). Analiza korzyści osiągniętych wyniku edukacji pozaformalnej pozwala stwierdzić, że cel ten został w znacznej mierze osiągnięty. Lepsze wykonywanie obowiązków służbowych było najczęściej wymienianą z korzyści jakie można było odnieść w wyniku podjęcia wysiłku mającego na celu uzupełnianie wiedzy i podnoszenie kwalifikacji (podawane przez 51,3% uczestników edukacji pozaformalnej). Wśród innych korzyści związanych z pracą zawodową najczęściej wskazywano na objęcie nowych obowiązków służbowych (14,2%), poprawę zarobków (4,8%) oraz otrzymanie nowej pracy (3,7%).

Wykres 28. Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według korzyści z dokształcania się w 2016 r.

Więcej kobiet niż mężczyzn odczuwało korzyści w życiu pozazawodowym (18,7% wobec 12,4% mężczyzn), co również można powiązać z faktem, że częściej swoją decyzję o uczestnictwie w działaniu edukacyjnym podejmowały one z pobudek osobistych. Porównując mieszkańców miast z mieszkańcami wsi nie odnotowano zasadniczych różnic w strukturze odpowiedzi charakteryzujących obie zbiorowości osób pod względem ich oceny korzyści odniesionych w wyniku kształcenia pozaformalnego. Można jedynie zauważyć, że reprezentanci pierwszej z wymienionych grup respondentów nieco częściej wskazywali na lepsze wykonywanie obowiązków służbowych (54,3% z nich przy 51,9% dla ludności wiejskiej) oraz korzyści w życiu pozazawodowym (odpowiednio 16,0% i 12,1%). Analiza zbiorowości osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym biorąca pod uwagę ich status na rynku pracy wykazuje, że bierni zawodowo w porównaniu z pracującymi zdecydowanie częściej wskazywali na korzyści w życiu pozazawodowym (prawie jedna trzecia z nich wobec 13,0% pracujących). Znaczna liczba osób biernych zawodowo nie była również w stanie określić charakteru odniesionych korzyści (27,2%), bądź w ogóle ich nie odczuwała (27,3%) w chwili przeprowadzania wywiadu. W przypadku osób bezrobotnych wyniki badania pozwalają na wysnucie wniosku, że zdecydowanie największa grupa respondentów (prawie połowa) nie odczuwała w momencie wywiadu żadnych korzystnych rezultatów podjętych działań w zakresie edukacji pozaformalnej.

Lepsze wykonywanie obowiązków służbowych było zdecydowanie najważniejszą korzyścią z dokształcania wskazywaną przez respondentów w wieku 25-69 lat. Wymieniło ją od 43,3% osób w grupie wieku 25-29 lat do 62,9% osób w grupie wieku 55-59 lat. Najmłodszy z kolei (w wieku 18-24 lata) w największej liczbie w porównaniu z pozostałą częścią respondentów nie odczuwali żadnych korzyści z podjętego kształcenia (30,0%). Duża część tych osób nie potrafiła również ich sprecyzować, nie mając przypuszczalnie jeszcze pewności, w jaki sposób spożytkuje zdobytą wiedzę i umiejętności. Stosunkowo najczęściej w porównaniu z innymi grupami wieku wybierali oni kategorię odpowiedzi „inne korzyści” (20,4%).

Często głównym motywem podjęcia działania edukacyjnego była chęć uzyskania świadectwa potwierdzającego zdobytą wiedzę lub nabyte umiejętności, szczególnie jeśli było to wymagane przez pracodawcę bądź przepisy prawa. Prawie dwie trzecie uczestników uzyskiwały dokument po ukończeniu kształcenia pozaformalnego, w tym dla 45,0% z nich stanowił on poświadczenie zdobytych umiejętności wymagane przez pracodawcę, organizację zawodową lub przepisy prawa. Więcej mężczyzn niż kobiet otrzymywało tego rodzaju dokumenty (49,3% wobec 40,7% kobiet). Należy wiązać to z faktem, że kobiety w większym stopniu korzystały z kształcenia nakierowanego na rozwój osobisty a nie pracę zawodową, a tego rodzaju działania edukacyjne są z reguły mniej sformalizowane. Zdecydowanie częściej dokumenty wymagane przez pracodawcę, organizację zawodową lub przepisy prawa otrzymywali mieszkańcy wsi (51,6% wobec 42,4% mieszkańców miast). Zgodnie z wcześniejszą analizą, mieszkańcy wsi w porównaniu z mieszkańcami miast deklarowali większe zapotrzebowanie na świadectwa i certyfikaty potwierdzające określone kwalifikacje oraz umożliwiające wykonywanie zawodu bądź prowadzenie własnej działalności w dziedzinie usług technicznych, budowlanych lub drobnej wytwórczości. Tematyka szkoleń związanych z aktywnością zawodową ludności wiejskiej obejmowała najczęściej technikę, przemysł i budownictwo, a ważną przyczyną ich podjęcia była chęć uzyskania świadectwa bądź certyfikatu.

Tablica 10 (21). Osoby w wieku 18-69 lat kształcące się w systemie pozaformalnym według sposobu potwierdzenia zdobytych kwalifikacji, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r. ^a

Działanie edukacyjne nr 1	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Miasta	Wieś
	w % danej grupy				
Dokument wymagany przez pracodawcę, organizację zawodową lub przepisy prawa	45,0	49,3	40,7	42,4	51,6
Dokument niewymagany przez pracodawcę, organizację zawodową lub przepisy prawa	20,3	18,0	22,7	21,3	17,9
Brak zaświadczenia, certyfikatu, świadectwa, dyplomu potwierdzającego zdobyte kwalifikacje (wyłącznie	32,6	31,0	34,2	33,9	29,3

^a Wartości mogą nie sumować się na 100%, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „brak odpowiedzi/nie wiem”.

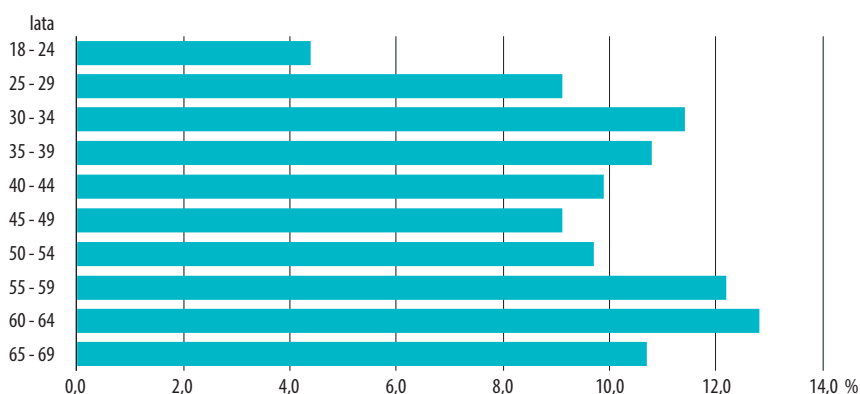
5. Trudności w uczestnictwie w kształceniu formalnym lub pozaformalnym oraz charakterystyka osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia

5.1. Charakterystyka osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia

Znaczna grupa (70,7%) badanych w 2016 r. osób dorosłych nie uczestniczyła w żadnej formie edukacji, nawet w postaci samokształcenia, które nie wymaga zazwyczaj ponoszenia kosztów finansowych.

Zjawisko braku uczestnictwa w jakiegokolwiek formie edukacji nie było zróżnicowane ze względu na płeć. Osobami nieuczestniczącymi byli w jednakowym stopniu mężczyźni (71,0%) i kobiety (70,4%). Zaobserwowano natomiast pewne różnice wynikające z miejsca zamieszkania, wieku, poziomu wykształcenia oraz głównego statusu na rynku pracy. Większość osób w wieku 18-69 lat nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia była mieszkańcami miast (57,4%). Mieszkańcy wsi stanowili 42,6% populacji wszystkich osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia (takie proporcje nieznacznie tylko różnią się od udziałów mieszkańców miast i wsi w całej populacji).

Wykres 29. Osoby w wieku 18-69 lat nieuczestniczące w żadnej formie kształcenia według wieku w 2016 r.

Analiza danych wskazała, że poziom uczestnictwa w edukacji różnił się w zależności od wieku badanych osób. W grupie wieku 18-24 lata co czwarta osoba nie uczestniczyła w żadnej formie kształcenia, natomiast w grupie wieku 65-69 lat 94,7% nie brało udziału w żadnej formie kształcenia.

Najwyższe wskaźniki nieuczestniczenia w żadnej z form kształcenia wystąpiły wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (co trzecia osoba po zasadniczej szkole zawodowej nie była zainteresowana uczestnictwem w edukacji formalnej i pozaformalnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie) oraz średnim zawodowym (prawie co czwarty respondent legitymujący się świadectwem technikum). Najczęściej doksztalały się osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Spośród osób w wieku 18-69 lat najrzadziej doksztalały się osoby pracujące, za główny powód podając brak potrzeby dalszego kształcenia (osoby pracujące stanowiły ponad połowę respondentów nieuczestniczących w edukacji). Wśród ankietowanych, którzy nie wzięli udziału w kształceniu, 34,2% to osoby bierne zawodowo, a 10,0% – osoby bezrobotne. Poza głównym powodem nieuczestniczenia w żadnej z form edukacji, różniły ich przyczyny wskazywane w dalszej kolejności. Pracujący częściej niż pozostałe grupy wskazywali niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy i/lub odbywanie się szkolenia w niedogodnym czasie. Dla osób bezrobotnych ważną przeszkodą były zbyt wysokie ceny kursu, a dla osób biernych zawodowo – powody związane z wiekiem oraz zdrowiem.

5.2. Powody nieuczestniczenia lub nieuczestniczenia w szerszym zakresie w kształceniu formalnym i pozaformalnym

W badaniu *Kształcenie dorosłych* respondenci mogli wybierać z następującej listy trudności, jakie napotkali w uczestnictwie w kształceniu formalnym lub pozaformalnym (można było zaznaczyć kilka odpowiedzi):

- nie spełniałem(am) wymagań wstępnych,
- nauka/szkolenie była(o) zbyt drogie, nie mogłem(am) sobie pozwolić na pokrycie kosztów,
- nie miałem(am) poparcia/zachęty ze strony pracodawcy,
- nauka/szkolenie kolidowała/o z harmonogramem mojej pracy/odbywało się w niedogodnym czasie,
- nauka/szkolenie odbywała/ło się w odległości trudnej do pokonania,
- w przypadku nauki na odległość nie miałem(am) dostępu do komputera lub Internetu,
- nie miałem(am) czasu z powodu obowiązków rodzinnych,
- powody zdrowotne lub związane z wiekiem,
- inne powody osobiste,
- brak odpowiedniej szkoły/szkoleń,
- w związku z negatywnymi doświadczeniami związanymi z wcześniejszą edukacją,
- brak potrzeby (dalszego) kształcenia/szkolenia,
- żadna z powyższych przyczyn.

Tablica 1 (22). Osoby w wieku 18-69 lat, które nie uczestniczyły lub nie uczestniczyły w szerszym zakresie w edukacji formalnej i pozaformalnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie według wybranych przyczyn^a w 2016 r.

Wyszczególnienie	Brak potrzeby (dalszego) kształcenia/szkolenia	Brak czasu z powodów rodzinnych	Niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy/odbywanie się szkoleń w niedogodnym czasie	Zbyt wysoka cena kursów	Inne powody osobiste	Powody związane z wiekiem	Powody zdrowotne	Brak poparcia ze strony pracodawcy	Odbywanie się szkolenia w odległości trudnej do pokonania	Brak odpowiedniej szkoły/szkoleń
Osoby, które nie uczestniczyły i nie chciały uczestniczyć w edukacji formalnej i pozaformalnej										
Ogółem	78,3	5,4	1,7	1,1*	2,8	2,7	2,0	1,0*	0,4*	0,5*
mężczyźni	80,0	3,4	2,1*	0,8*	2,4	2,1*	1,9*	1,0*	•	•
kobiety	76,5	7,5	1,2*	1,5*	3,2	3,2	2,1*	1,0*	•	•
Miasta	76,4	6,0	2,0*	1,2*	2,8	3,0	2,5	1,1*	•	•
Wieś	80,6	4,6	1,3*	1,0*	2,8	2,3*	1,4*	0,9*	•	•
Osoby, które nie uczestniczyły, ale chciałyby uczestniczyć w edukacji formalnej i pozaformalnej										
Ogółem	x	36,6	23,5	21,9	12,7	2,7*	7,7	11,8	4,8*	8,5
mężczyźni	x	20,9	32,2	20,3	12,5*	•	7,8*	14,4	3,7*	9,0*
kobiety	x	47,5	17,5	23,0	12,9	2,4*	7,7*	10,0	5,6*	8,2*
Miasta	x	35,7	22,7	21,0	13,3	2,9*	8,7	12,1	2,9*	7,9*
Wieś	x	38,5	25,3	23,5	11,6*	•	5,6*	11,3	8,4*	9,8*

a Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Tablica 1 (22). Osoby w wieku 18-69 lat, które nie uczestniczyły lub nie uczestniczyły w szerszym zakresie w edukacji formalnej i pozaformalnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie według wybranych przyczyn^a w 2016 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Brak potrzeby (dalszego) kształcenia/szkolenia	Brak czasu z powodów rodzinnych	Niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy/odbywanie się szkoleń w niedogodnym czasie	Zbyt wysoka cena kursów	Inne powody osobiste	Powody związane z wiekiem	Powody zdrowotne	Brak poparcia ze strony pracodawcy	Odbywanie się szkolenia w odległości trudnej do pokonania	Brak odpowiedniej szkoły/szkoleń
Osoby, które uczestniczyły, ale nie chciałyby uczestniczyć w szerszym zakresie w edukacji formalnej i pozaformalnej										
Ogółem	65,5	7,0	7,6	3,2*	4,9	•	•	•	•	1,4*
mężczyźni	67,9	5,1*	7,9*	3,1*	4,9*	•	•	•	•	•
kobiety	63,0	9,1	7,3*	3,3*	5,0*	•	•	•	•	•
Miasta	62,4	8,2	8,3	3,3*	4,6*	•	•	•	•	•
Wieś	71,2	4,9*	6,3*	•	5,5*	•	•	•	•	•
Osoby, które uczestniczyły i chciałyby uczestniczyć w szerszym zakresie w edukacji formalnej i pozaformalnej										
Ogółem	x	22,8	30,3	22,8	12,5	•	2,4*	7,7	3,3	7,3
mężczyźni	x	18,3	34,2	20,2	12,5	•	•	9,1*	•	7,4*
kobiety	x	26,8	27,0	25,0	12,5	•	3,1*	6,5*	4,1	7,2*
Miasta	x	24,4	30,1	22,2	12,9	•	2,8*	7,7	3,2	7,1
Wieś	x	18,5	30,8	24,5	11,4*	•	•	8,0*	•	7,8*

a Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

W przypadku osób nieuczestniczących w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem zarówno w kształceniu w systemie formalnym, jaki pozaformalnym i które nie wyrażały chęci dalszej edukacji, wśród przyczyn wymieniano najczęściej brak takiej potrzeby – 78,3% badanych.

Osoby, które nie uczestniczyły w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem i w edukacji w systemie formalnym i pozaformalnym, ale które chciałyby w niej uczestniczyć, jako najczęstszą przeszkodę wskazywały przede wszystkim brak czasu z powodów rodzinnych – 36,6% respondentów. W powyższej zbiorowości głównym powodem wymienianym przez osoby pracujące było niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy i/lub odbywanie się szkoleń w niedogodnym dla nich czasie (35,3%). Osoby bezrobotne najczęściej uważały, że ceny kursów były zbyt wysokie (36,5%), a bierni zawodowo wskazywali przede wszystkim brak czasu z powodów rodzinnych (50,2%).

Osoby w wieku 18-69 lat, które uczestniczyły w kształceniu formalnym lub pozaformalnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem i nie chciałyby dokończyć w szerszym zakresie, jako najważniejszą przyczynę wymieniały brak takiej potrzeby (65,5%). Wśród nich osoby w wieku 30-49 lat jako drugą przyczynę podawały brak czasu z powodów rodzinnych, natomiast dla osób w przedziale wieku 18-49 lat przeszkodę stanowiło niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy i/lub odbywanie się szkoleń w niedogodnym czasie. Najstarsi respondenci (65-69 lat) wskazywali powody związane z wiekiem.

Osoby, które uczestniczyły w kształceniu formalnym lub pozaformalnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem i chciałyby dokończyć w szerszym zakresie, jako najczęściej spotykane trudności wymieniały niedostosowanie kursów do harmonogramu pracy i/lub odbywanie się szkoleń w niedogodnym czasie (30,3%) oraz brak czasu z powodów rodzinnych i zbyt wysokie ceny kursów/szkoleń (po 22,8%). Dla najmłodszych respondentów największą przeszkodą były zbyt wysokie ceny szkoleń (27,7%), a osoby w wieku 25-29 lat oraz 50-64 lata wskazywały najczęściej niedostosowanie harmonogramu szkoleń. Badani należący do grupy wieku 30-49 lat jako przeszkodę podawały brak czasu z powodów rodzinnych, natomiast osoby w wieku 65-69 lat rezygnowały z dalszych szkoleń z innych powodów osobistych.

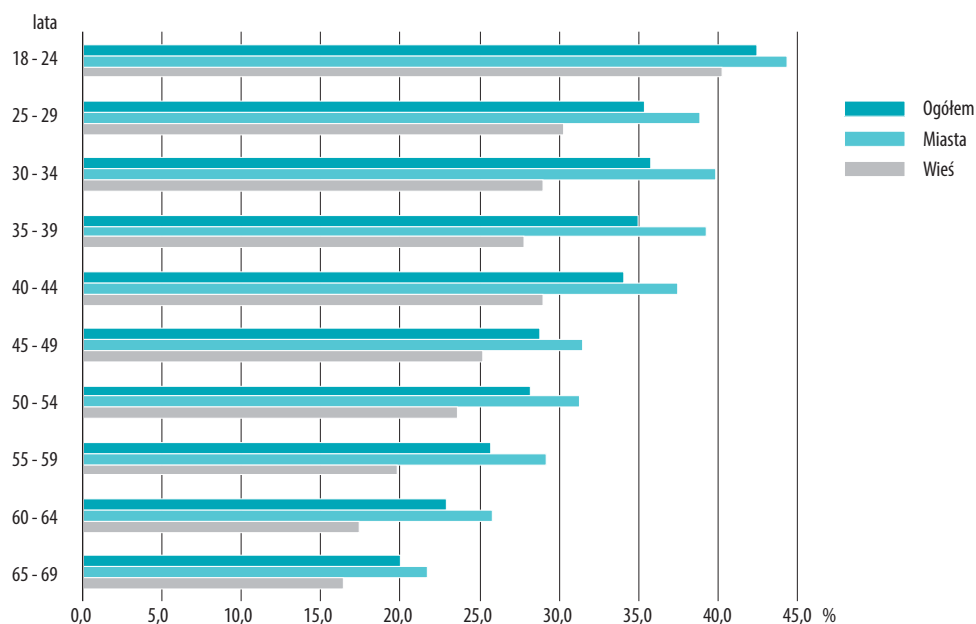
6. Kształcenie nieformalne

6.1. Charakterystyka osób uczących się w systemie edukacji nieformalnej

Według przeprowadzonego badania *Kształcenie dorosłych*, w 2016 r. w edukacji nieformalnej uczestniczyło 8,5 mln mieszkańców Polski w wieku 18-69 lat, co stanowiło 31,4% ogółu populacji.

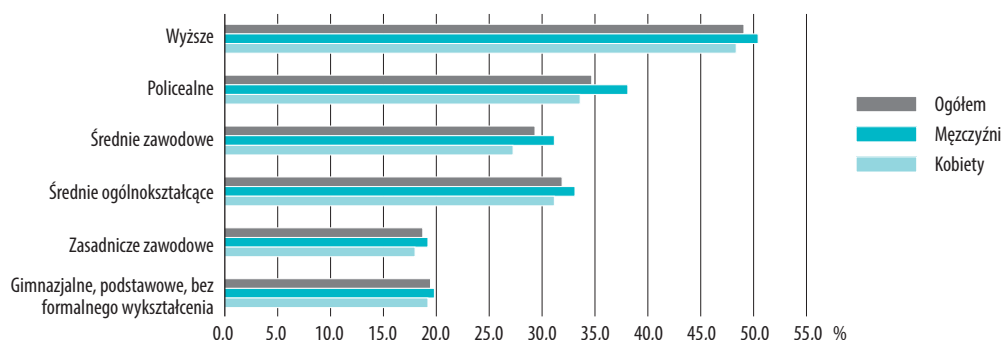
Wśród osób uczestniczących w różnych formach kształcenia nieformalnego, aktywność kobiet była nieznacznie wyższa niż mężczyzn. W badanym okresie dokształcało się w tej formie 4,4 mln kobiet (51,5% ogółu samokształcących się osób w wieku 18-69 lat) i 4,1 mln mężczyzn (48,5%). Cechą istotnie różnicującą zbiorowość kształcących się samodzielnie było miejsce zamieszkania. Udział osób w wieku 18-69 lat zamieszkałych w miastach i uczestniczących w kształceniu nieformalnym wynosił 66,4%, a populacja samokształcących się osób na wsi stanowiła 33,6% ogółu osób uczestniczących w edukacji nieformalnej. Oznacza to, że w porównaniu z wynikami badania z poprzednich edycji nastąpiło dalsze zmniejszenie dysproporcji pomiędzy miastami a wsią (w 2006 r. udział mieszkańców miast wynosił 74,3%, a mieszkańców wsi 25,7%, a w 2011 r. odpowiednio: 70,3% i 29,7%).

Wykres 30. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu nieformalnym według wieku i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Najwyższą aktywność edukacyjną w systemie nieformalnym wykazywały osoby młode. Wśród osób w wieku 18-24 lata, które brały udział w badaniu *Kształcenie dorosłych*, 42,5% uczestniczyło w 2016 r. w różnorodnej edukacji nieformalnej. Im starsza grupa wieku, tym mniejszy był odsetek uczestniczących w edukacji nieformalnej. Warto zauważyć, że w przedziale wieku 25-54 lata z samokształcenia korzystała co trzecia badana osoba, w grupie osób w wieku 60-64 lata uczestnikiem szkoleń w systemie nieformalnym był prawie co czwarty respondent, a wśród badanych w wieku 65-69 lat kształciła się co piąta osoba. Powyższą tendencję odnotowano zarówno pośród kobiet, jak i mężczyzn. Zaobserwowano większy udział mieszkańców miast niż wsi uczestniczących w tej formie kształcenia w każdej grupie wieku.

Wykres 31. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w kształceniu nieformalnym według poziomu wykształcenia i płci w 2016 r.

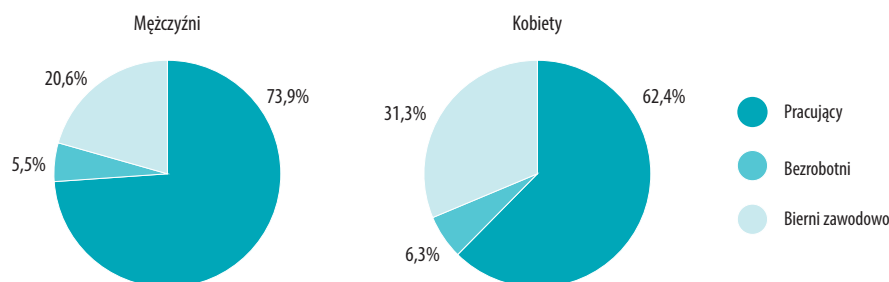

Poziom ukończonego wykształcenia był cechą, która znacząco różnicowała populację osób uczestniczących w edukacji nieformalnej. Grupą najchętniej podejmującą się kształcenia w tej formie były osoby z wykształceniem wyższym – blisko połowa osób biorących udział w ostatniej edycji badania *Kształcenie dorosłych* legitymujących się dyplomem wyższej uczelni kształciła się w systemie nieformalnym. Wśród respondentów z wykształceniem policealnym, a także średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym co trzecia osoba korzystała z różnych sposobów nauki w celu samokształcenia. Prawie co piąta pytana osoba z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym uczestniczyła w edukacji nieformalnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie. Warto zwrócić uwagę, że wskaźnik kształcących się samodzielnie kobiet był niższy od odsetka mężczyzn biorących udział w kształceniu nieformalnym niezależnie od poziomu wykształcenia.

Analiza uczestnictwa w kształceniu nieformalnym pod względem statusu na rynku pracy wskazuje, że ponad dwie trzecie samokształcących się w wieku 18-69 lat to osoby pracujące. Wysoki był także udział biernych zawodowo (26,1%), a odsetek osób bezrobotnych ukształtował się na poziomie 5,9%.

Wyższy udział pracujących odnotowano w przypadku doksztalcających się mężczyzn – 73,9% niż u kobiet – 62,4%. Udział kobiet biernych zawodowo w omawianej populacji był wyższy niż w przypadku mężczyzn (31,3% wobec 20,6%). Odsetek osób bezrobotnych wśród uczących się obu płci pozostawał na zbliżonym poziomie.

Wykres 32. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczący w kształceniu nieformalnym według płci i statusu na rynku pracy w 2016 r.

6.2. Osoby uczące się samodzielnie według metod kształcenia

Osoby deklarujące uczestnictwo w kształceniu nieformalnym uzyskiwały wiedzę w różnorodny sposób. W badaniu wyróżniono następujące grupy metod zdobywania wiedzy:

- korzystanie z pomocy członków rodziny, przyjaciół, współpracowników,
- korzystanie z książek, czasopism branżowych i innych materiałów drukowanych,
- korzystanie z programów komputerowych, Internetu,
- korzystanie z odbiornika telewizyjnego lub radia,
- wycieczki z przewodnikiem do muzeów, obiektów historycznych, przemysłowych lub przyrodniczych,
- odwiedziny w ośrodkach edukacyjnych (w tym w bibliotekach).

Dla zdecydowanej większości respondentów, niezależnie od płci i miejsca zamieszkania, najczęściej wybieraną metodą samokształcenia było korzystanie z programów komputerowych lub Internetu (84,5%). Drugim pod względem popularności źródłem wiedzy były książki, czasopisma branżowe i inne materiały drukowane, z których korzystało 80,1% uczących się. Tę metodę w większym stopniu preferowały kobiety (82,4%) niż mężczyźni (77,6%) oraz mieszkańcy miast (81,4%) niż wsi (77,5%).

Tablica 1 (23). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod, miejsca zamieszkania i płci w 2016 r.

Wyszczególnienie	Korzystający z					
	pomocy członków rodziny, przyjaciół, współpracowników	książek, czasopism branżowych i innych materiałów drukowanych	programów komputerowych, Internetu	odbiornika telewizyjnego lub radia	wycieczek z przewodnikiem do muzeów, obiektów historycznych, przemysłowych lub przyrodniczych	odwiedziny w ośrodkach edukacyjnych (w tym w bibliotekach)
	w % danej grupy					
Ogółem	47,2	80,1	84,5	38,3	22,0	32,3
mężczyźni	48,7	77,6	85,1	37,1	19,6	25,3
kobiety	45,9	82,4	83,9	39,4	24,3	38,8
Miasta	47,4	81,4	86,4	34,9	23,5	33,8
mężczyźni	49,2	79,5	87,2	33,6	21,8	28,2
kobiety	45,6	83,2	85,5	36,0	25,0	39,0
Wieś	46,9	77,5	80,8	45,0	19,1	29,2
mężczyźni	47,5	74,0	81,2	43,9	15,4	19,8
kobiety	46,3	81,0	80,6	46,3	22,8	38,5

Blisko połowa osób czerpała wiedzę od członków rodziny, przyjaciół i współpracowników, a 38,3% korzystało w tym celu z programów telewizyjnych i radiowych, przy czym środki masowego przekazu jako źródła wiedzy traktowało 45,0% samokształcących się mieszkańców wsi i 34,9% mieszkańców miast. Co trzecia osoba zdobywała wiedzę w trakcie odwiedzin w ośrodkach edukacyjnych. Była to metoda bardziej preferowana przez kobiety. Dla 22,0% respondentów źródłem wiedzy były wycieczki z przewodnikiem do muzeów i innego rodzaju obiektów. W miastach placówki te odwiedzała co czwarta osoba deklarująca samokształcenie, a na wsi co piąta.

Cechą, która wyraźnie determinowała wybór metody samokształcenia, był wiek respondentów. Zauważyć można, że osoby młode o wiele chętniej czerpały wiedzę z programów komputerowych i Internetu. Odsetek korzystających z tej metody wyniósł 94,6% dla osób w wieku 18-24 lata i dla kolejnych grup wie-

ku osiągał coraz mniejsze wartości, najniższą dla osób w wieku 65-69 lat – 50,2%. Korzystanie z książek, czasopism i innych materiałów drukowanych jako źródła wiedzy było tak samo popularne niezależnie od wieku badanych osób. Ponad połowa najmłodszych samokształcących się respondentów odwiedzała ośrodki edukacyjne (w tym biblioteki). Z kolei osoby starsze znacząco częściej wykorzystywały w celach edukacyjnych środki masowego przekazu – telewizję i radio. Odsetek osób w wieku 65-69 lat preferujących tę metodę wyniósł 57,5%, a osób w wieku 18-24 lata – 30,3%.

Tablica 2 (24). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Korzystający z					
	pomocy członków rodziny, przyjaciół, współpracowników	książek, czasopism branżowych i innych materiałów drukowanych	programów komputerowych, Internetu	odbiornika telewizyjnego lub radia	wycieczek z przewodnikiem do muzeów, obiektów historycznych, przemysłowych lub przyrodniczych	odwiedzin w ośrodkach edukacyjnych (w tym w bibliotekach)
	w % danej grupy					
Ogółem	47,2	80,1	84,5	38,3	22,0	32,3
18-24 lata	56,1	81,5	94,6	30,3	26,3	54,2
25-29	48,6	79,6	91,9	29,0	17,5*	33,7
30-34	44,7	78,5	93,8	31,9	16,4	26,2
35-39	51,1	79,8	90,1	34,6	21,0	26,9
40-44	45,1	79,0	89,1	34,5	22,7	28,7
45-49	44,0	81,8	83,5	40,8	23,2*	30,3
50-54	48,4	82,9	80,0	45,7	21,8*	26,8*
55-59	43,2	80,1	71,9	51,3	20,6*	25,9
60-64	39,0	79,9	62,6	54,4	25,9*	26,5*
65-69 lat	40,0*	76,9	50,2	57,5	30,1*	29,7*

Analizując zbiorowość osób uczestniczących w edukacji nieformalnej, można zauważyć, że wybór metody samokształcenia zależał również od poziomu wykształcenia respondentów. Największe zróżnicowanie zaobserwowano w przypadku korzystania z odbiornika telewizyjnego lub radia. Udział preferujących tę metodę wśród osób z wykształceniem wyższym wyniósł 27,5%, natomiast dla osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym był ponad dwukrotnie wyższy i wynosił 60,8%. Z kolei osoby z wykształceniem wyższym w większym stopniu korzystały z książek, czasopism i innych materiałów drukowanych (87,5%) niż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (66,1%). Udział korzystających w celach edukacyjnych z komputera i Internetu wśród osób z wykształceniem wyższym wynosił ponad 90%, podczas gdy wśród respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym osiągał on wartości odpowiednio 66,4% i 74,4%. Może to wskazywać na istniejący nadal problem wykluczenia cyfrowego znacznej części ludności Polski o niższym poziomie uzyskanego wykształcenia formalnego.

Tablica 3 (25). Osoby w wieku 18-69 lat, które korzystały z samokształcenia według wykorzystywanych metod i poziomu wykształcenia w 2016 r.

Wyszczególnienie	Korzystający z					
	pomocy członków rodziny, przyjaciół, współpracowników	książek, czasopism branżowych i innych materiałów drukowanych	programów komputerowych, Internetu	odbiornika telewizyjnego lub radia	wycieczek z przewodnikiem do muzeów, obiektów historycznych, przemysłowych lub przyrodniczych	odwiedzin w ośrodkach edukacyjnych (w tym w bibliotekach)
	w % danej grupy					
Ogółem	47,2	80,1	84,5	38,3	22,0	32,3
Wyższe	48,0	87,5	92,3	27,5	26,5	40,6
Policealne	45,2*	83,6	81,7	39,0*	22,6*	26,0*
Średnie zawodowe	43,2	75,9	84,4	40,9	18,9	24,2
Średnie ogólnokształcące	50,7	81,6	87,1	37,8	22,9	42,2
Zasadnicze zawodowe	46,2	66,1	66,4	60,8	12,8*	11,9*
Gimnazjalne, podstawowe, bez formalnego wykształcenia	51,4	73,3	74,4	46,6	22,4*	36,9

7. Znajomość języków obcych

Respondentów biorących udział w badaniu *Kształcenie dorosłych* proszono o podanie informacji na temat znajomości języków obcych oraz określenie poziomu kompetencji w tym zakresie na podstawie jednego z przygotowanych opisów. Na potrzeby badania wyróżniono trzy poziomy znajomości języków obcych:

1. podstawowy – odnosił się do osób, które rozumieją i potrafią używać najczęściej stosowane codzienne wyrażenia, używają tego języka w odniesieniu do znanych rzeczy i sytuacji,
2. średni – oznaczał rozumienie wypowiedzi pisemnych oraz ustnych przekazanych przy użyciu standardowego języka, umiejętność tworzenia prostych tekstów, umiejętność opisywania swoich doświadczeń, a także opowiadania o wydarzeniach z przeszłości i dość płynnego komunikowania się,
3. zaawansowany – dotyczył osób, które rozumieją szeroki zakres wymagających tekstów, posługują się tym językiem elastycznie i prawie całkowicie go opanowały.

Tablica 1 (26). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych i wieku w 2016 r.

Wyszczególnienie	Osoby posiadające umiejętność posługiwania się językiem obcym			Osoby, które nie znają żadnego języka obcego
	1	2	3 i więcej	
	w % danej grupy			
Ogółem	44,8	20,8	2,7	31,7
18-24 lata	49,9	38,1	2,9*	9,1
25-29	53,8	27,4	3,0*	15,8
30-34	53,1	22,6	3,9*	20,4
35-39	49,4	21,2	3,3*	26,1
40-44	43,2	19,9	3,2*	33,8
45-49	39,4	18,1	2,9*	39,6
50-54	40,6	15,1	2,4*	42,0
55-59	40,0	14,4	2,0*	43,6
60-69 lat	36,3	12,8	1,6*	49,3

Ponad dwie trzecie osób w wieku 18-69 lat deklarowało znajomość jakiegokolwiek języka obcego (68,3%), wśród których najliczniejszą grupę stanowili respondenci umiejący posługiwać się tylko jednym językiem (44,8% badanej populacji). Znajomość więcej niż jednego języka obcego deklarowało 23,5% badanych. Udział osób, które nie znały żadnego języka obcego wyniósł 31,7% – najwyższy odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i bez formalnego wykształcenia (58,2%) oraz w najstarszej grupie wieku 65-69 lat (51,9%). Analiza danych potwierdziła prawidłowość, że im niższy poziom wykształcenia, tym więcej było osób nieposiadających umiejętności posługiwania się językami obcymi oraz deklarujących znajomość języków obcych na poziomie co najwyżej podstawowym.

Tablica 2 (27). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Wyszczególnienie	Osoby posiadające umiejętność posługiwania się językiem obcym			Osoby, które nie znają żadnego języka obcego
	1	2	3 i więcej	
	w % danej grupy			
Ogółem	44,8	20,8	2,7	31,7
mężczyźni	44,4	19,2	2,7	33,7
kobiety	45,1	22,4	2,8	29,7
Miasta	46,0	23,3	3,8	26,9
mężczyźni	45,6	22,6	3,9	27,9
kobiety	46,5	24,0	3,7	25,9
Wieś	42,8	16,9	1,1*	39,2
mężczyźni	42,7	14,2	1,0*	42,1
kobiety	42,9	19,8	1,3*	36,1

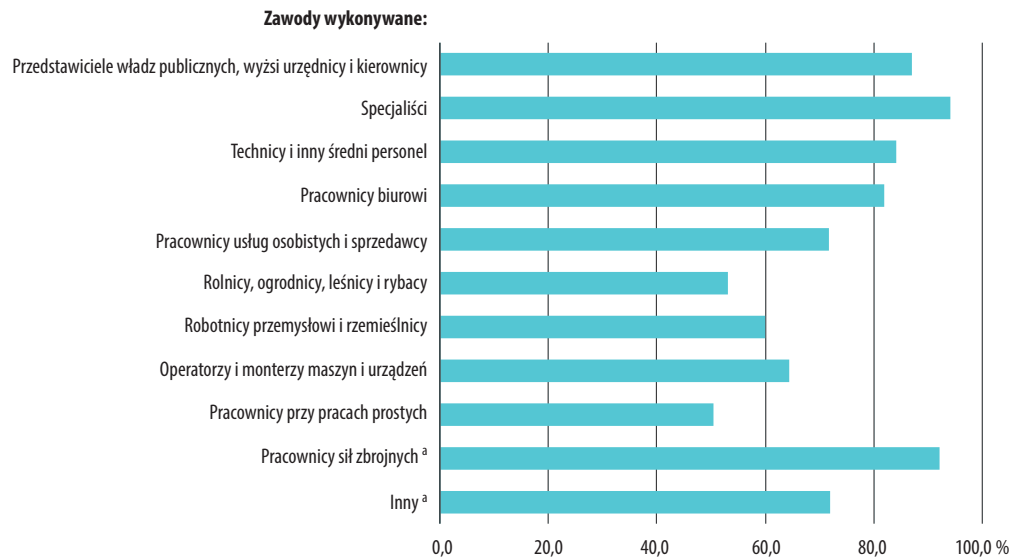
Jednym z czynników, który miał wpływ na znajomość języków obcych było miejsce zamieszkania respon-

denta. Wśród mieszkańców miast 27,1% badanych deklaroowało umiejętność posługiwania się więcej niż jednym językiem obcym, podczas gdy na wsi udział ten wyniósł 18,0%. Wśród osób zamieszkałych w mieście nieznanomość żadnego języka obcego zadeklarowało 26,9% badanych, a na wsi 39,2%. Zarówno na wsi, jak i w miastach, mężczyźni częściej niż kobiety nie znali żadnego języka obcego.

Znajomość języków zróżnicowana była także ze względu na status na rynku pracy. Wśród pracujących 48,2% osób deklaroowało znajomość przynajmniej jednego języka obcego, z których tylko 11,2% osób znało go na poziomie zaawansowanym. Umiejętność posługiwania się co najmniej dwoma językami obcymi wskazało 25,1% pracujących, a najwyższy ich udział odnotowano wśród specjalistów – 43,6%. Nieznajomość żadnego języka zadeklarowało 26,6% osób badanej kategorii. Udział ten był większy na wsi (35,6%) niż w mieście (21,0%). Biorąc pod uwagę płeć osób pracujących, mężczyźni (29,3%) częściej niż kobiety (23,3%) nie posługiwali się żadnym językiem obcym. W populacji bezrobotnych znajomości języka obcego nie posiadało 40,0% badanych, natomiast w grupie osób biernych zawodowo – 39,1%.

Wykres 33.

Pracujący w wieku 18-69 lat, którzy posiadali umiejętność posługiwania się co najmniej jednym językiem obcym według zawodu wykonywanego w głównym miejscu pracy w 2016 r.

^a Dane obarczone dużym błędem losowym.

Analiza danych dotyczących stopnia opanowania języków obcych pozwala na wysnucie wniosku, że dobra ich znajomość nie była jeszcze powszechna. Niecałe 30% badanej populacji oceniało posiadane kompetencje na poziomie co najmniej średnim, którego osiągnięcie wydaje się być dzisiaj niezbędne, aby sprostać wymogom współczesnej gospodarki opartej na wiedzy, jak również do rozwoju kontaktów społecznych, oraz pełnego korzystania z osiągnięć i zdobyczy światowej nauki i kultury.

Tablica 3 (28). Osoby w wieku 18-69 lat znające jeden język obcy według poziomu znajomości języka, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom znajomości języka obcego		
		podstawowy	średni	zaawansowany
	w %			
Ogółem	44,8	65,8	24,1	10,1
mężczyźni	44,4	65,4	24,2	10,4
kobiety	45,1	66,2	23,9	9,8
Miasta	46,0	60,8	27,3	11,8
Wieś	42,8	74,2	18,7	7,1

Osoby znające tylko jeden język obcy stanowiły najliczniejszą grupę respondentów (44,8%), z których 10,1% deklarowała jego biegłą znajomość. Wśród mieszkańców wsi mężczyźni częściej niż kobiety znali jeden język obcy. Warto jednocześnie odnotować, że kobiety znające jeden język obcy częściej niż mężczyźni deklarowały jego znajomość na poziomie średnim i zaawansowanym. W miastach wśród osób znających jeden język obcy więcej było kobiet niż mężczyzn, ale to mężczyźni częściej deklarowali wyższy poziom kompetencji językowych.

Tablica 4 (29). Osoby w wieku 18-69 lat znające jeden język obcy według poziomu znajomości języka i poziomu wykształcenia w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom znajomości języka obcego		
		podstawowy	średni	zaawansowany
	w %			
Ogółem	44,8	65,8	24,1	10,1
Wyższe	50,6	39,7	38,7	21,4
Policealne	50,1	74,0	22,4*	•
Średnie zawodowe	51,3	78,0	17,8	4,1*
Średnie ogólnokształcące	48,0	58,9	29,2	11,9
Zasadnicze zawodowe	38,0	88,4	9,7	1,9*
Gimnazjalne, podstawowe, bez formalnego wykształcenia	28,8	75,2	18,6*	6,4*

Znajomość jednego języka obcego zadeklarowało 50,3% respondentów z wykształceniem wyższym, średnim i policealnym. Jeżeli chodzi o stopień zaawansowania znajomości języka, najczęściej był on oceniany przez respondentów na poziomie podstawowym. Jedynie wśród osób z wykształceniem wyższym większą grupę stanowiły osoby ze znajomością języka na poziomie średnim i zaawansowanym.

Wysoki poziom znajomości języka obcego deklarowały osoby młode zamieszkałe w miastach. Udział osób w grupie wieku 18-29 lat znających jeden język obcy na poziomie średnim i zaawansowanym wyniósł w miastach 57,6%, na wsi – 37,6%, a w grupie wieku 60-69 lat – odpowiednio: 18,4% i 13,8%.

Tablica 5 (30). Osoby w wieku 18-69 lat według liczby znanych języków obcych i poziomu wykształcenia w 2016 r.

Wyszczególnienie	Osoby posiadające umiejętność posługiwania się językiem obcym				Osoby, które nie znają żadnego języka obcego
	ogółem	1	2	3 i więcej	
	w % danej grupy				
Ogółem	68,3	44,8	20,8	2,7	31,7
Wyższe	93,1	50,6	35,6	7,0	6,9
Policealne	80,7	50,1	28,3	•	19,2*
Średnie zawodowe	72,2	51,3	19,5	1,5*	27,8
Średnie ogólnokształcące	79,6	48,0	29,2	2,5*	20,4
Zasadnicze zawodowe	43,6	38,0	5,3	•	56,4
Gimnazjalne, podstawowe, bez formalnego wykształcenia	41,8	28,8	12,2	•	58,2

Co najmniej dwoma językami obcymi posługiwało się 23,5% badanych respondentów w wieku 18-69 lat. Wśród kobiet udział ten wyniósł 25,1% tj. o 3,2 p. proc. więcej niż wśród mężczyzn (przewaga kobiet nad mężczyznami występowała zarówno w mieście, jak i na wsi). Mieszkańcy miast częściej niż osoby zamieszkujące wieś deklarowali znajomość co najmniej dwóch języków obcych. Również odsetek osób znających te języki na poziomie zaawansowanym był najwyższy wśród mieszkańców miast. Wśród osób posiadających wyższe wykształcenie dwa lub więcej języków obcych znało 42,8% mężczyzn i 42,3% kobiet, przy czym udział kobiet był wyższy wśród ludzi młodych oraz w najstarszych grupach wieku. Co najmniej dwa języki obce znało 36,0% respondentów w wieku 18-29 lat – umiejętność taką zadeklarowało 39,4% kobiet, podczas gdy wśród mężczyzn udział ten wyniósł 32,7%.

Tablica 6 (31). Osoby w wieku 18-69 lat znające co najmniej dwa języki obce według poziomu ich znajomości, płci i miejsca zamieszkania w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom znajomości języka obcego					
		podstawowy		średni		zaawansowany	
		pierwszy	drugi	pierwszy	drugi	pierwszy	drugi
		w % danej grupy					
Ogółem	23,5	39,4	67,0	33,6	24,9	26,9	8,0
mężczyźni	21,9	39,1	66,1	33,2	25,1	27,7	8,9
kobiety	25,1	39,7	67,8	34,0	24,7	26,1	7,4
Miasta	27,1	36,7	65,3	32,9	25,5	30,3	9,1
Wieś	18,0	45,9	71,0	35,3	23,5	18,8	5,5*

Wśród osób znających co najmniej dwa języki obce, najwięcej osób deklarowało znajomość pierwszego i drugiego języka na poziomie podstawowym.

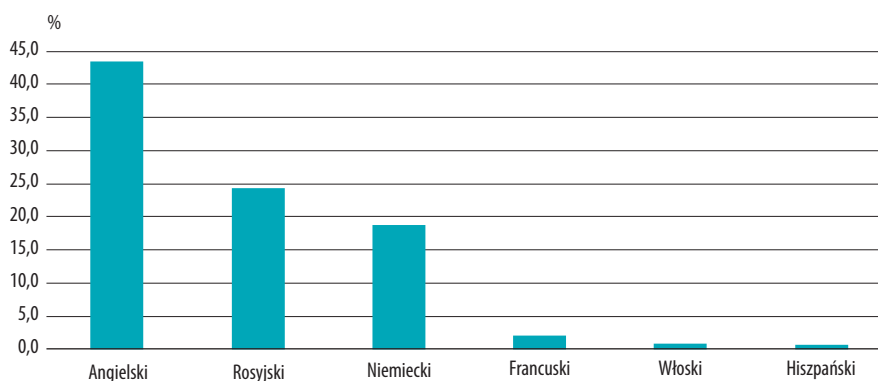
Na tle osób znających co najmniej dwa języki obce wyróżniały się osoby z wykształceniem wyższym. Aż 36,4% osób z tej grupy oceniło znajomość pierwszego języka jako zaawansowaną, a 12,1% jako zaawansowaną oceniło również znajomość drugiego języka obcego.

Tablica 7 (32). Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu znajomości wybranych języków obcych w 2016 r.

Języki	Poziom znajomości języka obcego		
	podstawowy	średni	zaawansowany
	w % danej grupy		
Angielski	45,5	33,5	20,9
Francuski	61,1	26,7*	12,4*
Niemiecki	65,8	25,1	9,1
Hiszpański	51,6	33,9*	•
Rosyjski	79,5	16,0	4,5

Zdecydowanie najwięcej osób deklaruowało znajomość któregoś z trzech języków obcych: angielskiego, rosyjskiego i niemieckiego. najbardziej rozpowszechniony był język angielski, którym potrafiło posługiwać się na różnym stopniu zaawansowania 43,5% dorosłych Polaków. Znajomość języka rosyjskiego deklarowało 24,4% respondentów, natomiast języka niemieckiego 18,8%. Mniej popularne były pozostałe języki obce, takie jak francuski czy hiszpański (odpowiednio 2,1% i 0,7% respondentów deklaruowało ich znajomość). Najwyższym poziomem umiejętności wykazały się osoby posługujące się językiem angielskim (54,4% tej grupy respondentów osiągnęło co najmniej średni poziom kompetencji) oraz hiszpańskim (49,0%). Średni i najwyższy stopień zaawansowania deklarowało 39,1% osób używających języka francuskiego i 34,2% osób posługujących się językiem niemieckim. Zwracają uwagę niższe kompetencje językowe osób deklaruujących znajomość drugiego pod względem popularności języka rosyjskiego – zaledwie 28,5% osób w tej grupie respondentów potrafiło posługiwać się nim na poziomie co najmniej średnim. Oprócz omawianych powyżej pięciu najważniejszych języków obcych, stosunkowo dużą popularnością cieszył się język włoski, którego znajomość była nawet bardziej rozpowszechniona niż znajomość jednego z języków obcych, jakim jest język hiszpański. Językiem włoskim posługiwało 0,9% dorosłych Polaków (o 0,2 p. proc. więcej niż językiem hiszpańskim).

Wykres 34. Znajomość wybranych języków obcych w 2016 r.

8. Kształcenie dorosłych według województw

W sześciu województwach (łódzkim, lubuskim, pomorskim, podkarpackim, małopolskim i opolskim) ponad połowa osób dorosłych w wieku 18-69 lat brała udział w jakiegokolwiek formie kształcenia. Najmniej aktywnie w edukacji uczestniczyli mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego, wśród których ponad 65% nie podjęło żadnej formy kształcenia.

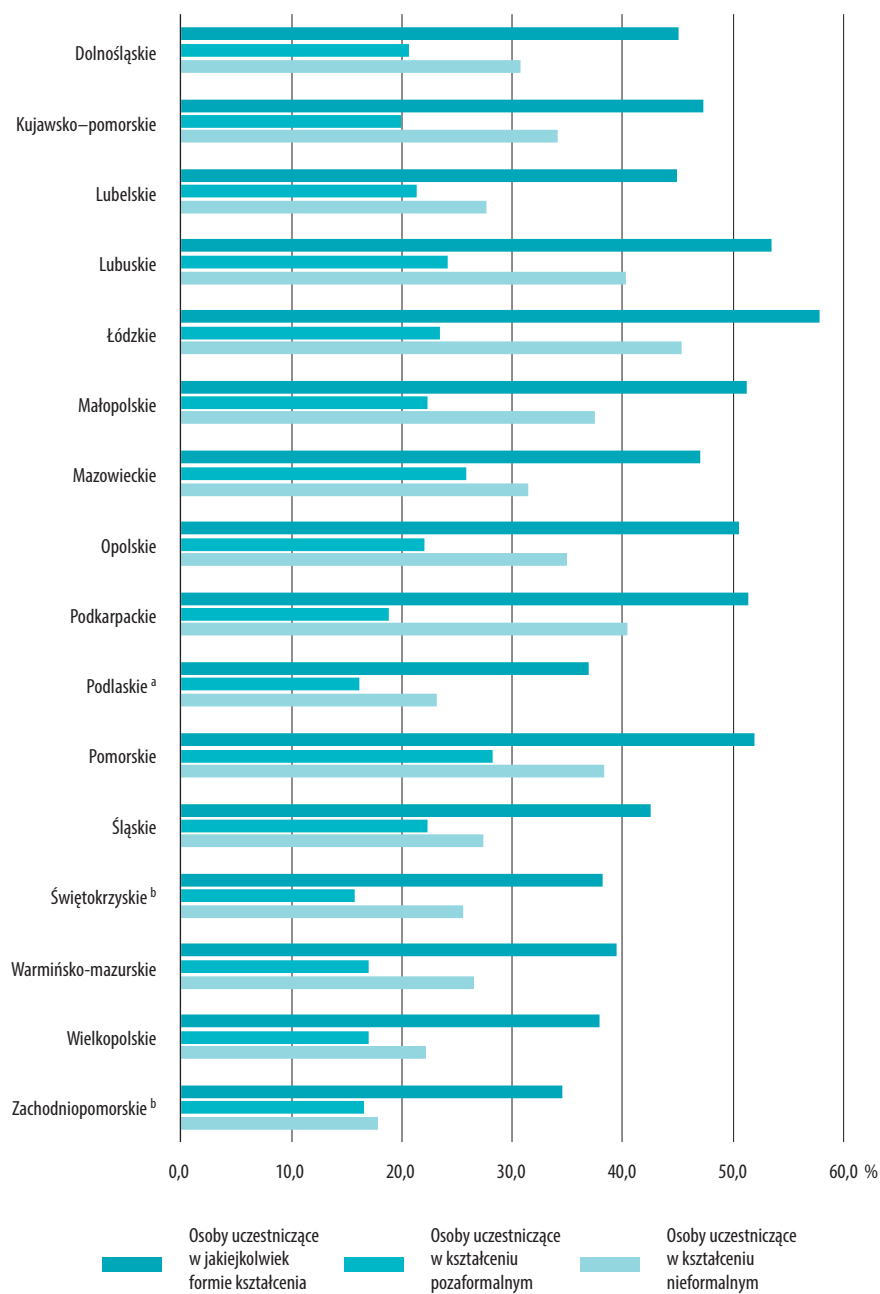
Tablica 1 (33). Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu formalnym, pozaformalnym i nieformalnym oraz województw w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Osoby uczestniczące w ^a				Osoby nieuczest- niczące w żadnej formie kształcenia
		jakiegokolwiek formie kształcenia	z liczby ogółem			
			kształceniu formalnym	kształceniu pozaformal- nym	kształceniu nieformalnym	
w %						
Polska	26 960	45,9	11,3	21,4	31,4	54,1
Dolnośląskie	2 075	45,1	11,5	20,6	30,7	54,9
Kujawsko-pomorskie	1 477	47,3	9,8	20,0	34,1	52,7
Lubelskie	1 487	45,0	12,0	21,4	27,6	55,0
Lubuskie	721	53,5	9,4*	24,1	40,3	46,5
Łódzkie	1 768	57,9	10,9	23,4	45,3	42,1
Małopolskie	2 323	51,3	11,6	22,3	37,5	48,7
Mazowieckie	3 723	47,0	11,3	25,9	31,4	53,0
Opolskie	682	50,6	11,3	22,1	35,0	49,4
Podkarpackie	1 468	51,4	13,0	18,8	40,4	48,6
Podlaskie	814	36,9	12,3	16,1*	23,2*	63,1
Pomorskie	1 608	52,0	11,7	28,3	38,4	48,0
Śląskie	3 235	42,6	11,3	22,4	27,4	57,4
Świętokrzyskie	882	38,2	11,9	15,7	25,5*	61,8
Warmińsko-mazurskie	1 014	39,4	11,4	17,0	26,6	60,6
Wielkopolskie	2 465	37,9	11,4	17,0	22,2	62,1
Zachodniopomorskie	1 218	34,6	9,5	16,6	17,9*	65,4

a Jedna osoba mogła uczestniczyć jednocześnie w kilku formach kształcenia.

Największy udział (ponad 12%) osób w wieku 18-69 lat uczestniczących w kształceniu formalnym zaobserwowano w województwach podkarpackim i podlaskim. Główną przyczyną tego zjawiska należy dopatrywać się w strukturze ludności, która charakteryzuje te województwa. Na ich terenie zamieszkuje stosunkowo największy w porównaniu z innymi rejonami kraju odsetek osób w grupie wieku 18-24 lata (odpowiednio 13,0% i 12,6%), a ludzie młodzi są głównymi uczestnikami kształcenia w ramach edukacji formalnej.

Wykres 35. Osoby w wieku 18-69 lat według poziomu uczestnictwa w kształceniu oraz województw w 2016 r.

ab Dane obarczone dużym błędem losowym:

a - osoby uczestniczące w kształceniu pozaformalnym i osoby uczestniczące w kształceniu nieformalnym,

b - osoby uczestniczące w kształceniu nieformalnym.

Mieszkańcy województw pomorskiego i mazowieckiego najszerzej korzystali z różnych form kształcenia w ramach edukacji pozaformalnej. Ponad jedna czwarta z nich uzupełniała wiedzę na różnego rodzaju kursach, warsztatach, seminariach, szkoleniach i lekcjach prywatnych. W tej formie edukacji brały udział głównie osoby pracujące, w celu uzupełniania wiedzy i nabywania umiejętności niezbędnych na szybko zmieniającym się współczesnym rynku pracy. Województwo mazowieckie i pomorskie charakteryzowały się największym w kraju odsetkiem osób pracujących (odpowiednio 66,0% i 63,1%). Również w tych województwach (obok województwa lubuskiego) osoby pracujące najchętniej uczestniczyły w kształceniu pozaformalnym. W województwie pomorskim było to 37,9% osób należących do tej grupy respondentów, w lubuskim 35,7% a w mazowieckim 34,2%. Najmniej aktywnie w kształceniu pozaformalnym uczestniczyli mieszkańcy województwa świętokrzyskiego (mniej niż 16%). Województwo to charakteryzowało się zarówno najniższym w kraju odsetkiem osób pracujących (53,7%), jak i jednym z najniższych, wynoszącym mniej niż 28%, poziomów uczestnictwa tej grupy respondentów w edukacji pozaformalnej.

Najbardziej popularną formą edukacji osób dorosłych na terenie wszystkich województw w kraju było kształcenie nieformalne. Samokształcenie szczególnie popularne było wśród mieszkańców województwa łódzkiego, gdzie ponad 45% osób dorosłych w ten sposób uzupełniało swoją wiedzę. W kształceniu nieformalnym chętnie uczestniczyli również mieszkańcy województw podkarpackiego i lubuskiego (ponad 40% respondentów). Najniższy poziom uczestnictwa w tej formie kształcenia odnotowano natomiast na terenie województwa zachodniopomorskiego, wielkopolskiego i podlaskiego, gdzie mniej niż jedna czwarta respondentów deklarowała udział w samokształceniu.

Uwagi metodyczne

1. Organizacja i przebieg badania

Międzynarodowe badanie *Kształcenie dorosłych* (Adult Education Survey) przeprowadzane co 5 lat, stanowi ważne źródło informacji służące do monitorowania szczegółowych celów programu „Uczenie się przez całe życie” (Lifelong Learning) zajmującego znaczącą pozycję w europejskich strategiach rozwoju społeczno-gospodarczego. Głównym celem badania *Kształcenie dorosłych* było dostarczenie porównywalnych dla krajów Unii Europejskiej danych dotyczących edukacji osób dorosłych. Zestaw zmiennych obowiązujących w badaniu obejmował udział osób w wieku 18-69 lat uczestniczących w systemie edukacji formalnej, pozaformalnej oraz nieformalnej, w powiązaniu z cechami społeczno-demograficznymi. Dodatkowo badanie miało dostarczyć informacji na temat dostępu do informacji o możliwościach uczenia się, trudnościach uniemożliwiających bądź ograniczających uczestnictwo w kształceniu oraz znajomości języków obcych.

Podstawą prawną badania *Kształcenie dorosłych* było Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1175/2014 z dnia 30 października 2014 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 452/2008 dotyczącego tworzenia i rozwoju statystyk z dziedziny edukacji i uczenia się przez całe życie, w odniesieniu do statystyk dotyczących udziału dorosłych w procesie uczenia się przez całe życie oraz Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2016 z dnia 21 lipca 2015 r. (Dz. U. 2015, poz. 1304).

Badanie *Kształcenie dorosłych* zostało przeprowadzone w okresie od 2 stycznia do 28 lutego 2017 r. przy zastosowaniu metody reprezentacyjnej, na wylosowanej próbie 25 tys. mieszkań. W losowaniu nie brały udziału pomieszczenia w obiektach ruchomych, obiekty zbiorowego zamieszkania oraz pomieszczenia prowizoryczne.

W wylosowanych mieszkaniach wywiad przeprowadzono z osobami w wieku 18-69 lat. Udział tych osób w badaniu miał charakter dobrowolny.

Badanie wykonane zostało techniką wywiadu bezpośredniego z respondentem bez możliwości przeprowadzania wywiadów zastępczych. Większość wywiadów realizowana była metodą CAPI przy wykorzystaniu tabletów z użyciem formularzy elektronicznych:

- I. **KD-2G, Kształcenie dorosłych, kwestionariusz gospodarstwa domowego** – który przeznaczony był dla każdego gospodarstwa znajdującego się w wylosowanym mieszkaniu.
- II. **KD-2I, Kształcenie dorosłych, kwestionariusz indywidualny** – który wypełniany był dla każdej osoby objętej badaniem, tj. osoby w wieku 18-69 lat.

Istniała również możliwość przeprowadzenia wywiadu z użyciem metody PAPI, czyli zbierania informacji od respondentów w wywiadzie bezpośrednim prowadzonym przez ankietera z użyciem formularza papierowego i późniejszego zarejestrowania danych za pomocą aplikacji mobilnej.

Wywiady zrealizowano w 10,9 tys. gospodarstwach domowych (około 43% gospodarstw zamieszkujących w wylosowanych mieszkaniach), w tym 6,8 tys. stanowiły gospodarstwa w miastach. Na podstawie kwestionariusza indywidualnego przebadano 18,1 tys. osób w wieku 18-69 lat, w tym 14,3 tys. osób w wieku 25-64 lata. Przedział wieku 25-64 lata był zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1175/2014 obowiązkowy dla populacji objętej badaniem *Kształcenie dorosłych*, natomiast w Polsce zbadano również osoby w wieku 18-24 lata i 65-69 lat.

Główną przyczyną braku realizacji wywiadu i braku kwestionariusza gospodarstwa domowego KD-2G była odmowa uczestnictwa (6,0 tys. gospodarstw domowych). W gospodarstwach domowych, które zgo-

dziły się uczestniczyć w badaniu zarejestrowano łącznie 22, 6 tys. osób w wieku 18-69 lat, z których ponad 80% odpowiedziało na ankietę indywidualną KD-2I. Odpowiedzi pozostałych osób nie zarejestrowano głównie z powodu ich nieobecności w momencie wywiadu.

Pracami związanymi z przygotowaniem i prowadzeniem badania *Kształcenie dorosłych* kierował Urząd Statystyczny w Gdańsku we współpracy z Departamentem Badań Społecznych i Warunków Życia oraz innymi departamentami GUS. Na terenie województw badanie prowadziły urzędy statystyczne.

2. Dobór próby oraz uogólnianie wyników badania

Przy ustalaniu liczebności próby oraz schematu losowania wykorzystano doświadczenia z poprzedniej edycji badania (w 2011 r.) oraz innych badań społecznych prowadzonych przez GUS. W celu wylosowania próby zastosowano schemat losowania dwustopniowego z różnymi prawdopodobieństwami wyboru na pierwszym stopniu. Jednostkami pierwszego stopnia były: w miastach – rejony statystyczne, na wsi - obwody spisowe. Rejon statystyczny składa się maksimum z 9 obwodów. Na drugim stopniu losowane były mieszkania. W wylosowanych mieszkaniach badane były wszystkie gospodarstwa domowe oraz osoby w wieku 18 -69 lat. Jako operat losowania wykorzystano Operat do Badań Społecznych (OBS) utworzony na bazie systemu TERYT (Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju).

Jednostki pierwszego stopnia (JPS) zostały przed losowaniem powarstwowane. Warstwowanie przeprowadzone zostało oddzielnie w każdym województwie uwzględniając jego specyfikę i założoną liczebność próby. Warstwami były województwa (NTS2), natomiast wewnątrz województw jednostki pierwszego stopnia były warstwowane według klasy miejscowości. Na obszarach miejskich obwody spisowe grupowano według wielkości miast. Duże miasta stanowiły samodzielne warstwy, zaś w pięciu największych miastach warstwami były dzielnice. Z kolei, na terenach wiejskich warstwami były gminy wiejskie (NTS5) w podregionie (NTS3), względnie z kilku sąsiadujących z sobą powiatów (NTS4). Łącznie utworzono 250 warstw.

Liczebność próby dla Polski ustalono na ok. 25 tys. mieszkań. Alokacji próby mieszkań pomiędzy województwa dokonano tzw. metodą pierwiastkową. Przy alokacji próby uwzględniono ponadto, wynikającą z doświadczeń innych badań gospodarstw domowych, kompletność badań według klas miejscowości. Kompletność ta jest najniższa w dużych aglomeracjach miejskich, tj. w miastach o liczbie mieszkańców 100 tys. i więcej. W związku z tym, założoną próbę liczebności 25 tys. mieszkań podzielono na dwie części, z których pierwsza licząca $m_1 = 22$ tys. mieszkań została rozdzielona pomiędzy województwa wspomnianą wyżej metodą pierwiastkową, tj. zgodnie ze wzorem:

$$(1) \quad m_{1w} = m_1 * \left(\frac{\sqrt{M_w}}{\sum_{i=1}^{16} \sqrt{M_i}} \right)$$

gdzie:

m_{1w} – liczebność pierwszej części próby w w-tym województwie,

M_w – populacyjna liczba mieszkań w w-tym województwie.

Alokacja pierwszej próby mieszkań pomiędzy warstwy w danym województwie była proporcjonalna do szacunkowej liczby mieszkań w warstwie zapisanej w systemie TERYT, tj.:

$$(2) \quad m_{1wh} \approx m_{1w} * \frac{M_{wh}}{M_w}, \quad (h = 1, 2, \dots, L_w; \quad w = 1, 2, \dots, 16)$$

gdzie:

m_{1wh} – liczebność pierwszej próby mieszkań w h-tej warstwie w-tego województwa,

M_{wh} – liczba mieszkań w h-tej warstwie w-tego województwa wg operatu losowania,

M_w – liczba mieszkań w w-tym województwie wg operatu losowania,

L_w – liczba warstw w w-tym województwie.

Alokacja próby drugiej o liczebności $m_2 = 3000$ pomiędzy warstwy w miastach liczących 100 tys. i więcej mieszkańców była proporcjonalna do liczebności próby pierwszej w tych warstwach tj:

$$(3) \quad m_{2wh} \approx m_2 * \frac{m_{1wh}}{\sum_g m_{1wg}}, \quad (\text{sumowanie w mianowniku dotyczy tylko warstw } g \text{ w miastach}$$

o populacji 100 tys. i więcej osób);

zaś ostateczna liczba mieszkań losowanych z h-tej warstwy w-tego województwa wynosi:

$$(4) \quad m_{wh} = m_{1wh} + m_{2wh},$$

przy czym $m_{2wh} = 0$ dla warstw wiejskich i w miastach poniżej 100 tys. mieszkańców.

Z kolei, liczba obwodów spisowych n_{wh} losowanych na pierwszym stopniu obliczana była ze wzoru:

$$(5) \quad n_{wh} = \frac{m_{wh}}{S_{wh}},$$

gdzie:

S_{wh} – ustalona dla h-tej warstwy w-tego województwa liczba mieszkań losowanych w pojedynczej jednostce pierwszego stopnia.

W miastach powyżej 100 tys. mieszkańców losowano po 3 mieszkania w rejonie, w miastach od 20 do 100 tys. po 4 mieszkania, w miastach do 20 tys. mieszkańców po 5 mieszkań. Na terenach wiejskich losowano po 6 mieszkań w obwodzie. Zróżnicowanie liczby mieszkań losowanych z jednostek pierwszego stopnia w zależności od klasy miejscowości jest kompromisem pomiędzy dążeniem do uzyskania jak najlepszej precyzji wyników a potrzebą koncentracji respondentów w terenie.

Próbę pierwszego stopnia losowano oddzielnie w każdej warstwie. W celu wyboru próby zastosowano metodę Hanurava-Vijayana (zaimplementowany w systemie SAS wariant algorytmu losowania typu PPS bez zwracania), tzn. JPS-y były losowane z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do liczby mieszkań w danej JPS. W wylosowanych jednostkach pierwszego stopnia losowano z kolei, w drodze losowania prostego, po 3, 4, 5 względnie 6 mieszkań w zależności od klasy miejscowości.

Wylosowana próba liczyła 6 334 rejony lub obwody spisowe oraz 25 000 mieszkań. Rozkład próby jednostek pierwszego stopnia i mieszkań pomiędzy województwa oraz populacyjna liczba mieszkań i liczba utworzonych warstw podana została w poniższej tablicy.

Tablica 1 (34). Struktura próby i populacji według województw

Województwo	Liczba warstw	Liczba mieszkań w		Liczba jednostek pierwszego stopnia (JPS) w próbie
		populacji	wylosowanej próbie	
Polska	250	14 114 175	25 000	6 334
Dolnośląskie	20	1 146 646	1 851	481
Kujawsko-pomorskie	12	739 043	1 517	393
Lubelskie	11	746 462	1 417	324
Lubuskie	7	367 795	1 037	256
Łódzkie	16	992 436	1 732	452
Małopolskie	17	1 153 195	1 861	468
Mazowieckie	34	2 184 597	2 687	737
Opolskie	9	349 060	950	212
Podkarpackie	13	648 602	1 276	275
Podlaskie	10	431 022	1 121	280

Tablica 1 (34). Struktura próby i populacji według województw (dok.)

Województwo	Liczba warstw	Liczba mieszkań w		Liczba jednostek pierwszego stopnia (JPS) w próbie
		populacji	wylosowanej próbie	
Pomorskie	14	841 704	1 629	436
Śląskie	35	1 740 389	2 426	690
Świętokrzyskie	7	435 985	1 083	244
Warmińsko-mazurskie	11	505 125	1 195	287
Wielkopolskie	22	1 190 746	1 825	440
Zachodniopomorskie	12	641 368	1 393	359

W zastosowanej procedurze uogólniania wyników (ważenia) uwzględnione zostały następujące elementy:

1. prawdopodobieństwo wyboru mieszkań,
2. poziom kompletności wywiadów w gospodarstwach domowych,
3. poziom kompletności wywiadów indywidualnych.

Powyższe czynniki złożyły się na ogólny poziom kompletności na poziomie wojewódzkim, który posłużył do wstępnej korekty wag.

Tablica 2 (35). Poziom kompletności wywiadów w gospodarstwach domowych według klas miejscowości

Klasa miejscowości	Polska	Kompletność wywiadów na poziomie województwa	
		minimum	maksimum
Ogółem	0,600	0,389	0,804
Warszawa	0,439	x	x
Miasta powyżej 500 tys. mieszkańców ^a	0,452	0,389	0,562
Miasta od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców	0,573	0,442	0,715
Miasta od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	0,595	0,456	0,769
Miasta do 20 tys. mieszkańców	0,624	0,439	0,762
Wieś	0,708	0,626	0,804

a Do tej klasy miast zaliczono również aglomerację trójmiejską.

Poziom kompletności wywiadów indywidualnych wynosił około 80%, najmniejszy był w grupie osób w wieku od 18 do 24 lat (66%). Korektę wag ze względu na braki ankiet indywidualnych wykonano w przekrojach: miasto/wieś * płeć * 10 grup wieku. W rezultacie uwzględnienia powyższych dwóch czynników związanych z kompletnością uzyskano skorygowane wagi dla wywiadów indywidualnych.

Następnie, oddzielnie dla każdego województwa, dokonano dalszej korekty tych wag przy wykorzystaniu informacji pochodzących z bieżących szacunków demograficznych (w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań z 2011 r.) dotyczących płci, wieku (grupa 18-24 lata i dziewięć kolejnych pięcioletnich grup wieku) oraz miejsca zamieszkania (miasto albo wieś), W tym celu wykorzystano metodę kalibracji¹, uwzględniając następujące rozkłady brzegowe:

- miasto/wieś * płeć * grupy wieku,
- województwa * miasto/wieś * grupy wieku,
- województwa * płeć * grupy wieku,
- województwa * miasto/wieś * płeć.

Przy obliczaniu wag kalibrowanych wykorzystano specjalnie stworzony program w systemie R.

¹ Szczegółowy opis tej metody można znaleźć m.in. w publikacjach: Stan zdrowia ludności Polski w 2009 r., GUS, Warszawa 2011, str. 31-32.

Szymkowiak M, Józefowski T., Estymatory kalibracyjne w badaniach statystycznych, Wiadomości Statystyczne 2012 (1), str. 31-43.

3. Podstawowe pojęcia i definicje

Kształcenie formalne – nauka w systemie szkolnym na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum, zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły ponadgimnazjalnej (w tym szkoły policealnej), jak również kształcenie na poziomie studiów wyższych, podyplomowych i doktoranckich. Związana jest z regularną formą nauki. Kształcenie prowadzone jest przez instytucje szkolne i edukacyjne, publiczne i niepubliczne, uprawnione do nauczania (działalność edukacyjna może być prowadzona przez osoby prawne i fizyczne, uczelnia musi mieć osobowość prawną). Odbywa się zgodnie z zatwierdzonymi programami nauczania. Kształcenie oparte jest na standardach przyjętych w systemie oświaty i wychowania oraz szkolnictwa wyższego i zatwierdzonych obowiązującymi uregulowaniami prawnymi. Edukacja ta prowadzi w kierunku uzyskania kwalifikacji potwierdzonych świadectwem, zaświadczeniem o ukończeniu szkoły, certyfikatem, dyplomem.

Przez naukę lub studia należy rozumieć wszystkie formy kształcenia w systemie szkolnym (formalnym) w typach szkół działających na podstawie Ustawy o systemie oświaty i Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, w szczególności w szkołach podstawowych, gimnazjach, zasadniczych szkołach zawodowych, liceach ogólnokształcących, uzupełniających liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych, technikach, technikach uzupełniających, specjalnych szkołach przysposabiających do pracy, szkołach policealnych, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz w szkołach wyższych. Charakteryzuje je obecność osoby prowadzącej zajęcia (nauczyciela lub wykładowcy). W badaniu wyróżniono następujące poziomy edukacji formalnej:

- 1 – podstawowy (szkoła podstawowa, szkoła artystyczna I stopnia realizująca jednocześnie program szkoły podstawowej),
- 2 – gimnazjalny (gimnazjum, specjalna szkoła przysposabiająca do pracy),
- 3 – zasadniczy zawodowy,
- 4 – średni ogólnokształcący (liceum ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące, licea profilowane),
- 5 – średni zawodowy (technikum, technikum uzupełniające, szkoła artystyczna II stopnia kształcąca również w zakresie ogólnym, liceum zawodowe, liceum techniczne),
- 6 – policealny, pomaturalny (z wyłączeniem kolegów),
- 7 – policealny, pomaturalny na poziomie kolegium nauczycielskiego, nauczycielskiego kolegium języków obcych, kolegium pracowników służb specjalnych,
- 8 – wyższy na poziomie inżyniera lub licencjata (szkoły wyższe – studia I stopnia),
- 9 – wyższy na poziomie magistra (szkoły wyższe – studia magisterskie jednolite, II stopnia),
- 10 – podyplomowy,
- 11 – studiów doktoranckich.

Kształcenie pozaformalne – zorganizowane lub zinstytucjonalizowane działania edukacyjne, które nie odpowiadają definicji kształcenia formalnego. Kształcenie pozaformalne nie powoduje zmiany w poziomie wykształcenia, lecz prowadzi zazwyczaj do rozwoju, poszerzenia i zdobywania umiejętności w różnych dziedzinach życia zawodowego, społecznego, jak również kulturalnego. W odróżnieniu od kształcenia nieformalnego, kształcenie pozaformalne powinno odbywać się przy udziale wykładowcy, instruktora lub nauczyciela. Prowadzone jest zazwyczaj w formie kursów, szkoleń, instruktaży (w miejscu pracy lub poza nim), seminariów, konferencji lub wykładów, na które respondent zgłosił się i w których uczestniczył. Do tego typu edukacji zaliczyć można również lekcje prywatne (np. języków obcych), a także kształcenie

na „odległość”, które odbywa się za pośrednictwem korespondencji pocztowej lub mediów elektronicznych (np.: komputer, video, DVD). Zajęcia mogą mieć charakter kursów lub szkoleń doskonalących kwalifikacje zawodowe, mogą prowadzić do uzyskania umiejętności potrzebnych w życiu społecznym (np. kurs samoobrony) lub dla osobistych korzyści, własnego rozwoju intelektualnego lub hobby (np. kurs gotowania, wykłady z historii sztuki, kurs modelarstwa). Uczestnictwo w takim szkoleniu może kończyć się uzyskaniem świadectwa lub nie. W badaniu wyróżniono następujące formy kształcenia pozaformalnego:

1. **Kursy** w miejscu pracy lub czasie wolnym – planowana seria pojedynczych zajęć edukacyjnych w określonym zakresie tematycznym oferowana przez świadczeniodawcę. Dotyczą zazwyczaj określonego tematu i są prowadzone przez jedną lub więcej osób specjalizujących się w danej dziedzinie kształcenia i szkolenia. Kursy mogą być prowadzone za pomocą kształcenia otwartego i kształcenia na odległość. Kształcenie na odległość obejmuje kursy podobne do kursów bezpośrednich, tzn. mogą one posiadać takie elementy jak program nauczania, zapisy, nauczania, a nawet testy, ale odbywają się metodą korespondencyjną lub za pośrednictwem mediów elektronicznych, łączących instruktora, nauczyciela bądź prowadzących z uczącymi się, którzy nie przebywają razem w jednej sali lekcyjnej. Ten rodzaj kursów polega na interakcji pomiędzy instruktorem a uczącym się, jednak nie odbywa się ona jednocześnie, ale z opóźnieniem.
2. **Warsztaty i seminaria** w miejscu pracy lub czasie wolnym – rodzaj nauki łączący trening i edukację. **Warsztaty** to forma ćwiczeń, podczas których uczestnicy warsztatów aktywnie biorą udział w danym spotkaniu. Podstawą tego rodzaju dokształcania jest wymiana doświadczeń oraz konfrontowanie ich z kompetencjami trenera. Warsztaty mają nauczyć konkretnej umiejętności w ściśle określonym czasie. Nauka odbywa się według określonego wcześniej scenariusza, z uwzględnieniem zadań i celów do osiągnięcia. **Seminarium** jest to metoda polegająca na nauczaniu z czynnym uczestnictwem uczniów, którzy samodzielnie opracowują część zagadnień poruszanych na seminarium i następnie przedstawiają swoje opracowania w postaci prezentacji, referatu, czy też w jeszcze inny sposób, jak również biorą aktywny udział w dyskusji nad danym zagadnieniem wykazując się posiadaną wiedzą.
3. **Nadzorowane szkolenie w miejscu pracy** – zaplanowane kształcenie lub szkolenie w miejscu pracy zorganizowane przez pracodawcę z udziałem instruktora dla maksymalnie pięciu osób. Ten rodzaj szkolenia charakteryzują zaplanowane okresy szkolenia, instruktażu lub zajęć praktycznych, z wykorzystaniem typowych narzędzi pracy, bezpośrednio w miejscu pracy lub w sytuacji związanej z pracą z udziałem prowadzącego. Zazwyczaj są one organizowane przez pracodawcę w celu wspierania adaptacji (nowych) pracowników, łącznie z pracownikami przeniesionymi, ponownie zatrudnionymi oraz sezonowymi/tymczasowymi, do nowych lub obecnych miejsc pracy. Mogą one uwzględniać szkolenie ogólne na temat firmy (organizacji, procedur działania, itp.) oraz szczegółowe instrukcje związane z pracą (bezpieczeństwo i zagrożenia zdrowotne, praktyki związane z pracą).
4. **Prywatne lekcje** udzielane przez nauczyciela lub korepetytora, dla którego jest to działalność płatna. W badaniu nie uwzględniono lekcji prowadzonych przez kolegów, przyjaciół lub członków rodzin, z wyjątkiem sytuacji gdy były to lekcje płatne.

Kształcenie nieformalne – samodzielne uczenie się w celu uzyskania wiedzy lub doskonalenia umiejętności. W odróżnieniu od kształcenia formalnego i pozaformalnego powinno odbywać się bez udziału nauczyciela. Kształcenie tego rodzaju odbywa się poza zorganizowanymi formami edukacji szkolnej i pozaszkolnej i nie obejmuje kursów, szkoleń oraz wykładów z instruktorem, natomiast zaliczają się do niego lekcje udzielane przez członków rodziny, gospodarstwa domowego, sąsiadów, przyjaciół, którzy nie otrzymują za to wynagrodzenia w formie pieniężnej. Kształcenie nieformalne jest w mniejszym stopniu zorganizowane i może obejmować np. zdarzenia związane z kształceniem (działania edukacyjne), które występują w rodzinie, w miejscu pracy oraz w codziennym życiu każdej osoby, w kontekście kształcenia kierowanego przez rodzinę oraz społeczeństwo. W ramach kształcenia nieformalnego mieszczą się jedynie działania podjęte z intencją zdobycia wiedzy, nie natomiast nauka „przy okazji”.

Pytania na temat kształcenia nieformalnego (samokształcenia) dotyczyły zajęć innych niż obowiązkowe (włącznie z samodzielną nauką i odrabianiem pracy domowej), wymienione w ramach kształcenia w systemie edukacji szkolnej i dokształcania poza systemem edukacji szkolnej.

Klasyfikacja dziedzin kształcenia na potrzeby badania opracowana została na podstawie ISCED-F 2013 (Międzynarodowa Klasyfikacja Kierunków Kształcenia), głównie na podstawie najbardziej ogólnych grupowań dziedzin kształcenia zawartych w tej klasyfikacji.

Działanie edukacyjne – działanie podjęte w celu podniesienia poziomu wiedzy, umiejętności lub kompetencji. Pojedyncze działanie edukacyjne charakteryzuje się połączeniem rodzaju aktywności (rodzaj szkoły w ramach edukacji formalnej lub określona forma edukacji pozaformalnej) i jednej dziedziny kształcenia.

Badanie *Kształcenie dorosłych* dostarczyło informacji na temat cech społeczno – demograficznych dotyczących populacji osób dorosłych: płci, roku i miesiąca urodzenia, stanu cywilnego, poziomu i dziedziny ukończonego wykształcenia przez respondenta, jak również jego rodziców. Pozwalało również na określenie głównego, bieżącego statusu respondenta na rynku pracy, jak również cech zawodowych i statusu zatrudnienia osób pracujących. Główny status na rynku pracy określano według subiektywnego odczucia respondenta, ustalając faktyczną, a nie formalną sytuację zawodową osób badanych, przyjmując następujące definicje:

Pracujący – osoby wykonujące jakąkolwiek pracę przynoszącą zarobek lub dochód bądź osoby pomagające nieodpłatnie w rodzinnej działalności gospodarczej. Kategoria obejmowała:

1. Osoby pracujące na własny rachunek (samozatrudnione), do których zalicza się:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców indywidualnych gospodarstw rolnych pracujących w tych gospodarstwach. Pracę wykonywaną przez respondenta w gospodarstwie rolnym uwzględniono wówczas, gdy praca ta przynosiła dochód, który był głównym lub dodatkowym źródłem utrzymania respondenta,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- agentów we wszystkich systemach agencji,
- osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (zarejestrowaną lub niezarejestrowaną), tzn. osoby, które prowadzą własne przedsiębiorstwo lub zakład produkcyjny, usługowy, sklep lub zarobkują własną taksówką, wykonują tzw. „wolne zawody” (np. adwokaci, literaci, artyści, lekarze i pielęgniarki z prywatną praktyką), a także osoby prowadzące prywatne szkoły, przedszkola, osoby które udzielają prywatnych lekcji (korepetycji) i są bezpośrednio opłacane przez uczniów lub ich rodziców itp.; jako osoby prowadzące własną działalność w charakterze współwłaścicieli traktowano również małżeństwa lub osoby spokrewnione (np. ojciec z synami, rodzeństwo) pracujące wspólnie (na równych prawach) na rachunek własny,
- osoby, które zostały nakłonięte przez pracodawcę do zarejestrowania własnej działalności jako 1-osobowy podmiot gospodarczy.

2. Pracowników (osoby zatrudnione), do których zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, umowa-zlecenie, umowa o dzieło, powołanie, wybór lub mianowanie) w jednostkach państwowych, spółdzielniach, jednostkach organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych, w jednostkach prywatnych, również u osób fizycznych w indywidualnych gospodarstwach rolnych,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- uczniów (oraz osoby przebywające na praktykach), z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymują wynagrodzenie,

- osoby zatrudnione w rodzinnym gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej działalności gospodarczej i jednocześnie otrzymujące za wykonywaną pracę ustalony zarobek lub dochód (niekoniecznie w formie pieniężnej) – niezależnie od związku z gospodarstwem domowym użytkownika gospodarstwa rolnego czy właściciela rodzinnej działalności gospodarczej.
- 3. Pomagających członków rodziny** – osoby pomagające innemu członkowi rodziny w prowadzeniu gospodarstwa rolnego lub innego przedsiębiorstwa, jednak nie posiadające statusu osób zatrudnionych. Osoby pracujące w firmie lub gospodarstwie rodzinnym nie pobierające wynagrodzenia powinny dzielić miejsce zamieszkania z właścicielem przedsiębiorstwa lub gospodarstwa, bądź też, w nieco szerszym rozumieniu, powinny zamieszkiwać w budynku usytuowanym na tej samej działce i należeć do wspólnego gospodarstwa domowego. Osoby te nierzadko otrzymują wynagrodzenie w postaci świadczeń dodatkowych oraz płatności w naturze, co jednak ma zastosowanie jedynie w przypadkach, gdy właścicielem i prowadzącym przedsiębiorstwo jest sam zainteresowany lub jego krewny. W ten sposób wyłącza się z tej kategorii prace wykonywane na zasadzie wolontariatu dla organizacji charytatywnych.

Do osób niepracujących lub takich, dla których praca nie jest głównym statusem na rynku pracy zaliczono:

Bezrobotnych – osoby bez pracy, ale poszukujące pracy i gotowe do jej podjęcia w badanym tygodniu lub następnym. Do osób bezrobotnych mogła zostać włączona osoba przebywająca na wcześniejszej emeryturze z przyczyn ekonomicznych (jeśli takie były odczucia respondenta) tj. jeśli przejście na wcześniejszą emeryturę spowodowane było likwidacją zakładu pracy, redukcją zatrudnienia itp.

Biernych zawodowo – osoby, które nie zostały zaklasyfikowane jako osoby pracujące ani bezrobotni. W badaniu wśród osób biernych zawodowo wyróżniono:

1. osoby kontynuujące naukę lub szkolenie, uczestniczące w bezpłatnych praktykach lub stażach i wolontariuszy,
2. emerytów,
3. rencistów oraz inne osoby trwale niepełnosprawne bez pracy,
4. biernych zawodowo z powodu obowiązków rodzinnych,
5. biernych zawodowo z innych powodów niż wymienione.

1. Overall assessment of educational activity of the population

There have been three waves of the international *Adult Education Survey* so far, organised at five-year intervals. Since the survey as of 2011, it has been possible to present information on people aged 18-69, as the national survey was expanded to comprise respondents aged 18-24 and 65-69.

In 2016, 45.9% of people aged 18-69 in Poland declared participation in broadly understood education, including 31.4% (approximately 8.5 million people) in informal learning (self-study) which was the most popular form of learning. Education in the school system (formal education) encompassed slightly more than 3 million people, i.e. 11.3% of the surveyed population. Every fifth person in this age group (about 5.8 million people) participated in courses and training and in other kinds of non-formal learning.

The measure of scale of participation shows a steady increase in adult educational activity. In 2016, the share of people aged 25-64 who were engaged in any form of learning increased by 7.5 percentage points compared to 2006. The participation rate grew in non-formal education by 4.3 percentage points, in informal learning by 5.6 percentage points, while a decline was recorded in formal education from 5.5% to 4.4%.

Table 1. *Persons aged 18-69 and 25-64 participating in education*

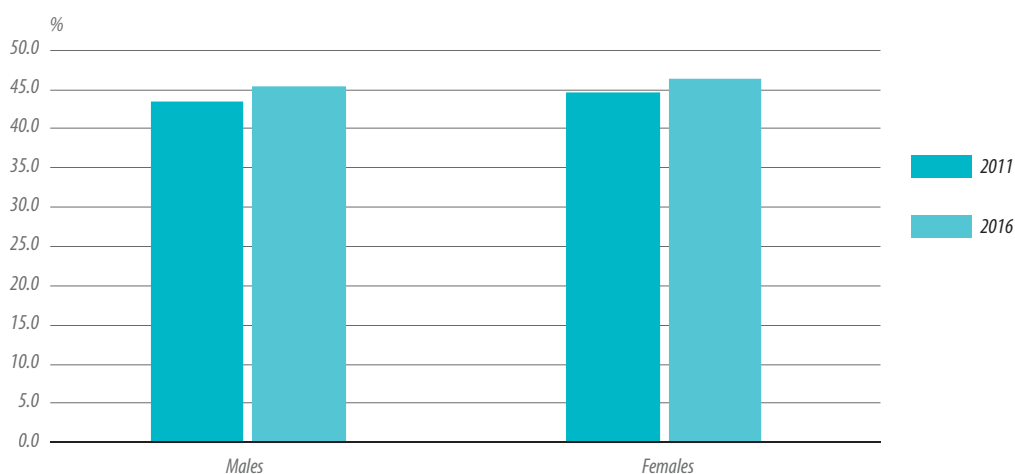
Specification	Total in thousands	Persons participating in ^a				Persons not participating in any form of learning	
		any form of learning	of total number				
			formal education	non-formal education	informal learning		
in %							
Persons aged 18-69	2011	27 483	44.0	13.6	20.9	30.0	56.0
	2016	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
Persons aged 25-64	2006	20 634	35.8	5.5	18.6	25.4	64.2
	2011	22 299	40.0	5.4	21.0	29.0	60.0
	2016	21 729	43.3	4.4	22.9	31.0	56.7

a One person could participate simultaneously in several forms of education.

The participation of persons aged 18-69 in any form of learning increased by 1.9 percentage points in 2016, as compared to 2011. An increase was recorded in participation in non-formal education (0.5 percentage points), as well as in informal learning (1.4 percentage points). Fewer people aged 18-69 took part in formal education (a decrease from 13.6% in 2011 to 11.3% in 2016).

Participation rates were higher for women than men in the 18-69 age group in all surveyed forms of educational activity, with the exception of non-formal education which concentrated 21.7% of men and 21.1% of women in 2016.

Chart 1. Persons aged 18-69 participating in any form of learning by sex

Male participation in non-formal education increased from 20.7% in 2011 to 21.7% in 2016, whereas the figure for women stabilised at 21.1%. Compared with the previous edition of the survey, both female and male participation in formal education decreased by 2.6 and 1.8 percentage points respectively.

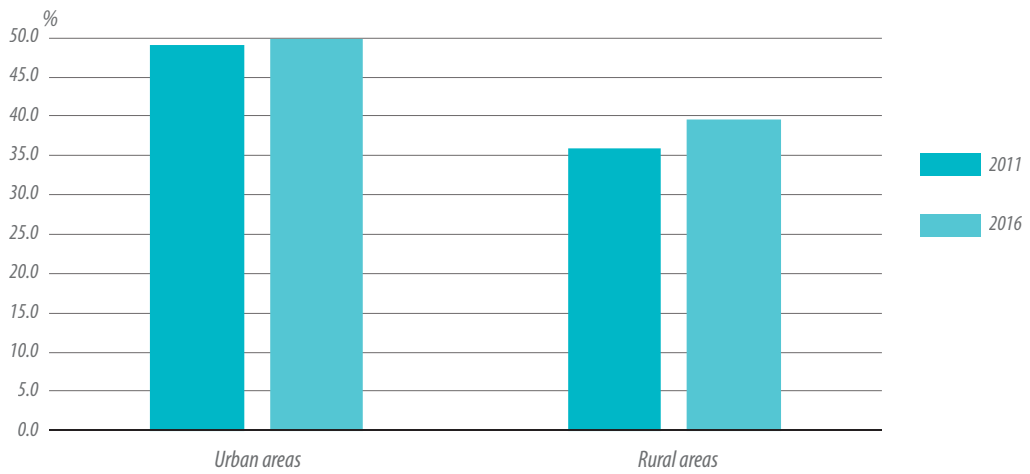
Table 2. Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education, sex and place of residence

Specification		Total in thousands	Persons participating in ^a				Persons not participating in any form of learning
			any form of learning	of total number			
				formal education	non-formal education	informal learning	
in %							
Total	2011	27483	44.0	13.6	20.9	30.0	56.0
	2016	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
<i>males</i>	2011	13 597	43.5	12.2	20.7	28.9	56.5
	2016	13 323	45.3	10.4	21.7	30.8	54.7
<i>females</i>	2011	13 886	44.6	14.8	21.1	31.1	55.4
	2016	13 637	46.4	12.2	21.1	32.0	53.6
<i>Urban areas</i>	2011	17 008	49.0	14.6	24.8	34.1	51.0
	2016	16 393	49.9	11.7	25.4	34.3	50.1
<i>Rural areas</i>	2011	10 475	35.9	11.8	14.5	23.4	64.1
	2016	10 567	39.5	10.7	15.2	27.0	60.5

^a One person could participate simultaneously in several forms of education.

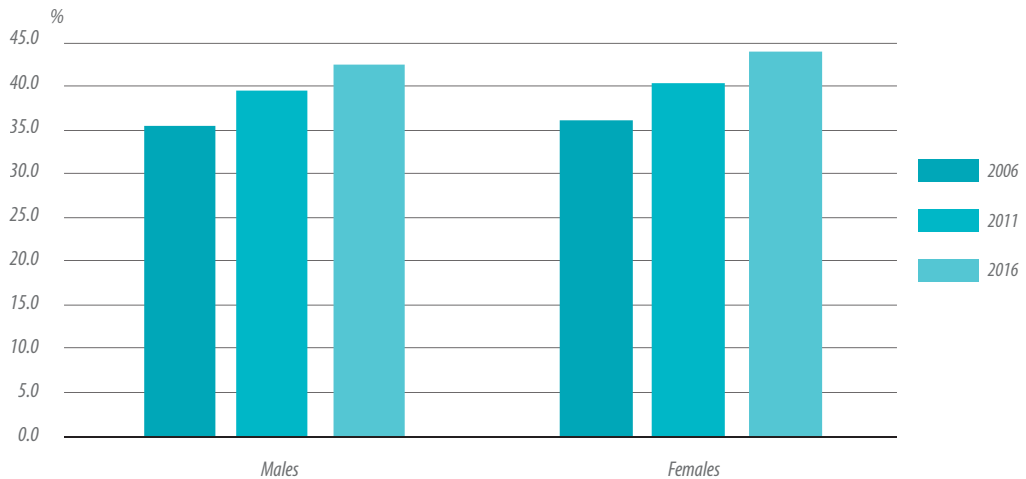
The participation in education varied considerably according to the place of residence. In 2016, 49.9% of urban residents (an increase of 0.9 percentage points in comparison to 2011) and 39.5% of rural residents (an increase of 3.6 percentage points) aged 18-69 took up or continued any form of education or training. City dwellers participated more often in each of the surveyed forms of education. This was particularly pronounced in the case of non-formal education. One in four urban residents and merely one in seven rural inhabitants participated in various types of courses or other forms of training. Among people aged 18-69, 11.7% of urban and 10.7% of rural inhabitants participated in formal education, while 34.3% of urban residents were self-learning, i.e. by 7.3 percentage points more than rural residents.

Chart 2. Persons aged 18-69 participating in any form of learning by place of residence

In 2016, participation rates in all surveyed forms of educational activity were slightly higher for women than men in the 25-64 age group (as in the 18-69 age group), except for non-formal education which concentrated 23.1% of men and 22.8% of women.

Chart 3. Persons aged 25-64 participating in any form of learning by sex

Unlike in women aged 18-69, whose participation in non-formal education remained stable compared to the previous survey period, there was an increase in participation of women aged 25-64 from 18.9% to 22.8% (3.9 percentage points) in 2006-2016. The level of participation in formal education decreased in both female (by 1.0 percentage point) and male (by 1.3 percentage points) populations.

Table 3. Persons aged 25-64 by participation rate in formal, non-formal, informal education, sex and place of residence

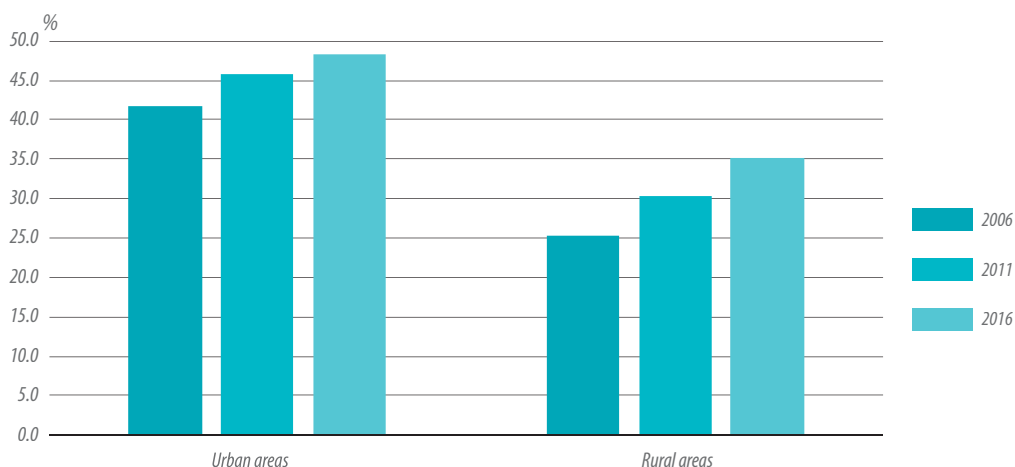
Specification		Total in thousands ^a	Persons participating in ^b				Persons not participating in any form of learning
			any form of learning	of total number			
				formal education	non-formal education	informal learning	
in %							
Total	2006	20 634	35.8	5.5	18.6	25.4	64.2
	2011	22 299	40.0	5.4	21.0	29.0	60.0
	2016	21 729	43.3	4.4	22.9	31.0	56.7
males	2006	10 176	35.4	4.8	18.2	24.8	64.6
	2011	11 054	39.5	4.5	20.6	28.3	60.5
	2016	10 793	42.5	3.5	23.1	30.0	57.5
females	2006	10 457	36.2	6.2	18.9	26.0	63.8
	2011	11 244	40.4	6.2	21.4	29.7	59.6
	2016	10 936	44.0	5.2	22.8	31.9	56.0
Urban areas	2006	13 158	41.8	6.7	22.6	29.6	58.2
	2011	13 931	45.8	6.6	25.2	33.4	54.2
	2016	13 328	48.3	5.3	27.4	34.4	51.7
Rural areas	2006	7 476	25.3	3.5	11.4	18.0	74.7
	2011	8 367	30.4	3.3	14.0	21.8	69.6
	2016	8 401	35.2	2.9	15.7	25.5	64.8

^a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results

^b One person could participate simultaneously in several forms of education.

The place of residence was a factor significantly differentiating participation in education of both 25-64 and 18-69 age groups. In 2016, 48.3% of urban residents (an increase of 6.5 percentage points compared to 2006) and 35.2% of rural residents (9.9 percentage points) aged 18-69 began or continued any form of education or training. Urban inhabitants more often participated in each of the surveyed forms of education.

Chart 4. Persons aged 25-64 participating in any form of learning by place of residence

Age was another determinant of engagement in learning: the older the persons, the less engaged in acquiring new knowledge and skills. For obvious reasons, this pertained mainly to formal education.

In 2016, 67.8% of people aged 18-24 participated in this form of education. The corresponding rate for the 25-29 age group was 16.3%, while for people aged 50-69 – merely about 0.5%. Participation in

non-formal and informal education also decreased with the age of respondents. One in four respondents aged 18-49 participated in courses and training (non-formal education), while only one in eight learners belonged to the 50-69 age group. More people were engaged in self-study than in other forms of learning, which was apparent in every age group (except for the 18-24 age group, where the formal education prevailed). As in the case of formal and non-formal education, it was noted that the older the people, the less they wanted to self-educate. 42.5% of people aged 18-24 and 24.3% of those aged 50-69 participated in informal education.

Table 4. *Adult persons by participation rate in formal, non-formal and informal education and age in 2016*

Specification	Total in thousands ^a	Persons participating in ^b			Persons not participating in any form of learning	
		any form of learning	of total number			
			formal education	non-formal education		informal learning
in %						
Total	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
18-24	3 087	80.2	67.8	22.3	42.5	19.8
25-29	2 775	53.5	16.3	27.8	35.4	46.4
30-34	3 141	49.8	6.0	26.8	35.8	50.2
35-39	3 010	50.3	3.5*	29.6	35.0	49.7
40-44	2 668	48.3	3.7*	27.2	34.1	51.7
45-49	2 285	41.1	2.8*	22.6	28.8	58.9
50-54	2 361	38.5	•	21.4	28.2	61.5
55-59	2 794	33.9	•	16.8	25.7	66.1
60-64	2 695	28.1	•	9.6	22.9	71.9
65-69	2 145	22.4	•	5.2*	20.0	77.5

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results

b One person could participate simultaneously in several forms of education.

In 2016, as compared to 2011, the participation rate in formal and non-formal education, as well as in informal learning, increased in almost all surveyed age groups. The participation in education in total, as well as in all surveyed forms of adult education, decreased (by 2.5 percentage points) only in the group of people aged 25-29. There was a decline in the participation of young people in non-formal education (the largest in the group of people aged 18-24 – 5.2 percentage points), and a simultaneous increase in educational activity of the oldest learners (2.5 percentage points in the 50-69 age group).

Participation of adults in education was also conditioned by the level of educational attainment. Respondents with tertiary education (declared at the time of the interview) were the most frequent participants in education, irrespective of the type of education undertaken during the 12 months prior to the survey. Persons with general secondary and lower secondary levels of education, basic education and without formal education recorded high rates of participation in formal education, which was due to the extension of the survey over the youngest group of respondents aged 18-24 who continued their education at successive stages of education provided for in the Polish education system. People with general secondary level of education continued their education in the formal system more often than people with secondary vocational education, which was probably due to the need to obtain a more targeted vocational education by graduates of general schools. These people were also more often engaged in other forms of learning. Their participation in non-formal education was in 2016 by 1.2 percentage points higher than in the case of vocational school graduates, while in non-formal education – by 2.5 percentage points. Respondents with basic vocational education were the least likely to participate in all forms of adult education

The analysis of the overall participation in adult education in 2016, as compared to the results of the previous edition of the survey, revealed a decline among the better educated (with tertiary, post-secondary, general secondary levels of education), whereas a rise was recorded in educational activity of respondents with lower educational attainments. As for people with tertiary (a decrease of 3.4 percentage

points in participation as comparison with 2011) and general secondary level of education (a decrease of 4.2 percentage points), the phenomenon pertained to all forms of learning. The largest increase in adult participation in education (5.3 percentage points) concerned respondents with at most lower secondary education, and was caused by greater educational activity of this group of people in formal education (an increase of 4.4 percentage points) and in informal learning (an increase of 3.1 percentage points). As a result of bigger engagement in self-study, a greater overall educational activity was recorded in respondents with secondary and basic vocational education (an increase in participation in total education by 0.9 percentage points and 1.1 percentage points respectively as compared to 2011).

Table 5. *Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and educational attainment level*

Specification		Total in thousands ^a	Persons participating in ^b				Persons not participating in any form of learning
			any form of learning	of total number			
				formal education	non-formal education	informal learning	
in %							
Total	2011	27 483	44.0	13.6	20.9	30.0	56.0
	2016	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
Tertiary	2011	6 146	72.4	18.8	43.0	53.1	27.6
	2016	7 296	69.0	13.2	41.4	49.2	30.9
Post-secondary	2011	959	50.3	12.2	23.5	34.5	49.6
	2016	928	49.0	5.5*	24.2	34.8	51.1
Technical secondary	2011	5 894	41.6	7.8	18.6	28.3	58.4
	2016	5 617	42.5	6.3	18.5	29.4	57.5
General secondary	2011	3 046	57.8	34.9	20.1	36.0	42.2
	2016	3 176	53.6	27.3	19.7	31.9	46.4
Basic vocational	2011	7 665	24.1	2.6	9.9	16.5	75.9
	2016	7 038	25.2	1.7*	8.6	18.8	74.8
Lower secondary, primary and incomplete primary	2011	3 773	29.4	19.4	10.8	16.4	70.6
	2016	2 900	34.7	23.8	9.0	19.5	65.3

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results

b One person could participate simultaneously in several forms of education.

The *Adult Education Survey* revealed that, in terms of main status of respondents on the labour market, employed people were by far more often engaged in education than the unemployed and economically inactive. This was mainly due to the possibility of raising qualifications within the framework of vocational training in workplaces, and also the participation of employers in the costs of staff education. To meet the demands of today's economy, employees also had to constantly upgrade their knowledge and adapt to rapidly changing requirements of the labour market. Employed persons were most often involved in non-formal and informal learning. The economically inactive participated more in formal education, including 20.8% of people aged 18-69. This was due to the fact that young people who are in education at school or college are often considered to be economically inactive. Unemployed persons in 2016 were less likely to participate in education than economically inactive people and this phenomenon was characteristic of all forms of education.

In 2016, compared to 2011, economically inactive and employed people marked their increased share in education (by 1.9 percentage points), while educational activity of the unemployed decreased (by 3.8 percentage points). The unemployed were less active in all forms of learning. Lower participation rates in formal education were recorded in all groups of respondents distinguished due to their status on the labour market. In the surveyed period, educational activity of employed people increased in non-formal and informal learning (by 1.2 percentage points), while economically inactive people were more involved in informal education (an increase of 1.3 percentage points in comparison with 2011), and less in non-formal education (a decrease of 1.1 percentage points).

Table 6. Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and labour status

Specification		Total in thousands ^a	Persons participating in ^b				Persons not participating in any form of learning
			any form of learning	of total number			
				formal education	non-formal education	informal learning	
in %							
Total	2011	27 483	44.0	13.6	20.9	30.0	56.0
	2016	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
Employed persons	2011	15 800	50.1	9.5	29.2	34.4	49.9
	2016	16 160	52.0	6.9	30.4	35.6	48.0
Unemployed persons	2011	2 808	33.9	10.4	10.9	23.0	66.1
	2016	2 198	30.1	6.5*	7.6*	22.7	70.0
Economically inactive persons	2011	8 851	36.4	21.7	9.2	24.4	63.6
	2016	8 587	38.3	20.8	8.1	25.7	61.7

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results

b One person could participate simultaneously in several forms of education.

2. Access to information about learning possibilities

The presented edition of the *Adult Education Survey*, compared to previous editions, has been enriched with the aspect of seeking information about the possibilities of further, both formal and non-formal, education. During the interview, respondents aged 18-69 were asked whether they were looking for or received information on learning possibilities during the 12 months before the survey.

15.5% of respondents aged 18-69 were looking for information about education or training on their own. The largest number of respondents seeking such information were in the age brackets: 18-24, 25-29 and 30-34, which constituted respectively 25.8%, 14.5% and 14.8% of the surveyed population. The fewest were found in the oldest group, i.e. 65-69 years (1.6%). Men aged 18-24 accounted for 11.9%. 70.9% of respondents seeking possibilities of further education came from urban areas, including 40.8% with a university degree, and 11.3% with a general secondary level of education

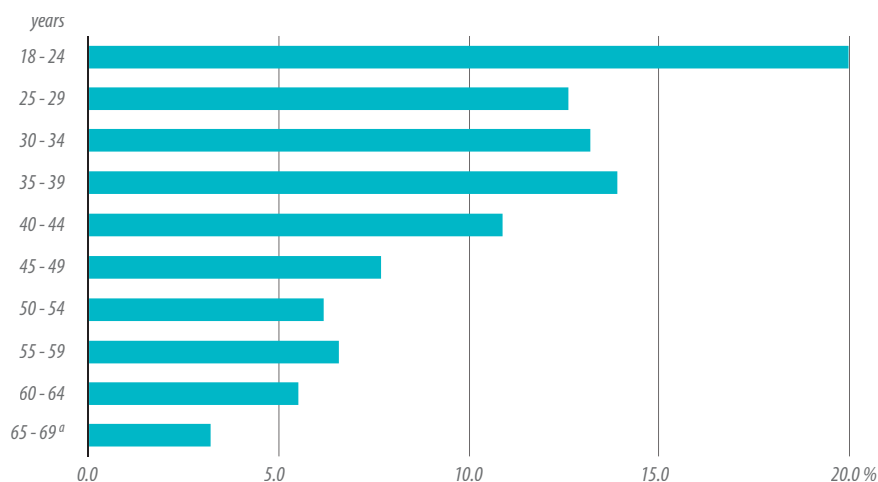
Table 1(7). *Basic information about access of persons aged 18-69 to information on learning opportunities by educational attainment, place of residence and sex in 2016*

Specification	Total ^a	Of total number			
		persons who sought information about learning possibilities	persons who received any information about learning possibilities	persons who received completely free of charge information about learning possibilities	persons who received partially free of charge and partially paid information about learning possibilities
		w %			
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
males	49.4	43.4	43.4	43.3	44.1
females	50.6	56.7	56.6	56.7	55.9
Urban areas	60.8	70.9	73.6	72.5	78.8
Rural areas	39.2	26.5	26.5	27.5	21.3*
By educational level:					
tertiary	27.1	51.3	51.9	47.8	65.7
secondary and post-secondary	36.1	33.9	33.0	35.1	25.3
basic vocational	26.1	7.0	8.5	9.3	•
lower secondary, primary and incomplete primary	10.8	7.7	6.6	7.8	•

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results.

16.7% of respondents, every fifth of whom belonged to the youngest age group (18-24), reported obtaining information, advice or help regarding learning opportunities from an institution or organisation. The fact that the percentage of respondents who received information was bigger than the percentage of those who sought it indicates that some received an educational offer despite the lack of search on their part. 91.0% of recipients of such an offer, 20.0% of whom were aged 18-24, claimed that all or part of information was free of charge.

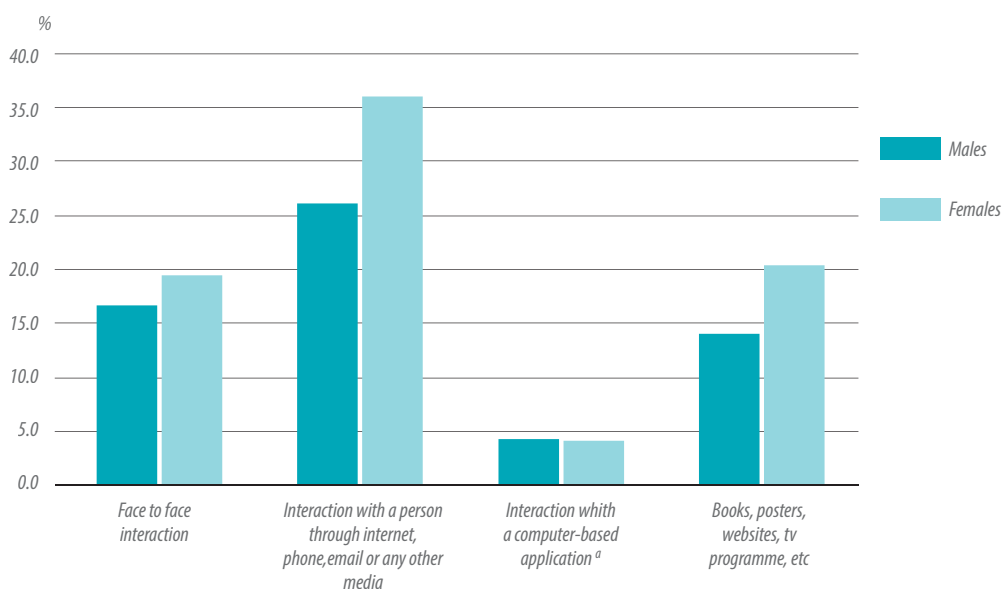
Chart 5. Persons who received free information on learning opportunities by age in 2016

^a Data burdened with a large random error.

The authors of the survey were only interested in free, institutional educational information. 73.7% of recipients of free information were urban residents, while 26.3% were rural inhabitants. The respondents most often indicated educational institutions such as schools, universities, vocational training centers, adult education institutions or examination centers as sources of such information (68.8%). Employers or employer organisations were also an important source of free information about learning opportunities (indicated by 22.1% of people who received information about the educational offer), as well as employment services, including labour offices (21.5% of respondents).

Chart 6. Persons who received free information on learning opportunities by mode of delivery of guidance and sex in 2016

^a Data burdened with a large random error.

The educational information mainly concerned learning possibilities (in 78.1% of respondents). 13.3% of respondents received advice on procedure for validation of skills, competences or prior learning, while 11.5% were interested in assessing skills and competences through tests, skills audits or interviews. Free information on possibilities of further education went to 39.3% of respondents with a tertiary level of education aged 18-69. 6.8% the recipients of such assistance lived in urban areas, while 3.2% in rural areas.

The educational information was most often delivered via the Internet, telephone, e-mail or other media by a representative of an institution or organisation (62.1% of respondents). Women were more likely to obtain information on the possibility of education directly from the institution/organisation, both by e-mail and telephone (36.0% of those who received free information) and during a face-to-face interaction (19.5%), as well as through dedicated material (books, posters, websites, leaflets, etc.) – 20.4%. It is worth noting that city dwellers used computer-based applications for information or advice and help a bit more often than the rural residents (6.7% compared to 1.9%). However, this tool was equally popular with the youngest age group regardless of place of residence and sex.

3. Participation in formal education and training

3.1 Profile of participants in formal education

The *Adult Education Survey* encompassed people aged 18-69, 11.3% of whom declared participation in formal education during 12 months preceding the survey. By far the highest activity in formal education was recorded among respondents in younger groups – 67.8% of people aged 18-24 and 16.3% of 25-29 year-olds attended schools or higher education institutions. The share of respondents over 50 years in formal education was insignificant – 0.5%

Table 1 (8). *Persons aged 18-69 participating in formal education by age in 2016*

Specification	Total	Males	Females	Urban areas	Rural areas
	in % of a given group				
Total	11.3	10.4	12.2	11.7	10.7
18 - 24	67.8	63.8	72.0	74.2	60.7
25 - 29	16.3	14.9	17.7	19.4	11.7*
30 - 34	6.0	5.6*	6.4*	7.2*	4.0*
35 - 69	1.8	1.0*	2.5	2.2	1.0*

More urban inhabitants (11.7%) participated in this form of education than rural residents (10.7%). The youngest respondents prevailed in both these groups. Women were more involved in formal education (12.2%) than men (10.4%), both in urban and rural areas.

3.2 The level and field of completed education of participants in formal education

The biggest number of formal education participants aged 18-69 had tertiary education (31.6%) and general secondary education – 28.5%. Among people with a tertiary level of education, every fourth respondent pursued postgraduate studies.

Table 2 (9). *Persons aged 18-69 participating in formal education by level of educational attainment^a in 2016*

Specification	Educational attainment level					
	tertiary	post-secondary	technical secondary	general secondary	basic vocational	at most lower secondary
	in % of a given group					
Total	31.6	1.7	11.6	28.5	4.0	22.7
males	27.1	•	15.3	24.5	4.8*	27.2
females	35.4	•	8.5*	31.8	3.3*	18.8
Urban areas	36.6	•	11.5	30.9	2.9*	16.5
Rural areas	23.2	•	11.8*	24.4	5.8*	33.2

a Values may not sum to 100% due to the rounding of data.

60.5% of people with a general secondary level of education and 55.9% with secondary vocational education participating in formal education declared pursuing first-cycle studies. Over half of respondents with a tertiary level of education pursued long-cycle and second-cycle programmes. Some of them (10.0%) were enrolled in more than one course – 7.2% of men and 11.8% of women.

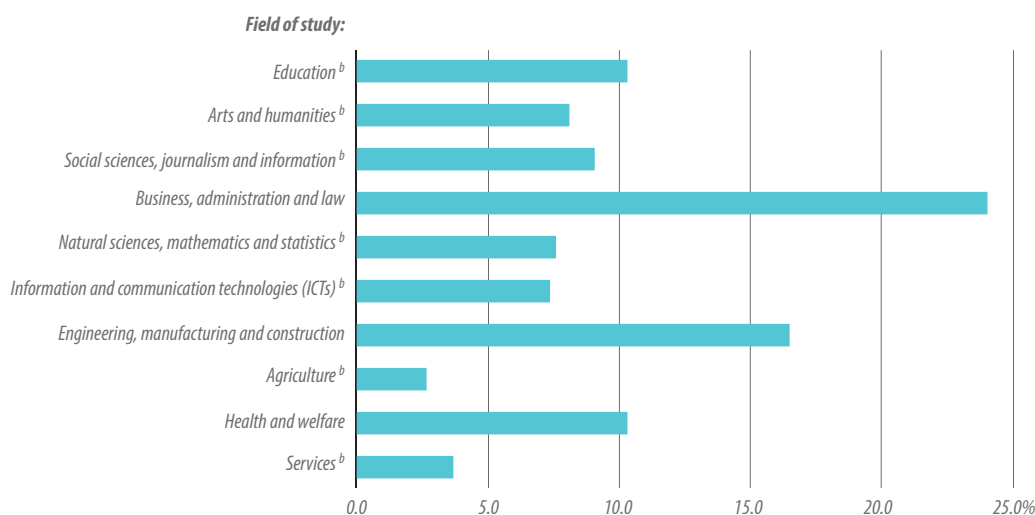
64.4% of women were in tertiary education (15.8% in postgraduate studies) and 23.6% attended general or vocational secondary schools. Vocational secondary schools were more popular with women residing in rural than urban areas. As in the case of women, over half of male respondents were in tertiary education (58.9%), including 9.2% in postgraduate programmes.

The classification of educational areas for the *Adult Education Survey* needs was prepared on the basis of the ISCED-F 2013 International Classification of Fields of Education and Training, mainly using the most general grouping of fields of education, from which the respondent could choose the one that best suited their educational attainment, or current field of education or training:

- generic programmes and qualification,
- education,
- arts and humanities,
- social sciences, journalism and information,
- business, administration and law,
- natural sciences, mathematics and statistics,
- information and communication technologies (ICTs),
- engineering, manufacturing and construction,
- agriculture, forestry, fisheries and veterinary,
- health and welfare,
- services.

The most participants in formal education were educated in the fields of engineering, manufacturing, construction (18.3%) and business, administration and law (17.5%). At a tertiary level, 12.9% studied postgraduate programmes of which the field of education was the most popular. 2.9% of people pursued doctoral programmes, including slightly more than a quarter in arts and humanities. Both in rural and urban areas, the majority of women participating in postgraduate programmes chose the field of education. Engineering, manufacturing and construction were the most popular with men.

Chart 7. *Persons aged 18-69 participating in formal education at tertiary level by field of study in 2016^a*

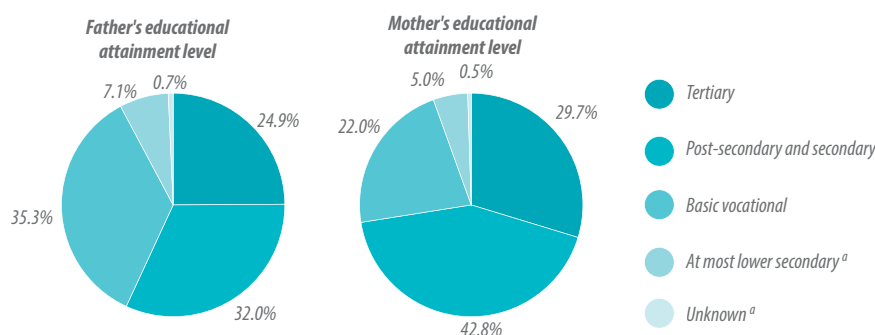

^a Values may not sum to 100% because cases of non-response are not included.
^b Data burdened with a large random error.

3.3 Educational attainment level of respondents and their parents

The parents' level of education and the family background are social variables that have a direct impact on the mode and level of education that will be achieved by their children. The respondents were asked about the highest level of education which their father and mother (legal guardians) had attained in the respondent's teens. The data analysis reveals that in most cases children achieve higher level of educational attainment than their parents. The respondents with a tertiary level of education usually indicated post-secondary and secondary level of the mother's education (38.3%) and the father's basic vocational (35.3%). Likewise, the fathers of 43.7% of respondents who indicated general secondary and vocational secondary education, had completed basic vocational education. A large group of these respondents reported post-secondary or secondary education as the mother's educational attainment level (38.3%) as well as tertiary (28.0%).

Chart 8. *Persons aged 18-69 with a tertiary level of education participating in formal education by parents' level of educational attainment in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

3.4 Persons participating in formal education by number of instruction hours and training via the Internet

A detailed analysis of formal education was carried out on the basis of the most recent educational activity, i.e. one school which the respondent attended or one academic field he studied in the last 12 months preceding the interview.

The largest group (39.3%) of formal education participants in the 18-69 age group spent upwards of 641 hours in learning. Most of them were economically inactive, mainly students.

Respondents in the 18-69 age group studied on average 736 hours. Rural residents devoted more time to learning than people living in the city – both females and males. The data analysis reveals that the highest activity was reported by people in the 18-24 age group – 871 hours on average, while the lowest among respondents aged 55-64 – an average of 287 hours.

Table 3 (10). Average number of instruction hours of the most recent learning activity in formal education by age in 2016

Specification	Total	Urban areas	Rural areas
Total	736	688	826
<i>of which:</i>			
18 - 24	871	829	937
25 - 34	481	485	471
35 - 44	419	392	507
45 - 54	438	412	491
55 - 64	287	329	142

The average number of instruction hours attended by employed persons in the last 12 months preceding the survey amounted to 441 hours. Respondents aged 18-24 spent the most time learning – an average of 524 hours.

96.9% of respondents aged 18-69, including 62.9% of urban and 37.1% of rural residents, were taught traditionally, e.g. in classrooms, with a teacher or lecturer. 2.9% of respondents participated in distance learning (e.g. via the Internet).

73.7% of formal education participants learned via the Internet to a varying extent, and 35.7% declared contacting lecturers and other students through educational portals or websites. Urban residents outnumbered rural inhabitants in this form of communication.

3.5 Participants in formal education attending informal and non-formal education

Nearly half of participants in formal education were additionally trained in various forms of non-formal and informal learning. Such activities were most often undertaken by people with a tertiary (57.1%) and general secondary level of education (50.0%). More men complemented their education (52.3%) than women (48.1%).

Table 4 (11). Persons aged 18-69 participating in formal education who attended non-formal and informal learning activities by educational attainment level in 2016

Specification	Persons who, during the last 12 months, took part in				informal learning (self-learning)
	non-formal education				
	total	number of activities ^a			
		1	2	3 and more	
in % of a given					
Total	30.4	63.0	20.6	16.3*	50.0
<i>males</i>	29.7	68.0	16.0*	16.0*	52.3
<i>females</i>	31.0	59.1	24.3*	16.5*	48.1
<i>Urban areas</i>	33.3	59.6	22.8*	17.5*	50.8
<i>Rural areas</i>	25.4	70.4	•	•	48.5

a Values may not sum to 100% due to the rounding of data.

One in three respondents participating in formal education declared engagement in non-formal learning activities. Participation in one training was reported by 63.0%, in two – by 20.7%, and in three and more – by 16.3% of respondents. Women were more active than men, both in urban and rural areas. 43.0% of employed people attended non-formal activities, including 23.2% participating in three or more courses – most of them had tertiary education. The percentage of economically inactive people who took part in non-formal education, of whom men slightly outnumbered women, reached 23.6%. This form of education was most often chosen by people with a tertiary level of education (26.5%), and at most lower secondary (25.7%). People with general secondary education were the most active participants.

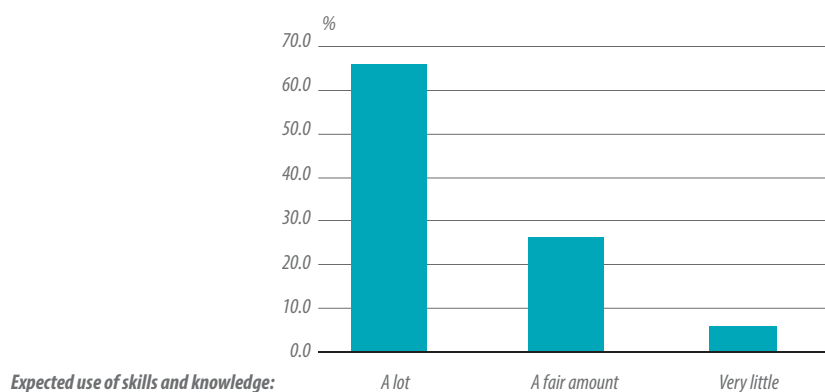
3.6 Other aspects of participation in formal education

Nearly one in four participants in formal education fully paid for their education and 6.6% of respondents incurred partial costs. Employed persons accounted for 89.3% of participants in learning activities financed wholly or partly by the current or future employer.

The majority of respondents participating in formal education during the 12 months preceding the survey (77.9%) were pursuing this mode of learning at the time of the interview. The most popular field of education was engineering, manufacturing, construction (18.4%) and business, administration and law (17.1%). 3.7% of respondents abandoned their education. 58.5% of employed persons and 37.1% of the unemployed continued their education in the formal system.

The respondents were asked about the degree to which they expected to use the knowledge acquired during formal education, as well as the benefits of newly acquired skills, both at work and in private life.

Chart 9. *Persons aged 18-69 participating in formal education by their assessment of expected use of the skills and knowledge acquired from this training in 2016*

a Values may not sum to 100% because cases of "not at all" and "non-response" are not included.

The most respondents attending formal education who significantly benefited from the acquired knowledge were recorded in the fields of health and welfare (43.8%), agriculture (40.9%), arts and humanities (39.6%). 42.2% of respondents aged 25-64 reported using a lot of the acquired knowledge, while 27.2% used a fair amount.

The reasons why the respondents decided to undertake formal education are equally important. The most frequently indicated (more than one answer was possible) in the 18-69 age group were: increasing the possibilities of getting a new job (50.0%), improving the career prospects (49.8%) and obtaining a certificate (41.0%). The prevailing reason among employed people was the improvement of the career prospects (64.2%), increasing the possibilities of getting a new job or changing a job/ profession (45.1%).

Chart 10. Persons aged 18-69 participating in formal education by reasons for undertaking education in 2016

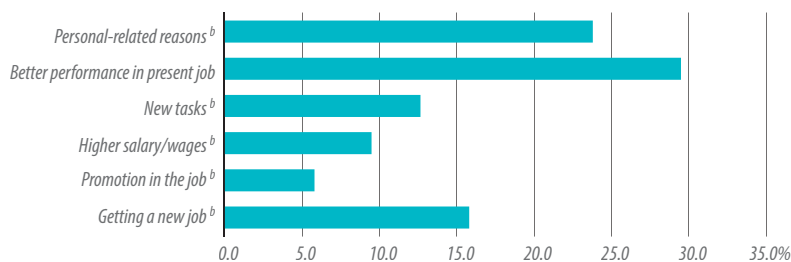

a Respondents could indicate more than one answer.

b Data burdened with a large random error.

Formal education participants responded to questions (it was possible to indicate more than one) about outcomes of this type of education. The highest percentage of people aged 18-69 who benefited from the acquired knowledge and skills were those currently using them in non-working life (23.6%). The respondents who had not yet felt that the acquired knowledge was useful accounted for 47.8% of the surveyed formal education participants.

Chart 11. Participants aged 18-69 by indicated outcomes of knowledge and skills acquired from formal education^a in 2016

a Respondents could indicate more than one answer.

b Data burdened with a large random error.

4. Non-formal adult education

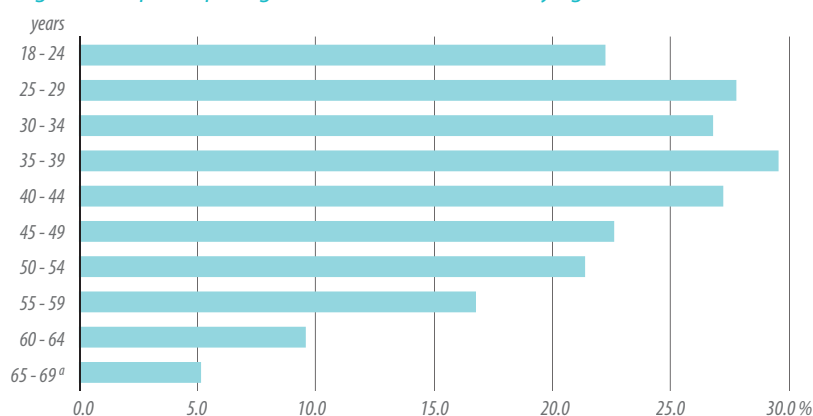
Non-formal adult education is now growing in importance, as continuous improvement of qualifications and skills becomes a necessity in the condition of dynamically changing requirements on the labour market due to development of modern technologies. Training undertaken throughout the working life, in particular in non-formal mode, is a key factor in improving the quality of human capital which is currently a prerequisite for socio-economic development. The aim of this part of the study is to present outcomes of the *Adult Education Survey* regarding non-formal education of people aged 18-69. Additionally, the 25-64 age group was analysed according to educational attainment level and volume of undertaken learning activities.

According to methodological assumptions of the survey, a maximum of two of all learning activities listed by the respondent could be examined in detail at a later stage of the interview. A detailed analysis of non-formal education was made based on obtained information regarding the first of these activities. The exception are data on average expenses incurred on education by the respondent, a household member or relative which cover all costs, regardless of whether they concern the first or second learning activity. The respondents could indicate several answers to questions about the reasons for taking up education or its outcomes.

4.1. Participation rate in non-formal education by basic socio-demographic and economic characteristics

In January or February 2017, 21.4% of respondents aged 18-69 declared having participated in any form of non-formal education during 12 months before the interview. The respondents aged 25 to 44 were the most educationally active, as more than a quarter reported participation in training. Various forms of acquiring knowledge or skills were especially popular with people aged 35-39 (29.6% of this population participated in non-formal education). 22.3% of the youngest respondents (aged 18-24) were engaged in this form of education. It is noticeable that the older the respondents, the lesser learning activity, ranging from 22.6% in participants aged 45-49 to around 5% in the 65-69 age group.

Chart 12. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by age in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

More men (21.7%) than women (21.1%) were engaged in non-formal education and, likewise, more men aged 18-39 than women of this age. The biggest disparity in participation in training was recorded in the age group 35-39, where men outnumbered women by 3.9 percentage points. In older population (aged 40-59), women were more active participants than men. Women aged 40-44 were the most active of all age groups, both male and female. Their participation rate was by 5.2 percentage points higher than men's in the same age group.

More urban (25.4%) than rural (15.2%) residents, and more employed (30.4%) than inactive (8.1%) or unemployed people (7.6%) participated in non-formal education.

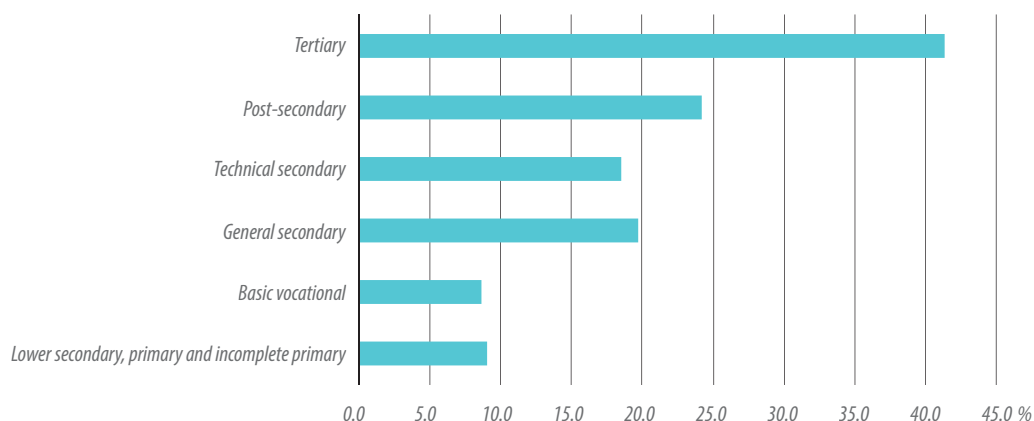
Table 1 (12). *Persons participating in non-formal education by age, sex place of residence and labour status in 2016*

Specification	Total in thousands ^a	Participation rate in non-formal education						
		total	males	females	urban areas	rural areas	economically active	economically inactive
		in %						
Total	5 776	21.4	21.7	21.1	25.4	15.2	27.7	8.1
18-24	687	22.3	22.6	21.9	25.6	18.5	22.8	21.9
25-29	771	27.8	28.6	27.0	32.3	21.1	30.6	14.0*
30-34	841	26.8	28.5	25.0	31.3	19.2	29.7	•
35-39	890	29.6	31.5	27.6	35.3	20.2	32.9	•
40-44	726	27.2	24.6	29.8	32.7	19.1	29.5	•
45-49	517	22.6	21.5	23.8	28.5	14.4*	24.5	•
50-54	505	21.4	18.9	23.8	27.0	13.4*	25.6	•
55-59	469	16.8	15.8	17.7	20.5	10.5*	23.4	•
60-64	258	9.6	11.1*	8.2*	11.9	5.0*	21.9	4.0*
65-69	111*	5.2*	4.9*	5.4*	6.5*	•	•	4.0*

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results.

In the 18-69 age group, respondents with a tertiary level of education (41.4%) participated in non-formal education the most often. They were followed by people with post-secondary education (24.2%). People with basic vocational and lower secondary education and below were the least active learners (their participation rate in this form of education was less than 10%).

Chart 13. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by educational attainment level in 2016*

Women with a tertiary level of education were more willingly trained than men with a university degree (women's participation rate was by 0.7 percentage points higher). Another regularity was noted in respondents with lower educational attainments, or without formal education. In this group of respondents, men participated more often than women in non-formal education. This mainly concerned people with general secondary education where male participation rate was by 8.7 percentage points higher than female, as well as the secondary vocational education where the corresponding rate was by 8.3 percentage points higher. The discrepancy in the scale of participation in non-formal education in favour of urban versus rural residents and in favour of working versus inactive and unemployed population was apparent in all groups of respondents, regardless of the level of educational attainment.

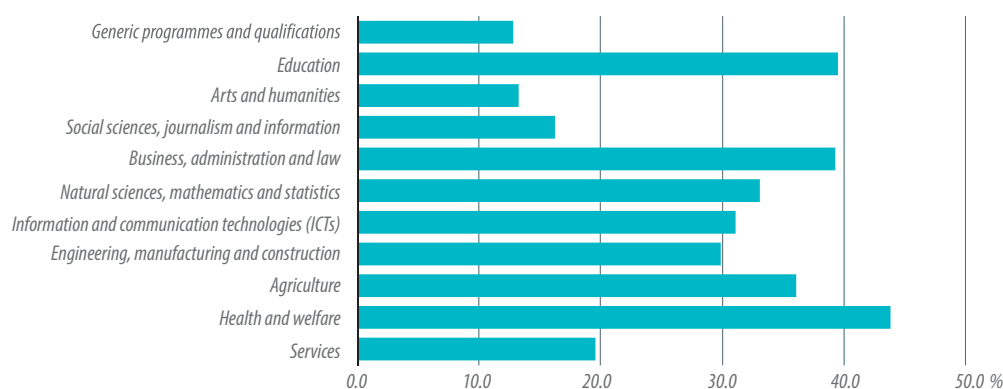
Table 2 (13). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by educational attainment level, sex, place of residence and labour status in 2016

Specification	Total in thousands ^a	Participation rate in non-formal education						
		total	males	females	urban areas	rural areas	economically active	economically inactive
		in % of a given group						
Total	5 776	21.4	21.7	21.1	25.4	15.2	27.7	8.1
Tertiary	3 022	41.4	41.0	41.7	43.3	35.5	46.3	16.0
Post-secondary	225	24.2	29.3*	22.6*	25.0*	22.4*	33.1	•
Technical secondary	1 040	18.5	22.4	14.1	19.7	16.7	24.1	4.7*
General secondary	625	19.7	25.0	16.3	22.7	13.6*	24.1	14.0
Basic vocational	604	8.6	10.3	5.9*	9.3	7.9	11.9	2.1*
Lower secondary, primary and incomplete primary	260	9.0	9.9*	8.0*	10.5*	7.8*	7.3*	10.1*

^a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results.

A particularly high participation rate in non-formal education was achieved by respondents qualified in the field of education (43.9%). In this case, the type of completed formal education largely determines the occupation and confirms the fact that the essential feature of teaching professions is the necessity of constant vocational development, including readiness for training. People declaring education in the fields of health and welfare (39.5%) and ICT technologies (39.3%) also demonstrated high educational activity, which reflects high learning awareness in these professions. Men achieved higher participation rates in non-formal education irrespective of the field of completed education, except for the field of education where women were equally or slightly more active. Higher rates of participation in non-formal education in urban than rural population were pronounced in all groups of respondents, regardless of the field of completed education.

Chart 14. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by field of the highest level of education^a in 2016

^a Persons with lower secondary, primary and incomplete primary education do not provide field of the highest level of education or training successfully completed.

The results of the *Adult Education Survey* also allow for the analysis of employed people's participation in education in regard to their occupation. Professionals were the occupational group most numerous and the most frequently participating in non-formal education (54.8%). On the other hand, agricultural, forestry and fishery workers were trained on a small scale (10.4%), as well as workers in elementary

occupations (approx.12.2%). Female managers were more engaged in non-formal education than male (by 2.4 percentage points), as well as female technicians and associate professionals (by 0.2 percentage points) and elementary workers (by 0.6 percentage points). Men representing other large occupational groups were more engaged in non-formal education than women, especially those employed in clerical support (by about 8 percentage points) and craft and related trades (by about 5 percentage points). The excess of urban residents over rural inhabitants among training participants was apparent in all groups of respondents, regardless of their occupation. The exception were elementary workers whose educational activity was alike in urban and rural areas or slightly higher in the latter.

Table 3 (14).

Employed persons aged 18-69 participating in non-formal education by age, sex, place of residence and occupation in 2016

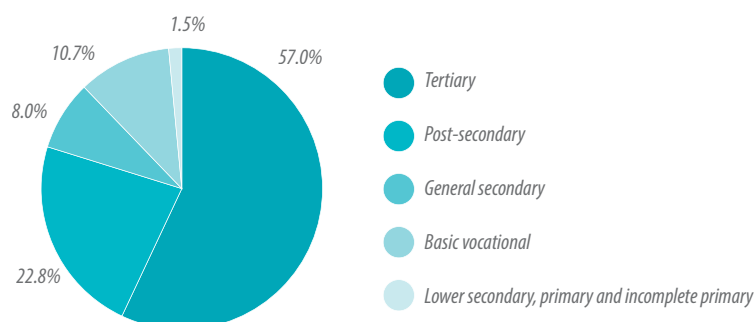
Specification	Total	Males	Females	Urban ares	Rural areas
	in % of a given group				
Total	30.4	28.2	33.1	36.1	21.3
Managers	40.8	39.8	42.2*	43.4	33.1*
Professionals	54.8	55.3	54.5	56.2	49.7
Technicians and associate professionals	41.7	41.6	41.8	42.1	40.3*
Clerical support workers	35.2	40.9*	32.8	37.4	29.6*
Service and sales workers	22.7	24.6*	21.7	24.8	18.7*
Craft and related trades workers	17.6	18.3	13.4*	20.7	13.8*
Plant and machine operators, and assemblers	21.6	22.2	•	24.2	18.0*
Others	12.4	14.6	9.3*	14.5*	11.5

4.2. Socio-demographic and economic structure of the population participating in non-formal education

When analysing the structure of respondents in terms of education, place of residence, age and sex of persons engaged in non-formal education, it should be borne in mind that it mainly reflects the socio-economic characteristics of the entire population covered by the *Adult Education Survey*.

Chart 15.

Persons aged 25-64 participating in non-formal education by educational attainment level in 2016

People with a tertiary level of education accounted for 57.0% of all non-formal education participants aged 25-64, while people with vocational or post-secondary education – 22.8%, general secondary education – 8.0%, basic vocational – 10.7% and respondents with at most lower secondary education – 1.5% respectively.

Slightly more than half of trained persons were aged 25-39. In older age groups, the participation rate decreased with age of respondents, from 14.6% in the 40-44 age group to merely 5.2% among people aged 60-64. The participation of university graduates was the highest in younger groups (especially among aged 30-34 – 65.0%), which was mainly a reflection of young people's higher educational attainment level.

Women marginally outnumbered men in the 25-64 age group (50.3% of the total population of this age). Slightly more men participated in non-formal education in this age group (23.1% of men compared to 22.8% of women), which resulted in equal share of both groups in the total number of participants in this form of education.

Among university graduates, women were more willing to start non-formal education than men. The share of women with a tertiary level of education among all women in training was significantly higher than that recorded for men (66.5% of women versus 47.6% of men). On the other hand, there were relatively fewer female learners with secondary or basic vocational education.

Table 4 (15).

Persons aged 25-64 participating in non-formal education by educational attainment level and age in 2016

Specification	Total in %	Of which		
		tertiary	secondary	basic vocational
		in % of total		
Total	100.0	57.0	30.7	10.7
25-29	15.5	63.8	27.8	6.6*
30-34	16.9	65.0	26.5	6.5*
35-39	17.9	64.2	26.2	9.2*
40-44	14.6	56.3	30.0	11.7*
45-49	10.4	49.3	34.0*	15.3*
50-54	10.1	48.5	35.0*	14.7*
55-59	9.4	42.0	39.9	15.6*
60-64	5.2	47.7*	39.5*	•

A vast majority of training participants in non-formal education were urban residents (73.5% of people aged 25-64). Such a result should be explained not only by a smaller share of rural residents in the population aged 25-64 (38.7%), but also by higher educational activity in cities where the participation rate stood at 27.4% compared to 15.7% in rural areas.

Most of both urban and rural residents taking part in training were relatively young. Urban residents accounted for 49.4% of all non-formal education participants aged 25-39, whereas rural residents – 52.6% respectively. Participation in non-formal education gradually declined with age in both these populations.

There were significantly more university graduates in non-formal education among urban residents (61.9% versus 43.5% in rural areas). People with vocational (secondary and basic) education had a relatively high share in the total number of rural residents engaged in non-formal education, as such profiles of education prevail in rural areas.

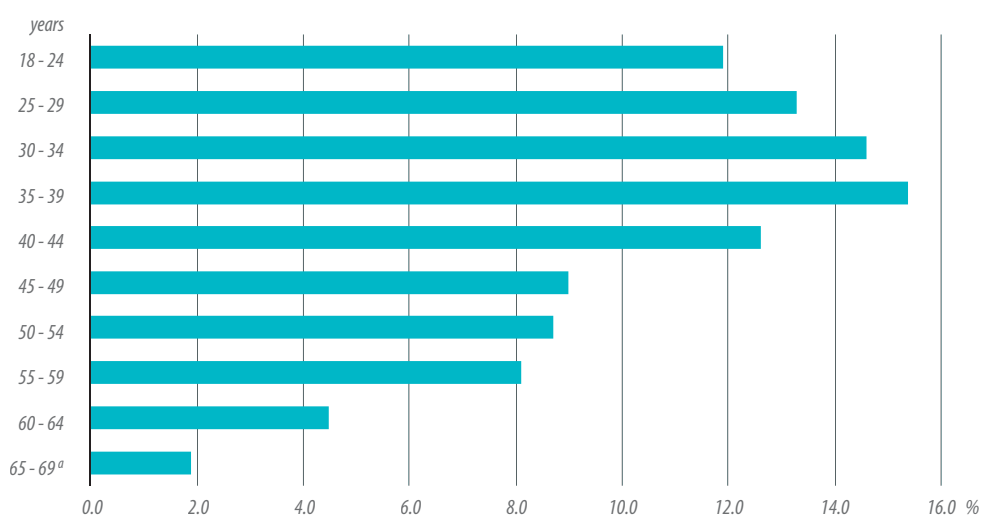
Non-formal education concentrated mainly working population – 92.5%, compared to 2.6% of unemployed and 4.9% of economically inactive people. 58.4% of employed people aged 25-64 had a tertiary education diploma. This phenomenon was a reflection of a diversity in educational level of the surveyed population in terms of status on the labour market.

Table 5 (16). *Employed persons participating in non-formal education by educational attainment level and age in 2016*

Specification	Total in thousands ^a	Of which		
		tertiary	secondary	basic vocational
		in %		
Total	4 602	58.4	29.8	10.6
25-29	676	65.8	26.5*	•
30-34	787	67.2	24.8	6.1*
35-39	859	64.5	25.7	9.4*
40-44	693	57.1	29.6	11.8*
45-49	485	51.1	32.8*	15.1*
50-54	488	49.8	34.8*	13.7*
55-59	436	43.3	39.9*	14.7*
60-64	179*	47.5*	38.5*	•

a The sums of components may differ from the amount in the item "Total" due to the rounding of data during the generalisation of survey results.

Younger respondents, i.e. aged 18-44, accounted for over 67% of people aged 18 to 69 who took part in non-formal education. In the case of the older group of respondents, the share of particular age groups decreased with age (from 9.0% in people aged 45-49 to 1.9% in aged 65-69). This phenomenon should be primarily explained by a declining educational activity in older age.

Chart 16. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by age in 2016*

a Data burdened with a large random error.

Economically active male participants represented 87.3% of all men educated non-formally, compared to 82.8% of women. There were more unemployed and economically inactive women than men in the corresponding group of participants. This confirms the regularity that men are more economically active on the labour market than women. The analysis of participants shows that mainly young people, specifically men, took part in training. Approximately 56% of working men, compared to 49.8% of women, were not older than 39 years. Likewise, economically inactive young men aged 18-24 (61.9%) outnumbered women (47.1%). This phenomenon can only partly be explained by young age. It should also be noted that young men studying or learning in the formal education system were more willingly trained than women.

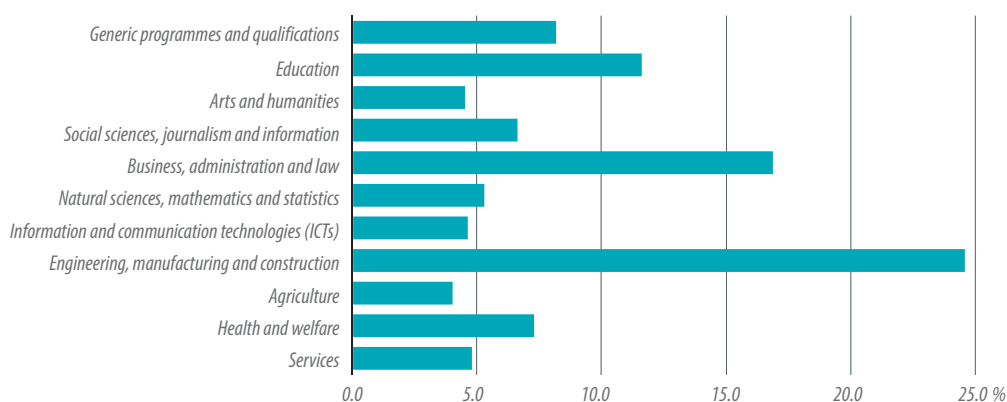
Table 6 (17). Persons aged 18-69 participating in non-formal education by sex and age in 2016

Specification	Total	Of which employed
	in %	
Total	100.0	100.0
18-24	11.9	5.7
25-29	13.3	13.8
30-34	14.6	16.0
35-39	15.4	17.5
40-44	12.6	14.1
45-49	9.0	9.9
50-54	8.7	9.9
55-59	8.1	8.9
60-64	4.5	3.6*
65-69	1.9*	•
Males	100.0	100.0
18-24	12.3	6.4*
25-29	14.0	13.9
30-34	15.7	17.1
35-39	16.6	18.6
40-44	11.5	12.9
45-49	8.5	9.1
50-54	7.6	8.6
55-59	7.4	8.0
60-64	4.8*	4.6*
65-69	1.6*	•
Females	100.0	100.0
18-24	11.5	5.0*
25-29	12.7	13.6
30-34	13.4	14.9
35-39	14.2	16.3
40-44	13.7	15.4
45-49	9.4	10.6
50-54	9.9	11.4
55-59	8.9	9.8
60-64	4.1*	2.7*
65-69	2.2*	•

People educated in fields related to engineering, manufacturing and construction prevailed, with 24.6% share, among the participants in non-formal education. Most of them had secondary technical or post-secondary education (over 40%), followed by a relatively large share of respondents with basic vocational education (31.5%). People with higher technical education (mainly engineers) took only the third place in terms of participation in non-formal education, constituting 27.8% of participants with this profile of completed formal education. This was largely determined by the structure of people aged 25-64 according to profile of their education. Business, administration and law was the next field of formal education which prevailed among participants in non-formal education – 16.9%. A significant share of people qualified in education (11.6%), or health and welfare (7.3%) was primarily due to relatively high non-formal education activity of people educated in such fields.

Men with educational qualifications in engineering, manufacturing and construction had the biggest share among the non-formal training participants (41.7%), while in female participants, the breakdown was as follows: business, administration and law (22.8%), education (18.0%) and health and welfare (11.6%). Such a structure of participation in non-formal education was mainly due to a slightly different educational characteristics of both sexes in the entire population of people aged 25-64.

Chart 17. *Persons aged 25-64 participating in non-formal education by field of the highest level of education^a in 2016*

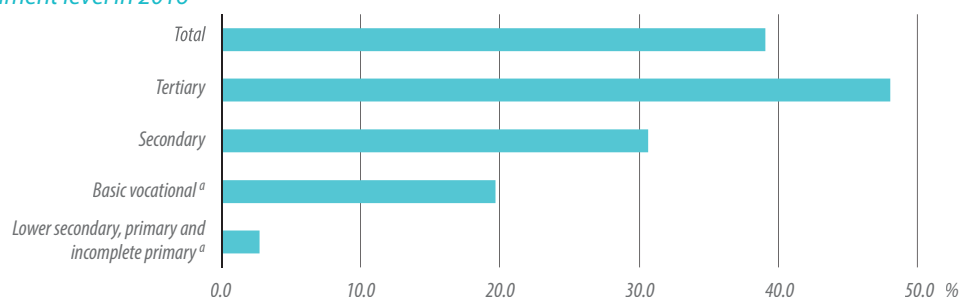

^a Persons with lower secondary, primary and incomplete primary education do not provide field of the highest level of education or training successfully completed.

4.3. Volume of undertaken non-formal learning activities

Non-formal education can take different forms of activity: courses, including online courses, seminars, workshops, private lessons, etc. Most of participants aged 25-64 (over 60%) took up only one of the listed learning activities during the 12 months preceding the survey. The survey results imply that the higher the level of educational attainment of respondents, the more initiative they showed in pursuing further education. 48.1% of all participants aged 25-64 with a tertiary level of education attended two or more non-formal learning activities, while the corresponding rates for people with basic vocational and at most lower secondary education were only 19.7% and 2.7% respectively.

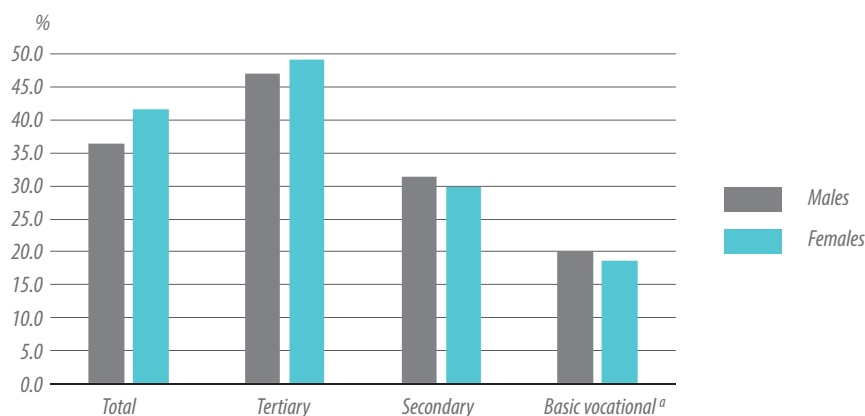
Chart 18. *Persons aged 25-64 taking part in at least two non-formal education activities by educational attainment level in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

Women showed more educational initiative than men. 41.6% of non-formal education female participants, compared to 36.5% of males, declared participation in at least two activities.

Chart 19. *Persons aged 25-64 taking part in at least two non-formal education activities by selected educational attainment level and sex in 2016*

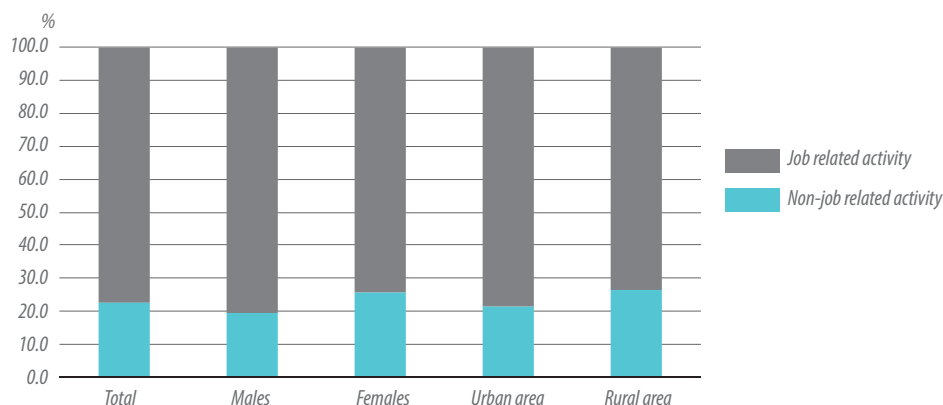
^a Data burdened with a large random error.

Urban residents more often than rural residents undertook more than one learning activity (42.5% versus 29.4%). The largest discrepancies were recorded among respondents holding a university degree – 13.4 percentage points.

4.4. Reasons for participation in non-formal education, its subject matter, assessment of usefulness of acquired knowledge and skills, and characteristics of education process

Participation in training and other forms of non-formal education was mainly related to the work performed (for 77.4% of people participating in this form of education). Men chose various forms of job-related training more often than women (80.5% versus 74.3%), urban residents (78.8%) more often than rural residents (73.6%). The most popular activities were related to the fields of business, administration and law (23.5%), engineering, manufacturing and construction (17.1%), services (13.4%) and health and welfare (12.5%).

Chart 20. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by purpose, sex and place of residence in 2016*

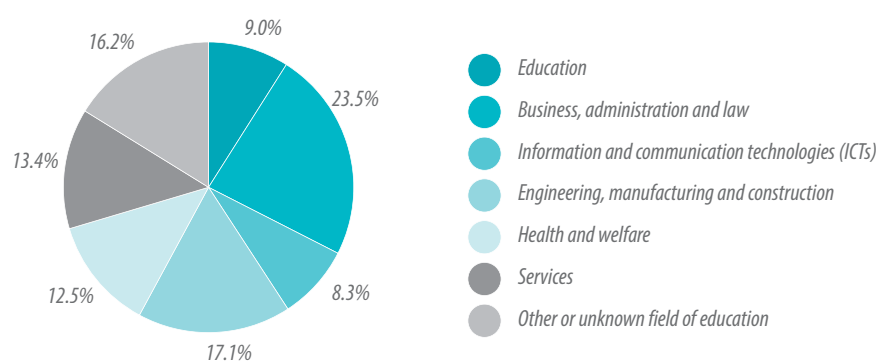

Women much more often than men were trained in the field of education which encompassed 15.6% of learning activities undertaken by women (men – 3.0%). Relatively the greatest number of

women participated in various forms of learning related to business, administration and law – 28.3% (by 9.3 percentage points more than men) and health and welfare – 17.6% (by 9.8 percentage points more). Men the most often (almost six times more often than women) declared participation in educational initiatives related to engineering, manufacturing and construction (28.4%).

Compared to city dwellers, rural residents found it relatively important to supplement their knowledge and improve skills in engineering, manufacturing and construction. They declared that 23.1% of undertaken learning activities concerned this field of education (in cities, the percentage was 15.0%). A small scale of participation in training directly related to agriculture (7.0%) was a reflection of the process of transforming the employment structure of rural residents and the outflow of workers to the non-agricultural sector.

Chart 21. *Person aged 18-69 participating in job related non-formal learning activity by field of education in 2016*

Initiatives in the field of arts and humanities (26.0%) and services (13.6%) predominated considerably in learning activities taken mainly to satisfy own needs and interests. Urban residents were much more than rural focused on development in arts and humanities (by 12.3 percentage points). Broadly understood services, which made up 22.2% of all activities, were the field of training which attracted rural residents the most (by 12.7 percentage points more than urban residents).

More than half of respondents aged 18-69 (51.5%) found knowledge and skills gained from training were very useful. Even more people in this age group (60.5%) expected that they would benefit greatly in the future. The share of respondents who assessed acquired skills as of little or no use was relatively small (14.1% and 7.1% respectively). More men than women and urban than rural residents highly assessed the outcomes (current or prospective) of undertaken education.

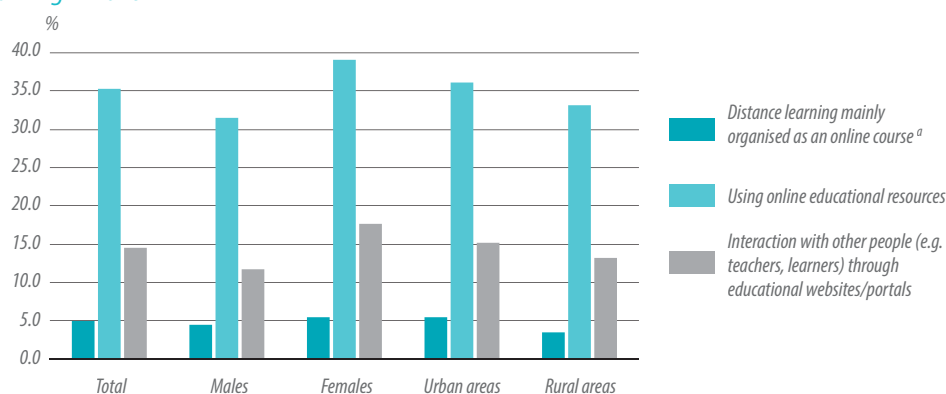
Table 7 (18). *Persons aged 18-69 participating in non-formal education assessment of current or expected usefulness of knowledge and skills acquired by sex and place of residence in 2016^a*

Education activity No. 1	Total	Males	Females	Urban areas	Rural areas
	in %				
Acquired knowledge is currently useful:					
A lot	51.5	50.9	52.0	52.2	49.4
A fair amount	34.0	34.3	33.7	33.1	36.4
Very little or not at all	14.1	14.4	13.8	14.2	13.8
Acquired knowledge is expectedly useful:					
A lot	60.5	60.3	60.8	61.2	58.9
A fair amount	31.8	31.7	31.9	30.9	34.0
Very little or not at all	7.1	7.2	7.0	7.2	6.7*

^a Values may not sum to 100% because cases of non-response are not included.

Distance learning via the Internet is becoming a more and more popular method of education used in various forms of learning. The Internet is also an increasingly common tool supporting the learning process itself. It enables the use of educational resources available online and interaction between teachers and students and among students. The results of the *Adult Education Survey* lead to the conclusion that distance learning mainly via the Internet is not yet widespread in Poland. Only 5.0% of respondents aged 18-69 declared participation in this form of non-formal education. However, resources available on the Internet were used in various types of learning activities to a much wider extent (by 35.4% of respondents) and more contacts were established with other participants or teachers (14.6%). The Internet was used to a greater extent by women than men and urban than rural residents.

Chart 22. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education using the Internet during learning in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

4.5. Volume of participation and types of learning activities

The average number of instruction hours spent in non-formal education amounted to 55 hours during twelve months prior to the interview and was higher in women – 59 hours than in men – 51 hours. More than half of respondents (58.3%) spent up to 24 hours in learning, 33.8% of whom participated in activities lasting for a maximum of eight hours. Hence, it can be concluded that a large part of respondents participated in short cycle forms, e.g. in on-the-job training or mandatory health and safety courses. This can also be proven by a relatively large percentage of people undergoing guided on-the-job training – 21.8% and the subject of education. 13.4% of work-related activities were undertaken in the field of services.

Table 8 (19). *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by number of instruction hours received, average number of instruction hours, sex and place of residence in 2016*

Education activity No. 1	Total	Males	Females	Urban areas	Rural areas
Number of instruction hours:					
Average number	55	59	51	56	54
In %:					
1-8	33.8	36.4	31.2	34.4	32.2
9-24	24.5	23.3	25.8	24.7	24.1
25-40	10.9	9.0	12.7	11.5	9.1*
41-80	10.4	9.4	11.5	10.0	11.5
81-160	7.0	7.4	6.5	6.9	7.0*
161 and more	5.9	6.4	5.4*	5.6	6.6*
unknown	7.5	8.2	6.9	6.8	9.5*

Nearly 40% of job-related activities did not exceed 8 hours, while those undertaken for other reasons were usually characterised by a longer cycle of education (the largest volume of training – 21.1% lasted from 9 to 24 hours, and 19.3% ranged from 41 to 80 instruction hours). Therefore, it can be assumed that job-related learning activities were provided in form of short courses or other forms of employee short-term training, while initiatives taken to satisfy respondents' own needs and interests were characterised by a longer duration.

Table 9 (20). *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by number of instruction hours and purpose in 2016*

Education activity No. 1	Job-related activity	Non-job related activity
	in %	
Instruction hours:		
1-8	39.5	14.2
9-24	25.6	21.1
25-40	10.0	14.0
41-80	7.9	19.3
81-160	4.5	15.3
161-320	2.6	5.0
321 and more	2.1	4.6
Unknown	7.8	6.5

Courses, as the most widespread and diverse form of non-formal education, were the most popular activity. 55.7% of respondents reported having participated in courses. The second most popular kind of learning activity was guided on-the-job training (21.8%), next workshops and seminars (16.8%), while only 5.7% of learners attended private lessons. Workshops and seminars were more popular with women than men (19.6% versus 14.0%) and private lessons (6.8% and 4.6% respectively). More rural residents took part in various types of courses than urban residents (62.3% and 53.2% respectively), while other forms of non-formal learning were less popular in this group of respondents.

Chart 23. *Persons aged 18-69 participating in non-formal education by type of education activity, sex and place of residence in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

Most non-formal education participants (60.6%) attended activities exclusively or mainly during paid working hours. The fact that 77.4% declared undergoing job-related education leads to the conclusion that a significant percentage of people were trained outside working hours. More men were trained (64.4% versus 56.8%) during the working time, and more urban than rural residents (62.0% versus 56.8%). A similar trend was noted in the relationship between education and work, where, in the case of men and urban residents, it was work rather than personal reasons that motivated people to start learning.

Chart 24. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by time of training (during working or leisure time), sex and place of residence in 2016

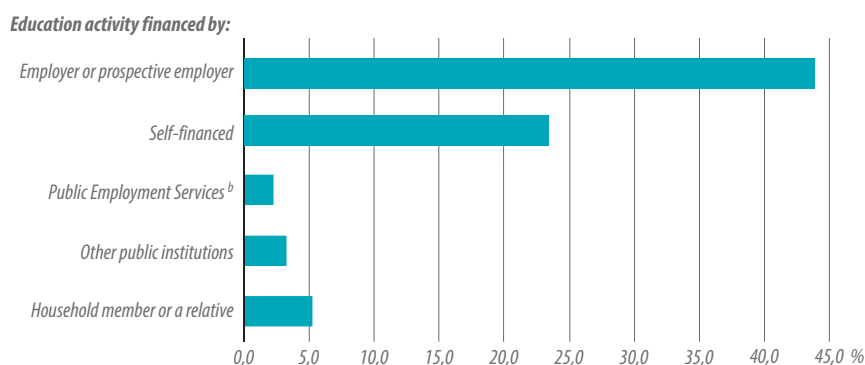

4.6. Payment for non-formal education and organisation of non-formal education

High costs of learning activities are undoubtedly one of key obstacles in training, in particular for people with lower income. However, it should be emphasised that only 22.5% of people in non-formal education incurred full cost of education, either on their own or with the help of a household member. A similar percentage of people claimed that learning was undertaken mainly for reasons related to their own needs and interests (22.6%). Over 49% of participants declared that the activities were partly or fully paid by the current or future employer or by public institutions. Therefore, it can be concluded that most costs of job-related training were incurred by enterprises or financed from national or European training funds.

More women than men fully paid for their education (18.8% compared to 15.9% of men), while fewer women indicated the employer as a funder or co-funder of their education (41.7% compared to 46.0% of men). This was probably due to the fact that women more often chose training to satisfy their own needs and interests. More rural than urban residents paid for their training themselves (18.4% versus 16.9%), and less often their education was sponsored by employers (38.8% versus 45.8%). This reflected the differences in the employment status: fewer rural than urban residents held employment contract, while a significant part of the rural population were self-employed, including farmers. It is astonishing that the unemployed mainly self-financed their non-formal education (43.4% of learning activities). Likewise, the economically inactive frequently paid for their non-formal education, to a large extent supported by a household member or relative (21.3%). It should be noted that a large number of economically inactive people were young people (aged 18-24), usually in education and dependent on their parents.

Chart 25. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by financing method in 2016^a

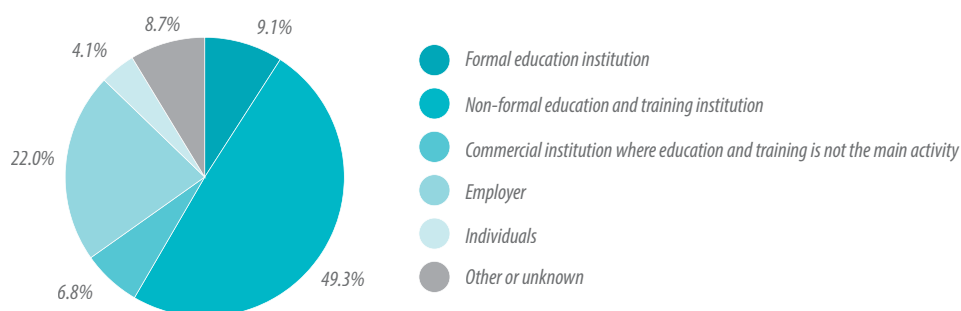

^a Values may not sum 100% because cases of non-response are not included.
^b Data burdened with a large random error.

The average cost of a learning activity incurred by the respondent or his family amounted to PLN 348. The average educational expenses reimbursed by men and their families were slightly higher than in the case of women (PLN 358 compared to PLN 340). Urban residents expended slightly more than rural residents (PLN 367 compared to PLN 302). Employed persons (or their relatives) incurred lower costs of training (PLN 309) than the unemployed (PLN 472) and economically inactive – PLN 576. This is a reflection of the financing structure of training activities related to respondents' labour market status (over half of economically inactive people fully, or with the family support, financed education as compared to only 17.8% of employed people).

Definitely the most, nearly half of trained individuals participated in activities organised by non-formal education and training institutions. Equally important were employers and formal education institutions, indicated by 22% of respondents, providing various forms of non-formal education to over 9% of people in non-formal education.

Chart 26. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by training provider in 2016

4.7. Reasons for participating in non-formal education

Definitely the most important reason for training was to do the current job better, indicated by 56.6% of respondents. Other arguments directly related to work and career were also important, such as the action required by the employer or by law (e.g. obligatory health and safety courses or fire and smoke training), or improvement of career prospects (important for over a quarter of non-formal education participants). Likewise, a large number indicated the personal reasons, like to increase knowledge/skills on a subject that interested them (30.8%) and to get knowledge/skills useful in their everyday life (17.2%). This implies

that, for a significant number of respondents, personal reasons were associated with economic factors triggered by competition on the labour market, necessitating specific activities which aim at continuous development of knowledge.

Chart 27. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by selected reasons in 2016

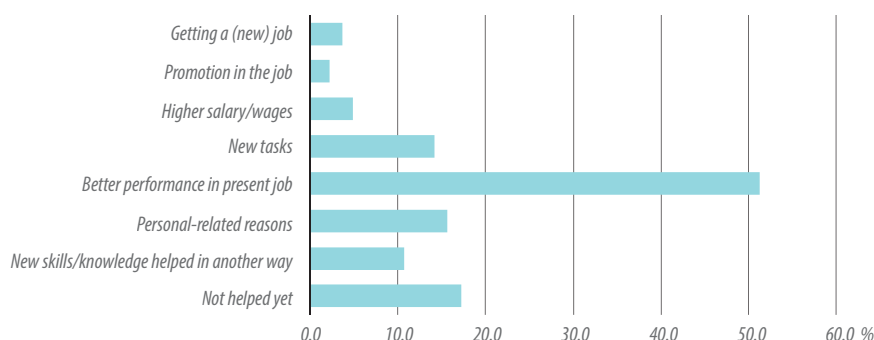
Personal reasons for starting education (related to personal development, hobby, everyday life or entertainment) were more often declared by women than men. As the reason for participating in a learning activity, women indicated increasing knowledge/skills on a subject that interested them (34.3% compared to 27.3% of men) or getting knowledge/skills useful in their everyday life (respectively 19.2% and 15.3%). Rural residents (13.5%) more often than urban inhabitants (11.6%) took up training in order to obtain a certificate. It probably resulted from rural residents' specific training needs, such as demand for qualifications and certificates (including health and safety) required in specific jobs. This is evidenced by the fact that the largest share of learning activities related to engineering, manufacturing and construction where 23.1% of initiatives concerned this field of education. Urban residents more often took up training to do job better (59.8%) or to improve career prospects (28.7%) than rural residents (respectively 48.4% and 17.2%), and were also more likely to develop their interests, meet new people and have fun. 63.9% of employed persons claimed that improving the quality of work was the basic reason for training. The economically inactive, increasingly overrepresented by elderly, usually retired people often indicated such reasons as developing their interests (57.6%), or getting knowledge/skills useful in everyday life (37.1%). On the other hand, the youngest respondents entering the labour market constituted a large share in the economically inactive population. Hence this group of respondents showed a strong motivation to obtain various types of certificates confirming qualifications (indicated by about 22% of people) which may condition or facilitate employment and favorable and stable position at work. It should be noted that the unemployed were the most interested in increasing knowledge/skills on subjects that interested them (indicated by 42.2% of respondents) rather than increasing their chances on the labour market. This may be a confirmation of the phenomenon observed recently that a significant part of people reported as unemployed, do not seek a job for various reasons.

The most important reason for training in almost all age groups (except for 18 to 24-year-olds) was to do job better, indicated by from 46.9% in the 60-69 age group to 67.7% in the 50-54 age group. It was especially important for respondents aged 30-34 to improve career prospects (35.4%). Factors which motivated the youngest and oldest respondents were slightly different. For respondents aged 18-24, often in education and outside the labour market, the most important were personal reasons, such as increasing knowledge/skills on a subject that interested them (important for almost half of the respondents in this age group). The youngest respondents also found it important (25.8%) to obtain a certificate that could help them get the first job. For the older group of respondents (aged 60-69), mostly in retirement age, personal reasons for starting education grew in importance, primarily increasing knowledge/skills on the subject that interested them (37.7% of people in this age group).

4.8. Outcomes of non-formal education

The most important factor motivating for training was to do job better, indicated by 56.6% of the respondents. The analysis of outcomes of non-formal education reveals that this goal was achieved to a large extent. Better performance in present job was the most often indicated outcome of effort taken to increase knowledge and improve qualifications (51.3% of non-formal education participants). New tasks (14.2%) higher salary/wages (4.8%) and getting a new job (3.7%) were other most frequently indicated work-related benefits.

Chart 28. Persons aged 18-69 participating in non-formal education by its outcomes in 2016

More women than men indicated personal-related reasons (18.7% versus 12.4%), which can also be due to the fact that women were more often driven by personal reasons when deciding to participate in a learning activity. The comparison of urban and rural residents did not show much difference in their assessment of outcomes of non-formal education. It can only be noted that urban residents slightly more often indicated better performance in present job (54.3% compared to 51.9% of rural residents) and personal-related reasons (16.0% versus 12.1% respectively). The analysis of participants according to their labour market status shows that economically inactive respondents definitely more often than working people indicated personal reasons (almost one third versus 13.0%). A significant number of economically inactive persons could not say how the new skills/knowledge helped them at the time of the interview (27.2%) or that they were useful at all (27.3%). In the case of the unemployed, the results of the study allow to conclude that by far the largest group of respondents (almost half) had not experienced any favorable outcomes of non-formal education at the time of the interview.

Better performance in present job was by far the most important benefit of training indicated by respondents aged 25-69. It was indicated by from 43.3% of people aged 25-29 to 62.9% of people aged 55-59. Respondents who did not experience any benefits from the undertaken education (30.0%) were the most numerous in the youngest group, aged 18-24. A large part of these people could not specify what results they achieved, probably not knowing yet how to use the acquired competences. Compared to other age groups, they chose the category of "new skills/knowledge helped in another way" (20.4%) the most frequently.

Often the main reason for undertaking a learning activity was to obtain a certificate confirming the acquired knowledge or skills, especially if it was required by the employer or by law. Almost two-thirds received certificates of completion of non-formal education. For 45.0% of participants, certification was required by the employer, professional body or by law. More men than women received such documents (49.3% versus 40.7%). It should be associated with the fact that women were more focused on personal development rather than professional work, and such learning activities are usually less formalised. Rural residents definitely more often obtained certificates required by the employer, professional body or by law (51.6% compared to 42.4% of urban residents). According to an earlier analysis, rural inhabitants declared a greater demand for certificates confirming certain qualifications and enabling to perform the

job or conduct own business in the field of technical services, construction or small-scale manufacturing. The subject matter of training related to economic activity of the rural population usually encompassed fields related to engineering, manufacturing and construction, and a relatively important reason for undertaking education was to obtain certification.

Table 10 (21). *Person aged 18-69 participating in non-formal education by form of certification, sex and place of residence in 2016^a*

Education activity No. 1	Total	Males	Females	Urban areas	Rural areas
	in % of a given group				
<i>Certificate required by the employer or a professional body or by law</i>	45.0	40.7	49.3	42.4	51.6
<i>Certificate not re-quired by the employ-er or a professional body or by law</i>	20.3	22.7	18.0	21.3	17.9
<i>No certificate (only acknowledgement of attendance)</i>	32.6	34.2	31.0	33.9	29.3

a Values may not sum to 100% because cases of non-response are not included.

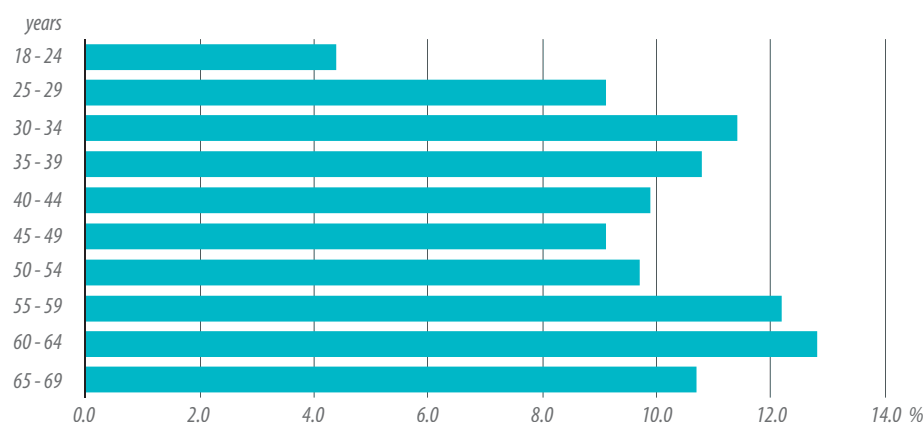
5. Difficulties related to participation in formal or non-formal education and profile of non-participants

5.1. Profile of non-participants in any form of learning

Approximately seven in ten adults surveyed in 2016 did not participate in any form of learning, even in self-study which bears no costs.

The phenomenon of non-participation in any form of learning was irrespective of sex. Non-participants were equally males (71.0%) and females (70.4%). However, some differences were noted when considering the place of residence, age, level of educational attainment and the main status on the labour market. Most people aged 18-69 who did not participate in any form of learning were urban residents (57.4%). Rural residents constituted 42.6% of all people not participating in any form of education (such proportions slightly differ only from the shares of urban and rural residents in the entire population)

Chart 29. Persons aged 18-69 not participating in any form learning by age in 2016

The data analysis revealed that the rate of participation in education varied depending on respondents' age. In the 18-24 age group, almost every fourth person did not participate in any form of learning, while the corresponding figure for the age group of 65-69, was more than four in five people.

The highest rates of non-participation in any form of learning occurred among people with a basic vocational level of education (every third basic vocational school graduate was not interested in participation in formal and non-formal education during the 12 months preceding the survey) and secondary vocational (almost every fourth respondent with a secondary vocational school certificate). People with a general secondary level of education pursued education and training the most frequently.

Among respondents aged 18-69, employed people participated the least in training, declaring no need for further education as the main reason for non-training (employed people accounted for more than half of non-participants). 34.2% of respondents who did not take part in education were economically inactive, and 10.0% – unemployed. Further reasons indicated by employed people more often than by other groups was inconvenient schedule of training, an important obstacle for the unemployed was too high cost of the course, while the economically inactive gave reasons related to age and health.

5.2. Difficulties related to participation (or more participation) in formal and non-formal education

The respondents of *Adult Education Survey* could indicate difficulties encountered in formal or non-formal education, as listed below (several responses were allowed):

- prerequisites,
- costs,
- lack of employer support,
- schedule,
- distance,
- no access to a computer or Internet
- family responsibilities,
- health or age,
- other personal reasons,
- no suitable education or training activity (offer),
- negative previous learning experience,
- no need for further training,
- none of the aforementioned reasons.

Table 1 (22).

Persons aged 18-69 who did not participate or did not participate more in formal and non-formal education in the 12 months preceding the survey by selected reasons in 2016

Specification	No need	Family responsibilities	Schedule	Costs	Other personal reasons	Age	Health	Lack of employer support	Distance	No suitable education or training activity (offer)
	in % of a given group									
<i>Persons who did not participate in formal and non-formal education and did not want to participate</i>										
Total	78.3	5.4	1.7	1.1*	2.8	2.7	2.0	1.0*	0.4*	0.5*
males	80.0	3.4	2.1*	0.8*	2.4	2.1*	1.9*	1.0*	.	.
females	76.5	7.5	1.2*	1.5*	3.2	3.2	2.1*	1.0*	.	.
Urban areas	76.4	6.0	2.0*	1.2*	2.8	3.0	2.5	1.1*	.	.
Rural areas	80.6	4.6	1.3*	1.0*	2.8	2.3*	1.4*	0.9*	.	.
<i>Persons who did not participate in formal and non-formal education but wanted to participate</i>										
Total	x	36.6	23.5	21.9	12.7	2.7*	7.7	11.8	4.8*	8.5
males	x	20.9	32.2	20.3	12.5*	.	7.8*	14.4	3.7*	9.0*
females	x	47.5	17.5	23.0	12.9	2.4*	7.7*	10.0	5.6*	8.2*
Urban areas	x	35.7	22.7	21.0	13.3	2.9*	8.7	12.1	2.9*	7.9*
Rural areas	x	38.5	25.3	23.5	11.6*	.	5.6*	11.3	8.4*	9.8*
<i>Persons who participated in formal and non-formal education but did not want to participate more</i>										
Total	65.5	7.0	7.6	3.2*	4.9	1.4*
males	67.9	5.1*	7.9*	3.1*	4.9*
females	63.0	9.1	7.3*	3.3*	5.0*
Urban areas	62.4	8.2	8.3	3.3*	4.6*
Rural areas	71.2	4.9*	6.3*	.	5.5*

a Respondents could indicate more than one answer.

Table 1 (22). Persons aged 18-69 who did not participate or did not participate more in formal and non-formal education in the 12 months preceding the survey by selected reasons in 2016 (cont.)

Specification	No need	Family responsibilities	Schedule	Costs	Other personal reasons	Age	Health	Lack of employer support	Distance	No suitable education or training activity (offer)
	in % of a given group									
Persons who participated in formal and non-formal education and wanted to participate more										
Total	x	22.8	30.3	22.8	12.5	•	2.4*	7.7	3.3	7.3
males	x	18.3	34.2	20.2	12.5	•	•	9.1*	•	7.4*
females	x	26.8	27.0	25.0	12.5	•	3.1*	6.5*	4.1	7.2*
Urban areas	x	24.4	30.1	22.2	12.9	•	2.8*	7.7	3.2	7.1
Rural areas	x	18.5	30.8	24.5	11.4*	•	•	8.0*	•	7.8*

a Respondents could indicate more than one answer.

78.3% of respondents who did not participate in formal or non-formal education during the 12 months prior to the survey, and did not want to continue education, indicated primarily the lack of such a need.

People who did not participate in formal or non-formal education during the last 12 months before the survey, but wanted to participate more, indicated mainly family responsibilities as the obstacle – 36.6% of respondents. The main reason given by employed people in this group of respondents was inconvenient time and/or schedule of courses (35.3%). Unemployed people most often responded that the prices of the courses were too high (36.5%), and the economically inactive mainly indicated family responsibilities (50.2%).

People aged 18-69, who participated in formal or non-formal education in the last 12 months before the survey and did not want to participate more, indicated no such need (65.5%) as the most important reason. In this group, the respondents aged 30-49 selected family responsibilities as the second reason, while people aged 18-49 – inconvenient time and/or schedule of courses. The oldest respondents (aged 65-69) pointed to age-related reasons.

People who participated in formal or non-formal education in the last 12 months before the survey and wanted to pursue education, listed inconvenient time and/or schedule of courses (30.3%), family responsibilities and too high cost of courses/training (22.8% each) as the most common difficulties. For the youngest respondents, the biggest obstacle was too high cost of training (27.7%). Respondents aged 25-29 and 50-64 chose inconvenient time and/or schedule of courses the most often, while those belonging to the age group 30-49 abandoned training due to family responsibilities. People aged 65-69 indicated other personal reasons.

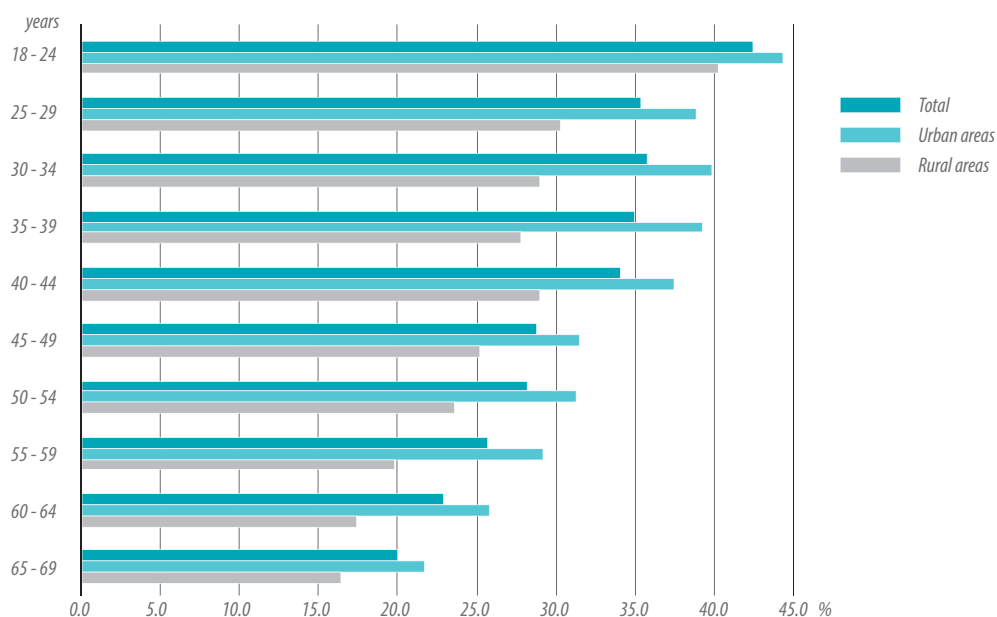
6. Informal learning

6.1. Characteristics of participants in informal learning

According to the *Adult Education Survey* conducted in 2016, 8.5 million people in Poland aged 18-69 participated in informal learning, which constituted 31.4% of the total population.

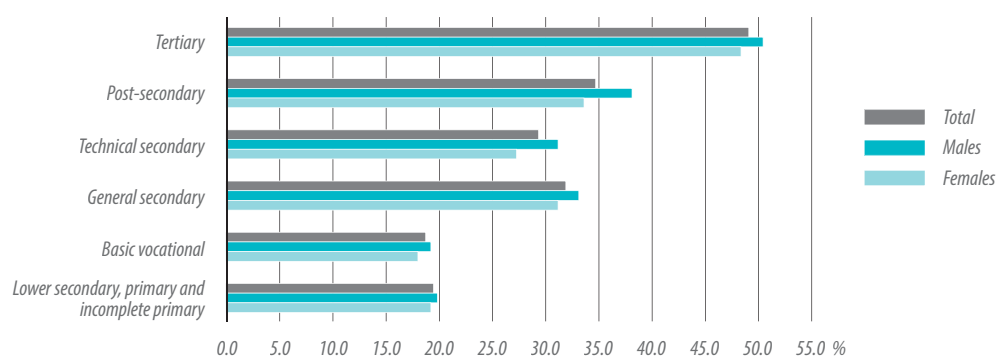
Women slightly outnumbered men in participation in various forms of informal learning. 4.4 million women (51.5% of all self-learners aged 18-69) and 4.1 million men (48.5%) reported this form of learning during the analysed period. The place of residence was a feature significantly differentiating the group of informal learning participants. The share of urban residents aged 18-69 in informal learning reached 66.4%, while rural residents accounted for 33.6% of all people participating in this form of education. This revealed a further gap bridging between urban and rural areas in comparison with the previous editions of the survey (in 2006, the proportion was 74.3% of urban residents versus 25.7% of rural residents, in 2011 respectively: 70, 3% and 29.7%).

Chart 30. Persons aged 18-69 participating in informal learning by age and place of residence in 2016

Young people showed the highest educational activity in informal learning. 42.5% of respondents aged 18-24 participated in various types of informal learning in 2016. The older the age group, the smaller the participation. It is worth noting that one in three respondents aged 25-54 took part in informal learning, one in four 60-64 year-old respondents, while the ratio for the 65-69 age group was one in four persons. The above trend was recorded both in women and men. More urban than rural residents participated in this form of education in each age group.

Chart 31. Persons aged 18-69 participating in informal learning by educational attainment level and sex in 2016

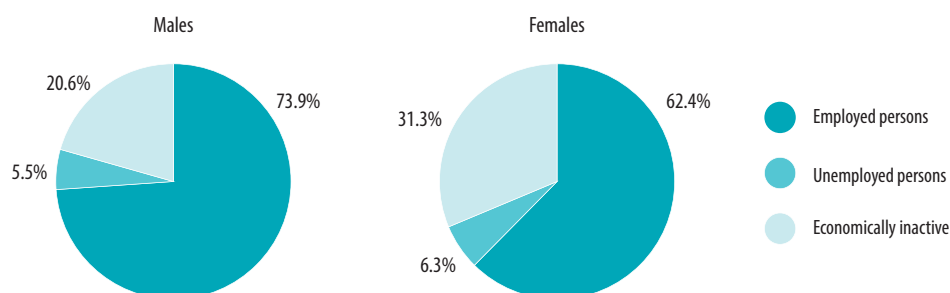

The level of educational attainment significantly diversified the participants in informal learning which concentrated mainly people with a tertiary level of education. Nearly half of respondents in the latest edition of the *Adult Education Survey*, holding a university degree, participated in informal learning. One in three respondents with post-secondary, vocational secondary and general secondary education were engaged in various forms of informal learning during the 12 months preceding the survey. The corresponding ratio recorded for respondent with basic vocational and at most lower secondary education was one in five. It is noteworthy that there were fewer self-learners among women than men, irrespective of the level of educational attainment.

In terms of labour market status, more than two thirds of self-learners aged 18-69 were employed. The share of economically inactive people was also high (26.1%), whereas the rate of unemployed respondents stood at 5.9%.

A higher percentage of employed persons was recorded in men – 73.9% than women – 62.4%. Economically inactive women outnumbered men in the surveyed population (31.3% compared to 20.6%). The percentage of unemployed male and female participants was alike.

Chart 32. Persons aged 18-69 participating in informal learning by sex and labour status in 2016

6.2. Self-learners by methods of education

People declaring their participation in informal learning acquired knowledge in a variety of ways. The following groups of methods to acquire knowledge and skills were identified :

- learning from a family member, a friend or colleague,
- learning by using printed material (books, professional magazines, etc.),

- learning by using computers (online or offline),
- learning through television/radio/video,
- learning by guided tours in museums, historical or natural or industrial sites,
- learning by visiting learning centres (including libraries).

The most frequently indicated method of self-learning was the use of computer (84.5%), regardless of respondents' sex and place of residence, followed by using printed materials (80.1% of learners). The latter method was more preferred by women (82.4%) than men (77.6%) and urban (81.4%) than rural residents (77.5%).

Table 1 (23). *Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning, sex and place of residence in 2016*

Specification	Persons who used the following means					
	learning from a family member, a friend or colleague	learning by using printed material (books, professional magazines, etc.)	learning by using computers (online or offline)	learning through television/radio/video	learning by guided tours in museums, historical or natural or industrial sites	learning by visiting learning centres (including libraries)
	in % of a given group					
Total	47.2	80.1	84.5	38.3	22.0	32.3
males	48.7	77.6	85.1	37.1	19.6	25.3
females	45.9	82.4	83.9	39.4	24.3	38.8
Urban areas	47.4	81.4	86.4	34.9	23.5	33.8
males	49.2	79.5	87.2	33.6	21.8	28.2
females	45.6	83.2	85.5	36.0	25.0	39.0
Rural areas	46.9	77.5	80.8	45.0	19.1	29.2
males	47.5	74.0	81.2	43.9	15.4	19.8
females	46.3	81.0	80.6	46.3	22.8	38.5

Nearly half of respondents learned from family members, friends and colleagues, and 38.3% used television and radio which were indicated as a source of knowledge by 45.0% of rural and 34.9% urban residents. One in three participants, mainly women, gained knowledge visiting learning centres. Guided tours in museums and facilities were indicated by 22.0% of respondents – one in four urban residents and one in five rural inhabitants.

A feature that clearly determined the choice of a self-learning method was the respondents' age. It is noticeable that young people were much more likely to learn using computer programs and the Internet, namely 94.6% of people aged 18-24. This percentage declined with age, recording the lowest volume in the 65-69 age group – 50.2%. Learning by using printed material was equally popular with respondents regardless of age. Over half of the youngest self-learners visited learning centres (including libraries). However, older people significantly more often used mass media – television and radio – for educational purposes. 57.5% of people aged 65-69 preferred this method, and 30.3% of people aged 18-24.

Table 2 (24). *Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning and age in 2016*

Specification	Persons who used the following means					
	learning from a family member, a friend or colleague	learning by using printed material (books, professional magazines, etc.)	learning by using computers (online or offline)	learning through television/radio/video	learning by guided tours in museums, historical or natural or industrial sites	learning by visiting learning centres (including libraries)
	in % of a given group					
Total	47.2	80.1	84.5	38.3	22.0	32.3
18-24	56.1	81.5	94.6	30.3	26.3	54.2
25-29	48.6	79.6	91.9	29.0	17.5*	33.7
30-34	44.7	78.5	93.8	31.9	16.4	26.2
35-39	51.1	79.8	90.1	34.6	21.0	26.9
40-44	45.1	79.0	89.1	34.5	22.7	28.7
45-49	44.0	81.8	83.5	40.8	23.2*	30.3
50-54	48.4	82.9	80.0	45.7	21.8*	26.8*
55-59	43.2	80.1	71.9	51.3	20.6*	25.9
60-64	39.0	79.9	62.6	54.4	25.9*	26.5*
65-69	40.0*	76.9	50.2	57.5	30.1*	29.7*

Taking into account the total population of participants in informal learning, it can be noted that the choice of a self-learning method also depended on the level of educational attainment. The biggest discrepancy was recorded in learning from television or radio. Respondents with a tertiary level of education who preferred this method reached 27.5%, while those with basic vocational education – more than twice as much, namely 60.8%. People with a tertiary level of education learned by using printed material to a greater extent (87.5%) than respondents with basic vocational education (66.1%). Over 90% of respondents with a tertiary level of education used computer for educational purposes, whereas respondents with basic vocational and at most lower secondary education, accounted for 66.4% and 74.4% respectively. This may indicate a still existing problem of digital exclusion of a large part of the population of Poland who have attained lower levels of formal education.

Table 3 (25). *Persons aged 18-69 participating in informal learning by method of learning and educational attainment level in 2016*

Specification	Persons who used the following means					
	learning from a family member, a friend or colleague	learning by using printed material (books, professional magazines, etc.)	learning by using computers (online or offline)	learning through television/radio/video	learning by guided tours in museums, historical or natural or industrial sites	learning by visiting learning centres (including libraries)
	in % of a given group					
Total	47.2	80.1	84.5	38.3	22.0	32.3
Tertiary	48.0	87.5	92.3	27.5	26.5	40.6
Post-secondary	45.2*	83.6	81.7	39.0*	22.6*	26.0*
Technical secondary	43.2	75.9	84.4	40.9	18.9	24.2
General secondary	50.7	81.6	87.1	37.8	22.9	42.2
Basic vocational	46.2	66.1	66.4	60.8	12.8*	11.9*
Lower secondary, primary and incomplete primary	51.4	73.3	74.4	46.6	22.4*	36.9

7. Foreign language skills

Respondents participating in the *Adult Education Survey* were asked to provide information on their foreign language skills and to determine their level of language competence based on one of the prepared descriptions. For the survey needs, three levels of foreign language skills were identified:

1. basic – refers to people who can understand and use the most common everyday expressions, use this language in relation to familiar things and situations,
2. intermediate – understanding the essential of clear language, the ability to produce simple text, the ability to describe experiences and past events and to communicate fairly fluently,
3. advanced – applied to people who can understand a wide range of demanding texts, use the language flexibly and have mastered it almost completely.

Table 1 (26).

Persons aged 18-69 by number of spoken foreign languages and age in 2016

Specification	Persons who could communicate in foreign languages			Persons who do not know any foreign languages
	1	2	3 and more	
	in % of a given group			
Total	44.8	20.8	2.7	31.7
18-24	49.9	38.1	2.9*	9.1
25-29	53.8	27.4	3.0*	15.8
30-34	53.1	22.6	3.9*	20.4
35-39	49.4	21.2	3.3*	26.1
40-44	43.2	19.9	3.2*	33.8
45-49	39.4	18.1	2.9*	39.6
50-54	40.6	15.1	2.4*	42.0
55-59	40.0	14.4	2.0*	43.6
60-69	36.3	12.8	1.6*	49.3

Over two-thirds of people aged 18-69 declared knowledge of any foreign language (68.3%), of whom the largest group were respondents able to communicate in only one language (44.8% of the surveyed population). Knowledge of more than one foreign language was declared by 23.5% of respondents. The percentage of people who did not know any foreign language accounted for 31.7% – the highest was recorded among people with lower secondary education, primary education and no formal education (58.2%) and in the oldest age group 65-69 (51.9%). The data analysis confirmed the regularity that the lower the level of education, the more people without foreign language skills and declaring at best basic level of foreign language competence.

Table 2 (27).

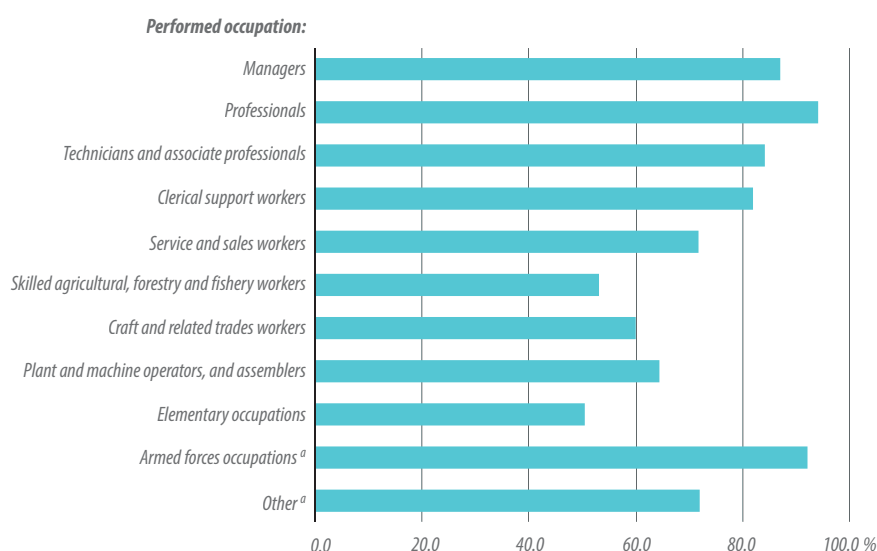
Persons aged 18-69 by number of spoken foreign languages, sex and place of residence in 2016

Specification	Persons who could communicate in foreign languages			Persons who do not know any foreign languages
	1	2	3 and more	
	in % of a given group			
Total	44.8	20.8	2.7	31.7
males	44.4	19.2	2.7	33.7
females	45.1	22.4	2.8	29.7
Urban areas	46.0	23.3	3.8	26.9
males	45.6	22.6	3.9	27.9
females	46.5	24.0	3.7	25.9
Rural areas	42.8	16.9	1.1*	39.2
males	42.7	14.2	1.0*	42.1
females	42.9	19.8	1.3*	36.1

One of the factors that influenced the foreign language competence was the respondent's place of residence. 27.1% of urban residents and 18.0% of rural inhabitants declared the ability to use more than one foreign language. 26.9% of respondents living in the city and 39.2% of rural residents declared lack of any foreign language skills. Both in rural and urban areas, men more often than women reported lack of any foreign language skills.

Knowledge of languages also varied due to the status on the labour market. 48.2% of employed people declared knowledge of at least one foreign language, but only 11.2% at an advanced level. The ability to speak at least two foreign languages was indicated by 25.1% of employed persons, and their highest percentage was noted among professionals – 43.6%. 27.6% of respondents did not know any foreign language. This percentage was larger in rural (35.6%) than in urban areas (21.0%). Analysing employed people by sex, more men (29.3%) than women (23.3%) did not have any knowledge of foreign languages. 40.0% of unemployed respondents and 39.1% of economically inactive people did not know any foreign language.

Chart 33. *Employed persons aged 18-69 speaking at least one foreign language by occupation in the main work place in 2016*

^a Data burdened with a large random error.

The analysis of data regarding the level of foreign language skills allows to conclude that good language skills were still not widespread. Less than 30% of the entire surveyed population assessed their foreign language competences as at least intermediate, which appears to be indispensable nowadays to meet the requirements of the modern knowledge-based economy as well as to develop social contacts and take full advantage of the world science and culture achievements.

Table 3 (28). *Persons aged 18-69 speaking one foreign language by level of language competence, sex and place of residence in 2016*

Specification	Total	Level of the foreign language competence		
		basic	intermediate	advanced
		in %		
Total	44.8	65.8	24.1	10.1
males	44.4	65.4	24.2	10.4
females	45.1	66.2	23.9	9.8
Urban areas	46.0	60.8	27.3	11.8
Rural areas	42.8	74.2	18.7	7.1

People who could speak only one foreign language were the largest group of respondents (44.8%), of whom 10.1% declared having fluent language skills. More male than female rural residents spoke one foreign language. It is also worth noting that women with one foreign language competence more often than men declared having intermediate and advanced level skills. In cities, there were more women with one foreign language than men, but men more often declared a higher level of language competence.

Table 4 (29). *Persons aged 18-69 speaking one foreign language by level of language competence and educational attainment level in 2016*

Specification	Total	Level of the foreign language competence		
		basic	intermediate	advanced
		in %		
Total	44.8	65.8	24.1	10.1
Tertiary	50.6	39.7	38.7	21.4
Post-secondary	50.1	74.0	22.4*	•
Technical secondary	51.3	78.0	17.8	4.1*
General secondary	48.0	58.9	29.2	11.9
Basic vocational	38.0	88.4	9.7	1.9*
Lower secondary, primary and incomplete primary	28.8	75.2	18.6*	6.4*

Knowledge of one foreign language was declared by 50.3% of respondents with a tertiary, secondary and post-secondary level of education. As far as the level of language command is concerned, it was usually self-reported as basic. Only among people with a tertiary level of education, there were more people with intermediate and advanced language skills.

A high level of foreign language skills was declared by young people living in cities. The percentage of people in the 18-29 age group speaking one foreign language at intermediate and advanced level reached 57.6% in urban areas, 37.6% in rural areas, and 18.4% and 13.8% in the 60-69 age group respectively.

Table 5 (30). *Persons aged 18-69 by the number of spoken foreign languages and educational attainment level in 2016*

Specification	Persons who could communicate in foreign languages				Persons who do not know any foreign languages
	total	1	2	3 and more	
	in % of a given group				
Total	68.3	44.8	20.8	2.7	31.7
Tertiary	93.1	50.6	35.6	7.0	6.9
Post-secondary	80.7	50.1	28.3	•	19.2*
Technical secondary	72.2	51.3	19.5	1.5*	27.8
General secondary	79.6	48.0	29.2	2.5*	20.4
Basic vocational	43.6	38.0	5.3	•	56.4
Lower secondary, primary and incomplete primary	41.8	28.8	12.2	•	58.2

23.5% of respondents aged 18-69 spoke at least two foreign languages. The percentage for women was 25.1%, i.e. by 3.2 percentage points more than that recorded for men (women outnumbered men both in urban and rural areas). Urban inhabitants more often than rural residents declared knowledge of at least two foreign languages. Also the percentage of people with advanced skills of these languages was the highest among city dwellers. 42.8% of men and 42.3% of women with a tertiary level of education could speak two or more foreign languages, and women's share was higher in young and in the oldest groups. 36.0% of respondents aged 18-29 declared knowledge of at least two foreign languages - 39.4% of women and 32.7% of men.

Table 6 (31). *Persons aged 18-69 who speak at least two foreign languages by level of language competence, sex and place of residence in 2016*

Specification	Total	Level of the foreign language competence					
		basic		intermediate		advanced	
		first	second	first	second	first	second
in % of a given group							
Total	23.5	39.4	67.0	33.6	24.9	26.9	8.0
males	21.9	39.1	66.1	33.2	25.1	27.7	8.9
females	25.1	39.7	67.8	34.0	24.7	26.1	7.4
Urban areas	27.1	36.7	65.3	32.9	25.5	30.3	9.1
Rural areas	18.0	45.9	71.0	35.3	23.5	18.8	5.5*

Among people with at least two foreign languages, the most declared basic knowledge of the first and second language.

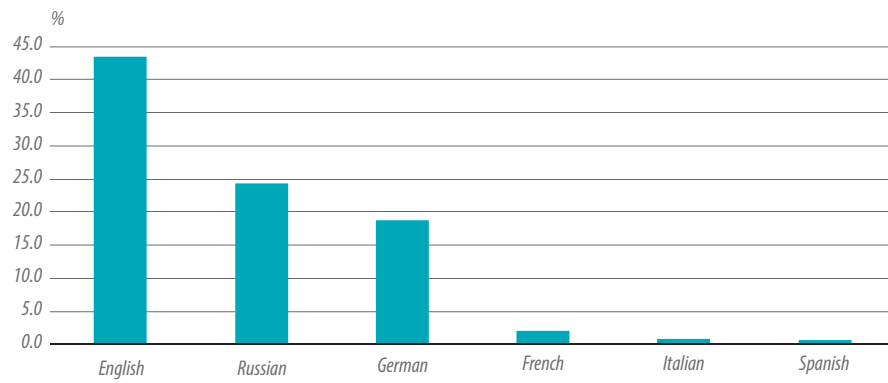
People with a tertiary level of education stand out amongst all those who declared knowledge of at least two foreign languages. As many as 36.4% of people in this group assessed their knowledge of the first language as advanced, and 12.1% also reported advanced knowledge of the second foreign language

Table 7 (32). *Persons aged 18-69 by level of competence of selected foreign languages in 2016*

Language	Level of the foreign language competence		
	basic	intermediate	advanced
	in % of a given group		
English	45.5	33.5	20.9
French	61.1	26.7*	12.4*
German	65.8	25.1	9.1
Spanish	51.6	33.9*	•
Russian	79.5	16.0	4.5

By far the largest number of people declared knowledge of one of the three following foreign languages: English, Russian and German. English, the most widespread of these languages, and was spoken by 43.5% of adult Poles at various levels. Knowledge of Russian was declared by 24.4% of respondents, while 18.8% could speak German. Other foreign languages, such as French or Spanish, were less popular (reported by, respectively, 2.1% and 0.7% of respondents). People speaking English declared relatively the highest skills, as 54.4% achieved at least an intermediate level of competence, followed by speakers of Spanish (49.0%). 39.1% of people speaking French and 34.2% of those with knowledge of German declared intermediate and advanced levels of command. Low language competence of people declaring knowledge of Russian, the second most popular foreign language, are noteworthy, as merely 28.5% of people in this group of respondents declared at most an intermediate level of Russian. In addition to the five aforementioned most important foreign languages, Italian language enjoyed a relatively high popularity, outstripping even one of the foreign languages, namely Spanish. Italian was spoken by 0.9% of adult Poles (by 0.2 percentage points more than Spanish language).

Chart 34. Knowledge of selected foreign languages in 2016

8. Adult education by voivodships

In six Voivodships (Łódzkie, Lubuskie, Pomorskie, Podkarpackie, Małopolskie and Opolskie), more than half of adults aged 18-69 participated in any form of learning. Zachodniopomorskie Voivodship marked the smallest activity, as over 65% of its population did not undertake any form of learning.

Table 1.(33)

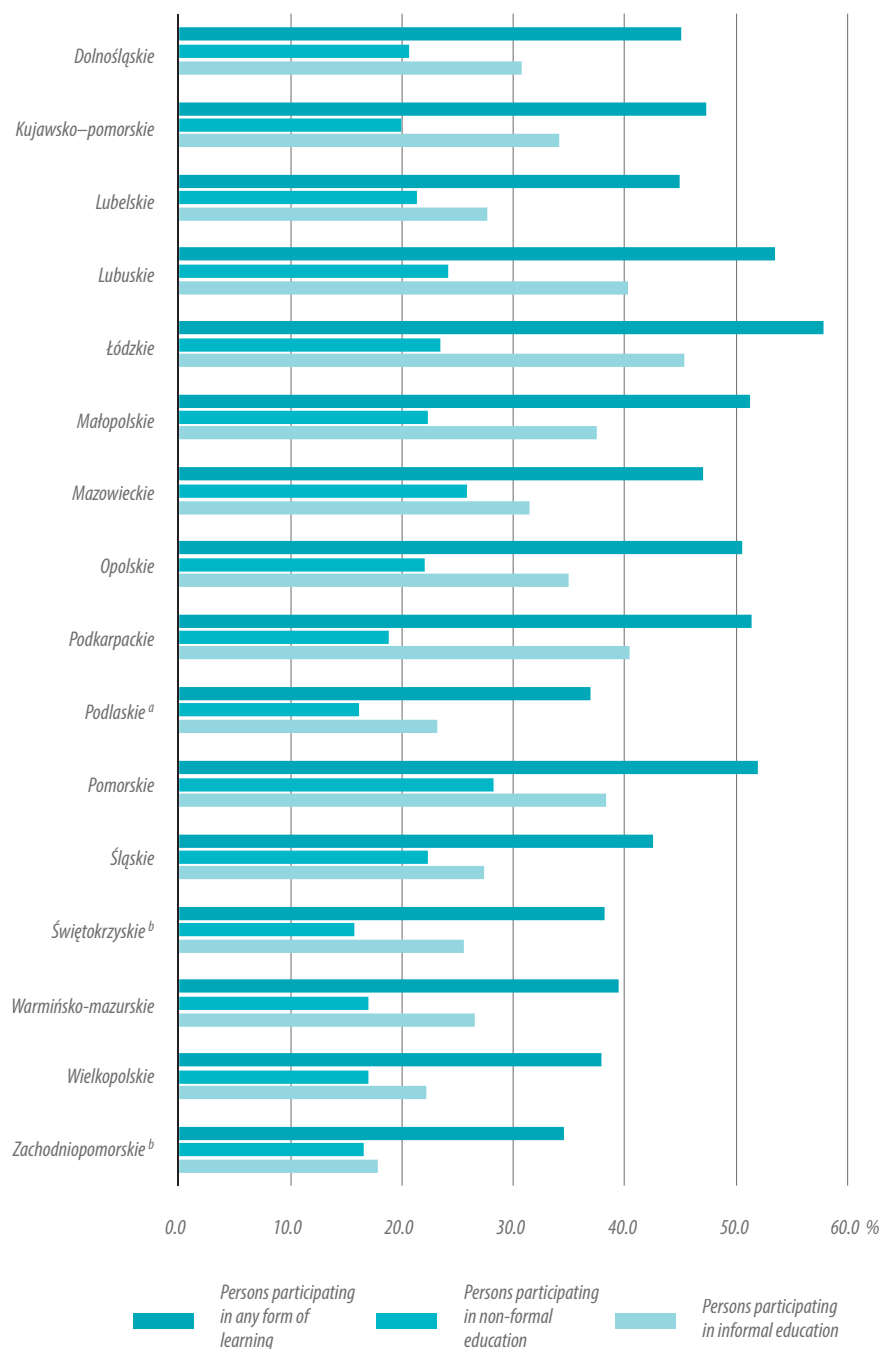
Persons aged 18-69 by participation rate in formal, non-formal, informal education and voivodships in 2016

Specification	Total in thousand ^a	Of which persons participating in ^b of total number				Persons not participating in any form of learning
		any form of learning	formal education	non-formal education	informal education	
			in %			
Poland	26 960	45.9	11.3	21.4	31.4	54.1
<i>Dolnośląskie</i>	2 075	45.1	11.5	20.6	30.7	54.9
<i>Kujawsko-pomorskie</i>	1 477	47.3	9.8	20.0	34.1	52.7
<i>Lubelskie</i>	1 487	45.0	12.0	21.4	27.6	55.0
<i>Lubuskie</i>	721	53.5	9.4*	24.1	40.3	46.5
<i>Łódzkie</i>	1 768	57.9	10.9	23.4	45.3	42.1
<i>Małopolskie</i>	2 323	51.3	11.6	22.3	37.5	48.7
<i>Mazowieckie</i>	3 723	47.0	11.3	25.9	31.4	53.0
<i>Opolskie</i>	682	50.6	11.3	22.1	35.0	49.4
<i>Podkarpackie</i>	1 468	51.4	13.0	18.8	40.4	48.6
<i>Podlaskie</i>	814	36.9	12.3	16.1*	23.2*	63.1
<i>Pomorskie</i>	1 608	52.0	11.7	28.3	38.4	48.0
<i>Śląskie</i>	3 235	42.6	11.3	22.4	27.4	57.4
<i>Świętokrzyskie</i>	882	38.2	11.9	15.7	25.5*	61.8
<i>Warmińsko-mazurskie</i>	1 014	39.4	11.4	17.0	26.6	60.6
<i>Wielkopolskie</i>	2 465	37.9	11.4	17.0	22.2	62.1
<i>Zachodniopomorskie</i>	1 218	34.6	9.5	16.6	17.9*	65.4

a One person could participate simultaneously in several forms of education.

The highest percentage (over 12%) of people aged 18-69 participating in formal education was recorded in Podkarpackie and Podlaskie Voivodships. The main reason for this phenomenon should be found in their population structure which consists of the highest, in comparison with other regions, percentage of people aged 18-24 (13.0% and 12.6% respectively), and young people are the main participants in formal education.

Chart 35. Persons aged 18-69 by voivodships and participation rate in education in 2016

ab Data burdened with a large random error:
 a - persons participating in non-formal education and person participating in informal education,
 b - persons participating in informal education.

Residents of Pomorskie and Mazowieckie Voivodships most widely participated in various forms of learning within non-formal education. Over a quarter supplemented their knowledge in various types of courses, workshops, seminars, training and private lessons. This form of education attracted mainly working people who acquired skills necessary for the rapidly changing labour market. Mazowieckie and Pomorskie recorded the highest percentage of working people countrywide (66.0% and 63.1%, respectively). Working people in these, as well as in Lubuskie Voivodship, were the most active participants in non-formal education – 37.9% in Pomorskie, 35.7% in Lubuskie and 34.2% in Mazowieckie. The inhabitants of Świętokrzyskie Voivodship were less active in non-formal education (below 16%). This Voivodship recorded the lowest percentage of working population countrywide (53.7%) and one of the lowest participation rates (less than 28%) of this group of respondents in non-formal education.

Informal learning was the most popular form of adult education across Poland. Self-learning was preferred by residents of Łódzkie Voivodship where over 45% of adults chose this form of education. Informal learning also attracted residents of Podkarpackie and Lubuskie (respectively over 40%). Zachodniopomorskie, Wielkopolskie and Podlaskie recorded the lowest participation in this form of learning – less than a quarter of respondents reported self-learning.

Methodological notes

1. Organisation and course of the survey

International *Adult Education Survey*, conducted every five years, is an important source of information for monitoring specific objectives of the program "Lifelong Learning" which plays a significant role in European socio-economic development strategies. The main objective of the *Adult Education Survey* was to provide adult education data comparable for EU countries. The set of variables adopted in the survey encompassed people aged 18-69 years participating in formal, non-formal and informal education, in connection with socio-demographic characteristics. Another purpose of the survey was to supply data on access to information regarding learning possibilities, difficulties preventing or hindering participation in education, as well as foreign language skills.

The legal basis for the *Adult Education Survey* was laid down in the Commission Regulation (EU) No. 1175/2014 of 30 October 2014 implementing the Regulation (EC) No. 452/2008 of the European Parliament and of the Council concerning the production and development of statistics on education and lifelong learning, as regards statistics on the participation of adults in the process of lifelong learning and the Regulation of the Council of Ministers on the Programme of Statistical Surveys of Official Statistics for 2016 of 21 July 2015 (Journal of Laws of 2015, item 1304).

The *Adult Education Survey* was conducted from January 2 to February 28, 2017 using the probability sampling method on a sample of 25 thousand dwellings. Spaces in mobile units, collective housing facilities and temporary premises were excluded from the survey.

The respondents were people aged 18-69 occupying the sampled dwellings. The participation in the survey was voluntary.

The survey was carried out using the direct interview technique. Proxy interviews were excluded. Most of the responses were collected using the CAPI method via tablet computers:

- I. **KD-2G, Adult education, household questionnaire** – which was intended for every household located in the sampled dwelling.
- II. **KD-2I, Adult education, individual questionnaire** – which was completed for each surveyed person, i.e. persons aged 18-69.

It was also possible to conduct an interview using the PAPI method, i.e. data collection by an interviewer via paper-and-pencil personal interviewing and subsequent data registration by means of a mobile application.

Interviews were carried out in 10.9 thousand households (about 43% of households in the sampled dwellings), including 6.8 thousand households in urban areas. 18.1 thousand people aged 18-69, including 14.3 thousand people aged 25-64, were interviewed using an individual questionnaire. The 25-64 age scope was, under the Commission Regulation (EU) No. 1175/2014, mandatory for the population covered by the *Adult Education Survey*. In Poland, additionally, the surveyed encompassed people aged 18-24 and 65-69.

The main reason for the interview failure and the lack of the KD-2G household questionnaire was the refusal to participate (6,000 households). In households which agreed to participate in the survey, a total of 22.6 thousand people aged 18-69 were recorded, of whom over 80% responded to the individual questionnaire KD-2I. The remaining people were not surveyed mainly because of their absence at the time of the interview.

The *Adult Education Survey* was elaborated by the Statistical Office in Gdańsk in cooperation with the Department of Social Research and Living Conditions and other organisational units of Statistics Poland. On the voivodship level, the survey was conducted by local statistical offices.

2. Sampling and generalisation of the survey outcomes

To determine the sample size and the sampling scheme, the experience from the previous edition of the survey (2011) and other social surveys conducted by Statistics Poland was employed. In order to draw a sample, a two-stage sampling scheme was applied with various probabilities of the primary selection. The primary sampling units were: in urban areas – statistical regions, in rural areas – census enumeration areas. A statistical region consists of a maximum of 9 census enumeration areas. The secondary sampling units were dwellings. The survey covered all households located in the sampled dwellings and persons aged 18-69. The Sampling Frame for Social Surveys created on the basis of National Official Register of Territorial Division of the Country was used as the sampling frame.

The primary sampling units (PSU) were stratified, then selected. The stratification was made separately for each voivodship, considering its specific features and the assumed sample size. Voivodships were the strata (NTS2), while within the voivodships, the primary sampling units (PSU) were stratified by class of locality. In urban areas, census enumeration areas were grouped according to the size of locality. Large cities constituted independent strata, while districts were independent strata in the five largest cities. However, in rural areas, the strata were composed of gminas (NTS5) in a subregion (NTS3), or several neighboring powiats (NTS4). A total of 250 strata were created.

The sample size for Poland was estimated at 25 thousand dwellings. The allocation of dwelling samples among the voivodships was made using the so-called square root method. In allocation of the sample, the completeness of the surveys according to the class of locality was taken into account, resulting from the experience of other household surveys. This completeness is the lowest in large urban areas, i.e. in cities with the population of 100 thousand or more. Therefore, the assumed sample of 25 thousand dwellings was divided into two parts, the first m_1 : = 22 thousand dwellings was broken down by voivodships using the square root method, i.e. according to the formula:

$$(1) \quad m_{1w} = m_1 * \left(\frac{\sqrt{M_w}}{\sum_{i=1}^{16} \sqrt{M_i}} \right)$$

where:

m_{1w} – the first sample size in the wth voivodship,

M_w – the number of dwellings inhabited by the sampled population in the wth voivodship.

The allocation of the first sample of dwellings among strata in a given voivodship was proportional to the estimated number of dwellings in a stratum recorded in the TERYT system, i.e.:

$$(2) \quad m_{1wh} \approx m_{1w} * \frac{M_{wh}}{M_w}, (h = 1, 2, \dots, L_w; w = 1, 2, \dots, 16)$$

where:

m_{1wh} – the first sample size of dwellings in the hth stratum of the wth voivodship,

M_{wh} – the number of dwellings in the hth stratum of the wth voivodship according to the sampling frame,

M_w – the number of dwellings in the wth voivodship according to the sampling frame,

L_w – the number of strata in the wth voivodship.

The allocation of the second sample of $m_2 = 3000$ among strata in cities with upwards of 100 thousand inhabitants was proportional to the size of the first sample in these strata, i.e:

$$(3) \quad m_{2wh} \approx m_2 * \frac{m_{1wh}}{\sum_g m_{1wg}}, \quad (\text{summing up in the denominator applies only to } g \text{ strata in cities with the population of 100 thousand and more});$$

the total number of dwellings drawn from the hth stratum of the wth voivodship equals:

$$(4) \quad m_{wh} = m_{1wh} + m_{2wh},$$

where $m_{2wh} = 0$ for rural strata and strata in cities below 100 thousand inhabitants.

Z kolei, liczba obwodów spisowych n_{wh} losowanych na pierwszym stopniu obliczana była ze wzoru:

$$(5) \quad n_{wh} = \frac{m_{wh}}{S_{wh}},$$

where:

S_{wh} – the number of dwellings drawn in the primary sampling unit established for the hth stratum of the wth voivodship.

In cities with over 100 thousand inhabitants, 3 dwellings were sampled in each area, in cities from 20 to 100 thousand – 4 dwellings, in cities up to 20,000 residents – 5 dwellings respectively. Six dwellings in each area were drawn in rural areas. The disparity in the number of dwellings selected from primary sampling units, depending on the class of locality, was a compromise between striving for the best possible precision of results and the need for concentration of respondents in the field.

The primary sample was drawn separately in each stratum. In order to select the sample, the Hanurava-Vijayana method was used (the variant of the PPS sampling type algorithm without replacement, implemented in the SAS system), i.e. the PSUs were drawn with probability proportional to the number of dwellings in a given PSU. In each selected primary sampling unit, 3, 4, 5 or 6 dwellings were drawn by simple sampling, depending on the class of locality.

The sample consisted of 6,334 regions or census enumeration areas and 25,000 dwellings. The distribution of primary sampling units (PSU) and dwellings among voivodships, the number of dwellings inhabited by the sampled population and the number of created strata are given in the table below.

Table 1 (34). *Sample and population structure by voivodships*

Voivodship	Number of strata	Number of dwellings in		Number of primary sampling units (PSU) in the sample
		population	sample	
Poland	250	14 114 175	25 000	6 334
<i>Dolnośląskie</i>	20	1 146 646	1 851	481
<i>Kujawsko-pomorskie</i>	12	739 043	1 517	393
<i>Lubelskie</i>	11	746 462	1 417	324
<i>Lubuskie</i>	7	367 795	1 037	256
<i>Łódzkie</i>	16	992 436	1 732	452
<i>Małopolskie</i>	17	1 153 195	1 861	468
<i>Mazowieckie</i>	34	2 184 597	2 687	737
<i>Opolskie</i>	9	349 060	950	212
<i>Podkarpackie</i>	13	648 602	1 276	275
<i>Podlaskie</i>	10	431 022	1 121	280
<i>Pomorskie</i>	14	841 704	1 629	436
<i>Śląskie</i>	35	1 740 389	2 426	690
<i>Świętokrzyskie</i>	7	435 985	1 083	244
<i>Warmińsko-mazurskie</i>	11	505 125	1 195	287
<i>Wielkopolskie</i>	22	1 190 746	1 825	440
<i>Zachodniopomorskie</i>	12	641 368	1 393	359

In the applied procedure of generalisation of outcomes (weighing), the following elements were taken into account:

1. the probability of selection of dwellings,
2. level of completeness of interviews in households,
3. level of completeness of individual interviews.

The above factors contributed to the overall level of completeness at the voivodship level which was used for the initial correction of weights

Table 2 (35). *Level of completeness of the interviews in households by class of locality*

Class of locality	Poland	Completeness of interviews on voivodship level	
		minimum	maximum
Total	0.600	0.389	0.804
Warsaw	0.439	x	x
Urban areas with population 100 thousands inhabitants and more ^a	0.452	0.389	0.562
Urban areas with population 100-500 thousands inhabitants	0.573	0.442	0.715
Urban areas with population 20-100 thousands inhabitants	0.595	0.456	0.769
Urban areas with population less than 20 thousands inhabitants	0.624	0.439	0.762
Rural areas	0.708	0.626	0.804

a This class of urban areas also includes tricity metropolitan area.

Individual interviews reached the completeness of about 80%, the smallest in 18-24 age group (66%). The adjustment of weights due to lack of individual questionnaires was made in the cross-sections: urban / rural areas * sex * 10 age groups. Due to the inclusion of the above two factors related to completeness, adjusted weights for individual interviews were obtained.

Then, separately for each voivodship, further adjustments of these weights were made using information from current demographic estimates (based on the results of the National Population and Housing Census 2011) on sex, age (18-24 age group and nine consecutive five-year age groups) and place of residence (urban or rural area). For this purpose, the calibration method¹ was used, considering the following marginal distribution:

- urban / rural areas * sex * age groups,
- voivodships * urban / rural areas * age groups,
- voivodships * sex * age groups,
- województwa * urban / rural areas * sex.

A dedicated programme created in the R system was applied to calculate the calibrated weights.

3. Basic concepts and definitions

Formal education – education in the school system at the level of primary school, lower secondary school, basic vocational school, upper secondary school (including post-secondary school) as well as tertiary education, postgraduate and doctoral studies. It is a regular form of learning, provided by eligible public or non-public schools and educational institutions (education may be provided by legal

¹ A detailed description of this method can be found, among others in publications Health status of population in Poland in 2009, Statistics Poland, Warsaw 2011, p. 31-32. Szymkowiak M, Józefowski T., Calibration estimators in statistical surveys, Statistical News 2012 (1), p 31-43.

or natural persons, but a higher education institution must have legal personality). Formal education follows approved curricula and complies with standards validated by applicable legislature, adopted in the education system including tertiary education. It leads to obtaining qualifications confirmed by certificates or diplomas.

Education or studies should be understood as all forms of (formal) schooling in the types of schools operating under the Act on the Education System and the Law on Higher Education, in particular in primary schools, lower secondary schools, basic vocational schools, general secondary schools, supplementary general secondary schools, specialised secondary schools, technical secondary schools, supplementary technical secondary schools, special job-training schools, post-secondary schools, qualifying vocational courses and tertiary education. They are characterised by the presence of a person conducting classes (teacher or lecturer). The following levels of formal education were distinguished in the survey:

- 1 – primary (primary school, first-degree art schools implementing the primary school curriculum,
- 2 – lower secondary (lower secondary school, special job-training schools),
- 3 – basic vocational,
- 4 – general secondary (general secondary school, supplementary general secondary schools, specialised secondary schools),
- 5 – technical secondary (technical secondary school, supplementary technical school, second-degree art school conducting the general school programme, vocational secondary school, general technical secondary school),
- 6 – post-secondary non-tertiary (excluding colleges),
- 7 – post-secondary (non-tertiary) at the level of teacher training college, foreign language teacher training college, college of social work,
- 8 – Bachelor's degree level (higher education institutions - first-cycle programmes)
- 9 – Master's degree level (higher education institution – long-cycle and second-cycle programmes),
- 10 – non-degree postgraduate programmes,
- 11 – doctoral programmes.

Non-formal education – organised learning activities that do not correspond to the definition of formal education. Non-formal education has no bearing on the level of formal education, but leads to gaining and developing skills in various areas of working, social and cultural life. Unlike informal learning, non-formal education should involve the lecturer, instructor or teacher. It usually takes the form of courses, training, instructions (in-house or external), seminars, conferences or lectures, which the respondent attended. This type of education also includes private lessons (e.g. foreign languages), as well as distance learning which occurs via postal correspondence or electronic media (e.g. computer, video, DVD). Classes may be run the form of courses or training improving professional qualifications, they may lead to gaining the skills needed in social life (e.g. self-defense course) or for personal gain, intellectual development or hobby (e.g. cooking course, art history lectures, modeling course). Participants in such training may obtain a certificate. The following non-formal education forms were distinguished in the survey:

1. **Courses** at the workplace or in free time - planned series of single learning activities in a particular range of subject matters offered by a provider. They are typically subject-oriented and are taught by one or more persons specialised in the field(s). Courses can be conducted through open and distance learning. Distance courses are similar to face-to-face courses, i.e. they may involve elements like curriculum, registration, tutoring and even tests but occur via postal correspondence or electronic media, connecting instructors, teachers, tutors and students who are not together in

a classroom. This type of courses involves interaction between the instructor and the student, albeit not simultaneously but with a delay.

2. **Workshops and seminars** at the workplace or in free time – Workshops are a form of practice which involves active learners' participation. Training consists in learning via exchange of experience and juxtaposing it with the trainer's competences. **Workshops** are to teach a specific skill at a specific time. The training is based on a scenario including tasks and goals to be achieved. Seminar is a method combining instruction and active participation of students who independently develop some of the issues discussed at the seminar and then present the results of their studies in the form of a presentation, paper or in another way, as well as take an active part in a discussion, demonstrating their knowledge.
3. **Guided on-the-job training** – planned work-based and employer-sponsored learning conducted by an instructor for a maximum of five persons. It typically takes the form of planned periods of education, instruction or practical training using typical work tools, directly at the workplace or in a work-related situation, and is instructor-led. It is usually organised by the employer to facilitate adaptation of (new) staff, including transferred, re-hired and seasonal/temporary staff in their new or current jobs. It may include general training about the company (organisation, operating procedures, etc.) as well as a specific job-related instruction (safety and health hazards, work-related training).
4. **Private tuition (private lessons)** taught by a tutor who receives monetary compensation for the lessons. Lessons provided by co-workers, friends or relatives are not included in the survey as long as they are free of charge

Informal learning – learning on a self-directed basis with the aim of acquiring knowledge and skills, without the participation of a teacher. It is not institutionalised, i.e. occurs outside organised forms of curricular and extracurricular education (excluding courses, training or lectures). It includes free of charge tuition provided by relatives, household members, neighbours and friends. Informal learning is less structured and may encompass, for example, learning events (activities) that occur within the family, with neighbours or friends, at work and in daily life of every person, on a self-directed, family-directed or socially-directed basis. Only activities undertaken with the intention of acquiring knowledge are included, not random learning.

Questions about informal learning (self-study) concerned activities other than compulsory (including self-learning and homework), listed as curricular and extracurricular within and outside the school education system. Random learning was not covered by the survey.

Classification of fields of education for the survey needs has been elaborated on the basis of ISCED-F 2013 (International Classification of Fields of Education and Training), following the most general groupings of fields of education contained in this classification

Learning activity – action undertaken with the aim of improving knowledge, skills or competences. A single learning activity is characterised by a unity of method (type of school as part of formal education or a specific form of non-formal education) and subject (one field of education).

The *Adult Education Survey* provided information on the socio-demographic characteristics of the adult population regarding sex, year and month of birth, marital status, the respondent's and his/her parents' level and field of completed education. It also allowed to determine the respondent's main current status on the labour market, as well as occupational and employment status of working population. The main status on the labour market was established according to the respondent's self-assessment, determining the actual, not formal, professional situation of the surveyed people, assuming the following definitions:

Employed persons – people performing any work generating pay or income, or unpaid family workers assisting in conducting family economic activity. The category covers:

1. **Own-account (self-employed) people**, including:

- owners, co-owners and leaseholders of private farms and working on these farms. The work performed by the respondent on the farm was taken into account when this work generated income which was the main or additional source of subsistence for the respondent,
 - members of agricultural production cooperatives,
 - agents in all agency systems,
 - people conducting their own economic activity outside agriculture (registered or unregistered), i.e. people who run their own manufacturing, service or trade establishment or drive their own taxi, work as freelancers (e.g. lawyers, writers, artists, doctors and nurses in private practice), as well as people running private schools, nurseries, private tutors paid directly by students or their parents, etc.; married couples or related persons (e.g. father and sons, siblings) working together (on equal terms) on own account were also regarded as self-employed as co-owners,
 - people impelled to become self-employed contractor by the employer.
- 2. Paid employees (employed persons), include:**
- people hired under an employment contract (labour contract, specific task contract, posting, appointment) by public entities, cooperatives, social, political organisations, trade unions, private entities including natural persons and private farms in agriculture,
 - Outworkers,
 - apprentices (and students in work placement and internship) who signed contracts for apprenticeship or on-the-job training, if they received remuneration,
 - people employed in a family farm or economic activity and simultaneously receiving agreed pay or income (in cash or in kind) for their work - regardless of the relationship to the farm user's household or the owner of the family business.
- 3. Contributing family members** – people helping another family member in conducting an agricultural farm or another establishment, but not having the status of an employee. Individuals working without remuneration in a family establishment or farm should live together with the owner of the establishment in the same household or, in a broader sense, should live in a building located on the same plot and belong to the same household. Such persons are often compensated with additional benefits and payments in kind, which, however, only applies when the owner and the person running the business are the interested person himself or his relative. Thus voluntary social workers are excluded from this category.

People out of work or those whose main status on the labour market is not work-related, include:

Unemployed persons – jobless people but seeking employment, available for work during the reference or the following week. The concept includes early retirees due to economic reasons (if the respondent felt so), i.e. if the early retirement was due to liquidation of the workplace, redundancy, etc.

Economically inactive – people who are classified neither as employed nor as unemployed, including:

1. people in education or training, participating in unpaid internship or work placement and volunteers,
2. retirees,
3. pensioners and other unemployed persons permanently disabled,
4. economically inactive due to family responsibilities,
5. economically inactive for other reasons than those aforementioned.